

**KENT VE MİMARLIĞIN
STRATEJİK TAKTİK VE OPERASYONEL
DÜZEYLERDE TARTIŞILMASI**

Saliha ASLAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ŞUBAT 2013
ANKARA**

Saliha ASLAN tarafından hazırlanan “KENT VE MİMARLIĞIN STRATEJİK TAKTİK VE OPERASYONEL DÜZEYLERDE TARTIŞILMASI” adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Adnan AKSU

Tez Danışmanı, Mimarlık Anabilim Dalı

Prof. Dr. Nur ÇAĞLAR

Tez Danışmanı, Mimarlık Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından oy birliği ile Mimarlık Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Zeynep ULUDAĞ

Mimarlık Anabilim Dalı, G.Ü.

Doç. Dr. Adnan AKSU

Mimarlık Anabilim Dalı, G.Ü.

Prof. Dr. Nur ÇAĞLAR

Mimarlık Anabilim Dalı, T.O.B.B. E.T.Ü.

Prof. Dr. Güven Arif SARGIN

Mimarlık Anabilim Dalı, O.D.T.Ü.

Doç. Dr. Esin BOYACIOĞLU

Mimarlık Anabilim Dalı, G. Ü.

Tez Savunma Tarihi: 22/02/2013

Bu tez ile G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu Yüksek Lisans derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Şeref SAĞIROĞLU

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

.....

Saliha ASLAN

**KENT VE MİMARLIĞIN
STRATEJİK TAKTİK VE OPERASYONEL
DÜZEYLERDE TARTIŞILMASI
(Yüksek Lisans Tezi)**

Saliha ASLAN

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Şubat 2013

ÖZET

Teknolojinin hızla gelişmesi, dijital tabanlı tasarım yöntemlerinin sınırlarının genişletilmesi, farklı üretim modelleri ve yeni mekan alternatiflerinin hızla üretilmesi, kentlerin ve gündelik yaşam pratiklerinin, hızlı dönüşümünü başlatır ve güçlendirir. Kentlerde, biçimsel olarak yaşanan bu dönüşüm, aynı zamanda, sosyo-psikolojik ve sosyo-kültürel anlamda, bir değişimi hızlandırır. Modernizmle birlikte gelen yabancılaşma, yersizleşme kavramlarının metropol kentlerle birlikte gelişmesi, kentlerin sosyal/psikolojik değişiminin sonucudur. Biçimsel anlamda da yeni mekan arayışları, kuramsal alanda ve pratik alanda karşımıza çıkmaktadır.

Bir mimari probleme/duruma karşı, bugün, "pozisyon alınmalı"dır. Günün değişen ve dönüşen yapısı ile mücadele etmek için, "alternatif/yaratıcı fikirler ve stratejiler" üretilmeli; kentlerin dönüşüm ve yenileme sürecine katkı sağlayabilecek alanlarda tasarımlar geliştirilmeli; biçimsel tasarımın önerilmesinden ziyade, kentsel planlamanın stratejisini/metadolojisini/kuramsal alt yapısını oluşturmak amaçlanmalıdır. Bu anlamda, kentsel/mimari tasarımın geleceğini öngörebilmek için, bugün, bitmiş projeler ya da çalışmalar sunmanın yerine stratejiler geliştirmenin, stratejik planlamanın önemi vurgulanmalıdır.

Çağımızda gerçekleşen her türlü değişim ve dönüşüm, mimarlık pratiğini doğrudan etkilemekte olup, bu değişim ile baş etmenin yollarından birisinin de, mimari tasarıma, tasarlama ve representasyonuna stratejik yaklaşılması ve taktikler geliştirerek tasarım stratejilerinin oluşturulması; bu taktik ve stratejik kararların da operasyona dönüştürülmesinin sağlanması olduğu düşünülmektedir.

Bu tez kapsamında, kavram olarak strateji, mimarın ve paydaşlarının elindeki bir tasarım aracı iken, taktikler ise, mimarın stratejilere ulaşmak için kullandığı araçlar olup, aynı zamanda, kent kullanıcısının zaman içerisinde geliştirdiği kamusal alanı kullanma biçimleridir. Kavramsal olarak operasyon/operatif olan ise, tasarım sürecinin ve mekanı tarifleyecek eylemin tasarlanması ve tasarımın eyleme geçirilmesidir.

Günümüzde "Stratejik Mimarlık" başlığı altında tartışılan "mimarlıkta stratejik planlama ve tasarlama" açılımlarının geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmada, günümüz kentlerinin kontrolsüz, önu alınamaz şekilde, biçimsiz ve içerikten yoksun, kendi halinde gelişmesi ile mücadele etmenin, salt stratejik tasarlama ile yapılamayacağı öngörülmektedir. Eksik kalan stratejik planlama ve tasarlama çalışmalarının tamamlanması ve geliştirilmesi için, yeni kentsel tasarlama taktikleri geliştirerek, geleceğe dönük stratejileri daha özgün ve başarılı kılacak operatif yaklaşımların geliştirilmesinin gerekliliği vurgulanmalı; stratejik, taktik ve operatif düzeylerde kent ile mücadele edilmeli; kente müdahalenin bu bağlamda tartışılması gerektiği benimsenmelidir.

Bilim Kodu : 802.1.099
Anahtar Kelimeler : Stratejik, taktik, operatif, kentsel gelişim düzeyleri
Sayfa Adedi : 131
Tez Yöneticileri : Doç. Dr. Adnan AKSU
Prof. Dr. Nur ÇAĞLAR

**DISCUSSION OF THE CITY AND ARCHITECTURE
ON STRATEGICAL, TACTICAL AND OPERATIONAL LEVELS**

(M.Sc. Thesis)

Saliha ASLAN

**GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY**

February 2013

ABSTRACT

The rapid acceleration of technology, the extension of the limits of digital design methods, different modes of production and production of new space alternatives initiate and enhance the rapid change of the city and daily life practices. At the same time, this formal transformation accelerates the socio-psychological and socio-cultural change in the cities. The concepts of alienation, isolation and deterioration coming with the modernism are the result of social and psychological changes in the cities. Also, the search of new space concepts in the morfological sense emerges in theoretical and practical fields.

Today, "a position" should be taken against an architectural problem/case. In order to struggle with the transforming structure of the day, "alternative/innovative ideas and strategies" should be developed; designs should be developed which can contribute to the process of urban transformation and renewal and except for suggestion of morphological design, constitution of strategy, methodology, and theoretical structure of urban design should be aimed. In this meaning, in order to proceed the future of urban/architectural design, today, rather than to present fixed projects or works, the importance of developing strategies and strategic planning should be stressed.

Any kind of change and transformation that occur in our debate directly influence the practice of architecture. It is thought to be one of the ways to cope with this change is approaching to architectural design, design and representation strategically and constituting the strategies by developing tactics; enabling the convert of these tactics and strategies into operation.

In this thesis, strategy as a concept is a design tool which on an architect and his partners' hands, tactics are tools that architect uses so as to capture strategies and also styles of using public spaces that urban users develop in time. In case of operation, it is the design of design process and actions that describe space, and also it is to put the design into operation.

Today, works should be conducted on developing "strategical planning and design in architecture" which is being debated with the title "Strategical Architecture." In this study, it is being kept in mind that it couldn't be achieved via just strategical design against uncontrolled, inexorably, irregular, deprived of content and form and inherently development of cities. In order to complete and to develop strategical planning, it should be stressed that advancing operative approaches which render successful strategies focus to the future via producing new urban design tactics is obligatory; it should be struggled with city on strategical, tactical and operative levels; also it should be embraced that discussing the interference into the city in this context is obligatory.

Science Code	: 802.1.099
Key Words	: Strategical, tactical, operative, urban development levels
Page Number	: 131
Advisers	: Assoc. Prof. Adnan AKSU Prof. Dr. Nur ÇAĞLAR

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca, olağanüstü üretici, yenilikçi fikirleriyle tartışma ortamını zenginleştiren, farklı bir boyuta taşıyan, değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren çok kıymetli hocam, danışmanım, Sn. Doç. Dr. Adnan AKSU' ya, yine kıymetli tecrübelerinden faydalandığım, tez konusunun oluşması sürecinde zihinsel tartışma ortamının oluşturulmasına zemin hazırlayan ve başından sonuna kadar, kritik aşamalarında özgün, sıradışı ve çok faydalı önerileriyle beni yönlendiren, yüreklendiren, hep daha iyisine teşvik eden çok değerli hocam, Sn. Prof. Dr. Nur ÇAĞLAR' a, Seminer Jürisi'ndeki değerli katkıları ve eleştirileri için Sn. Doç. Dr. Zeynep ULUDAĞ' a ve jürinin diğer üyelerine, Mimarlık eğitimimde emeği geçen tüm Gazi Üniversitesi akademik kadrosundaki kıymetli hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Mimarlıkları, akademisyenlikleri kadar insanlıklarından da feyz aldığım saygıdeğer hocalarım, Sn. Prof. Dr. Nur ÇAĞLAR ve Sn. Doç. Dr. Adnan AKSU ile tez durumundaki yüksek lisans öğrencileriyle yaptığımız, hafta sonları Cumartesi Günü, Saat 15:00 toplantılarını gülümseyerek hatırlamayı, bu deneyimin ardından doktora programına devam ederek, sevgili hocalarımı tekrar rahatsız etmeyi umuyorum.

Bu çalışma ve mimarlık eğitimim boyunca, akademik çalışmalarını takip ettiğim, makalelerine atıf yaptığım ve yazılarını okuyarak, kuramsal anlamda mimarlık/kent bilgimi geliştirmeme olanak sağladığını düşündüğüm, ODTÜ Mimarlık Bölüm Başkanı Sn. Prof. Dr. Güven Arif SARGIN'a, mimarlık ortamına ve öğrencilerine katkılarından ve tez jürime teşrif ettiğinden ötürü teşekkür ederim.

Ayrıca, Sn. Doç. Dr. Esin BOYACIOĞLU'na jürime teşriflerinden ve her zaman araştırmacı, akademisyen kimliğiyle, öğrencilerini teşvik eden, araştırma yapmaya çağıran yanıyla, bizlerin eğitiminde tartışmasız çok faydalı olmasından ötürü teşekkür ediyorum. Hem çok saygıdeğer bir hocam, hem de manevi desteğini her zaman hissettiğim, mimarlık eğitimimize her zaman katkı koyan ve bizlerden

başarılar bekleyen Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölüm Başkanı Sn. Prof. Dr. Sare SAHİL'e, beni hep destekleyen, ne zaman, nerede arasam bulabildiğim sevgili hocam, Sn. Öğr. Gör. Dr. İdil AYÇAM'a teşekkür ediyorum.

Gazi Üniversitesi'nde sayın arkadaşlarım, Arş. Gör. Fatih Çağrı AKÇAY'a, Arş. Gör. Z. Yeşim HARMANKAYA İLERİSOY'a, Arş. Gör. Ammar İBRAHİMGİL'e, üniversiteye tez ile ilgili akademik çalışmalarımı yapmaya gittiğimde, üniversitede beni misafir ettikleri ve çok keyifli, hoş sohbetleri için teşekkür ediyorum. Ayrıca, akademik çalışmalarımı ve hevesimi destekleyen, benden akademik alanda iyi çalışmalar yapmamı bekleyen sayın arkadaşlarım, meslektaşlarım Y. Mimar Sinem KAYA AKÇAY'a, Mimar Seçil ÖZCAN'a ve Mimar Gizem UZUN'a ve adını sayamadığım tüm arkadaşlarıma, sevgilerimle teşekkürlerimi sunuyorum.

Mimarlık eğitimim boyunca ve her zaman, hep yanımda olan, hiç ayrılmadığım babam, izlediğim/takip ettiğim sadece kendi jürilerim/kritiklerim değil, tüm Mimarlık Bölümü öğrencilerinin jürilerini, projelerini, üniversitedeki hocalarımın anlattıklarını bir bir anlattığım babam, hiç usanmadan beni dinledi. Sabahlara kadar hiç uyumadan maket yaparken, bir annem, bir babam benimle sabahladı. Sonsuz teşekkürler ediyorum onlara. Şimdi en çok, babama, hocalarımla yaptığım mimari sohbetleri anlatmayı özledim.

Haklarını ne yapsam hiçbir zaman ödeyemeyeceğim başta annem Havva ASLAN olmak üzere, babam Salih ASLAN ve kardeşlerim Seyit, Aysu ve Alp'e manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemedikleri ve akademik çalışmalarımı, akademiye/mimarlığa olan yoğun ilgimi her zaman destekledikleri için teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu tezi, tezimin son halini merakla bekleyen, ancak son aşamasına yetişemeyen, bir baba olarak çocuklarına her zaman okuma aşkını veren, ilim öğrenmenin insanı hep ileriye götüreceğine yürekten inanan, hep çalışkan, düşünen bir insan olan babam Salih ASLAN' a ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xii
RESİMLERİN LİSTESİ	xiii
1. GİRİŞ	1
2. GÜNÜMÜZ KENTLERİNDE DEĞİŞİM/DÖNÜŞÜM	9
2.1. Biçimsel/Morfolojik Bağlamda Değişim/Dönüşüm	13
2.2. Sosyo- Psikolojik ve Sosyo- Kültürel Bağlamda Değişim/Dönüşüm	17
3. KENTE MÜDAHALE VE KONTROLSÜZ GELİŞEN KENTLE MÜCADELE ARAÇLARI	27
3.1. Askeri Alanda Mücadele Düzeyleri	27
3.1.1. Stratejik düzey; stratejik hamle, eylem ve hareket kavramlarına bakış	28
3.1.2. Taktik düzey	33
3.1.3. Operasyonel (operatif) düzey	35
3.2. Kent ve Mimari Alanda Mücadele Araçları	36
3.2.1. De Certeau'nun strateji ve taktik kuramı	36
3.2.2. Stratejik mimarlık	37
3.2.3. Archilab Avrupa Stratejik Mimarlık Sergisi	40
3.2.4. Sergi alt başlıkları: "re-animasyon," "polimerizasyon," "implantasyon;" interdisipliner anlamları ile mimari bağlamları	40

Sayfa

3.3. Kent ve Mimari Bağlamda Mücadele ve Müdahale Aracı Olarak "Embolizasyon"	45
3.4. Mücadele ve Müdahale Alanı Olarak Kentsel/Kamusal Alan	46
4. STRATEJİK TAKTİK VE OPERATİF DÜZEYDE KENTSEL GELİŞİM	50
4.1. Stratejik Düzeyde Kentsel Gelişim	52
4.1.1. Kentsel mekan stratejileri	52
4.1.2. Dünyayı yeni-den canlandırmak, "re-animasyon"	55
4.1.3. Olanaklı düzen; düzensizliğin parçaları, "polimerizasyon"	58
4.1.4. Kentsel ekim, "implantasyon"	61
4.2. Taktik Düzeyde Kentsel Gelişim	64
4.2.1. Kent kullanıcısının taktikleri	64
4.2.2. Gündelik hayat ve mekan pratiklerinin ilişkisi	66
4.2.3. Gündelik hayat sürekliliğinde eylem ve diyalektik	70
4.2.4. Tasarımcı ve paydaşlarının taktikleri	74
4.3. Operatif/Operasyonel Düzeyde Kentsel Gelişim	77
4.3.1. Operasyon, eylemsel bir girişim: "embolizasyon"	77
4.3.2. Operasyonların mekanı	78
4.4. Kuramın Operasyonel Uzantısı	80
5. SONUÇ VE ÖNERİLER: Türkiye’de Kentsel Gelişim ve Planlama Sürecinde Uygulama Sorunlarına Bir Bakış	115
KAYNAKLAR	121
ÖZGEÇMİŞ	130

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Tezin kurgusu	9
Şekil 3.1. Stratejik, taktik ve operatif düzeyler ile kavramların kesişimi	47
Şekil 3.2. Kentin mekansal gelişimine yönelik üç düzey: stratejik taktik operatif temel prensipler	48
Şekil 4.1. Stratejik, taktik ve operatif düzeylerde kentsel gelişim	50
Şekil 4.2. Kentsel gelişme düzeyleri ve tartışma alanı	51
Şekil 4.3. Metropol Parasol, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine	82
Şekil 4.4. Serpentine Galerî Pavyonu, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine	85
Şekil 4.5. Hangzhou New District Master Plan Önerisi, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine	88
Şekil 4.6. Almere Kent Merkezi, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine	91
Şekil 4.7. Seattle Sanat Merkezi, Olympic Sculpture Park Projesi, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine	94
Şekil 4.8. Leith Walk Projesi, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine	99
Şekil 4.9. Superkilen, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine	103
Şekil 4.10. Superkilen, re-animasyon, implantasyon kavramlarıyla yorumlanması	103
Şekil 4.11. Tokyo, Teleport Kent, kentin planlanmasında alınan stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine	109

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Ömer Çam&Sadık Pala, kent ve yaşam karikatürleri	15
Resim 3.1. Anadolu Kartalları, Türk Solosu	28
Resim 3.2. Anadolu Kartalları, Türk Solosu	34
Resim 3.3. Rem Koolhaas, diyagram	39
Resim 3.4. Rem Koolhaas, Parc de la Villette Projesi	39
Resim 3.5. Archilab Europe Strategic Architecture	40
Resim 3.6. Tıpta Anestezi ve Re-Animasyon Ana Bilim Dalı	41
Resim 3.7. Polimerizasyon modeli	41
Resim 3.8. Diş Hekimliğinde diş implantının yerleştirilmesi	42
Resim 3.9. Embolizasyon (anevrizma, beyin kanamaları tedavisi)	45
Resim 3.10. Beyin damarlarının normal düzeni ve malformasyonu birlikte	46
Resim 4.1. Sakarya Caddesi, Ankara	58
Resim 4.2. Archigram, Instant City (Anlık Şehir)	60
Resim 4.3. Archigram, Plug-in City (Tak-sök Şehir)	60
Resim 4.4. Akupunktur	63
Resim 4.5. Kamusal alanda kentsel akupunktur, 2011 İstanbul Beyoğlu Açık hava Sahnesi	64
Resim 4.6. Sakarya Caddesi, Ankara	69
Resim 4.7. J. Mayer H. Architects, Metropol Parasol'ün kent içindeki görüntüsü, 2004-2011, Seville, İspanya	83
Resim 4.8. J. Mayer H. Architects, Metropol Parasol Üst Örtüsü	84
Resim 4.9. J. Mayer H. Architects, Metropol Parasol, 2004-2011, Seville, İspanya, meydan	84

Resim	Sayfa
Resim 4.10. Serpentine Galeri Pavyonu 2012, Herzog&De Meuron ve Ai Weiwei, Londra, Hyde Park	86
Resim 4.11. Serpentine Galeri Pavyonu 2012	86
Resim 4.12. Serpentine Galeri Pavyonu 2012, zeminle ilişkisi ve açık kamusal mekanı	87
Resim 4.13. Serpentine Galeri Pavyonu 2012, plan düzleminde	87
Resim 4.14. UN Studio, Masterplan Hangzhou New District, Hangzhou, Çin, 2010	89
Resim 4.15. UN Studio, Hangzhou New District, genel görünümeler	89
Resim 4.16. UN Studio, Hangzhou New District, plan diyagramları	90
Resim 4.17. UN Studio, Hangzhou New District, gece görünümü	90
Resim 4.18. UN Studio, Masterplan Hangzhou New District, mekansal organizasyon şemaları	91
Resim 4.19. OMA, Almere City Center Masterplan önerisi, vaziyet planı	92
Resim 4.20. OMA, Almere City Center, maket fotoğrafı	93
Resim 4.21. OMA, Almere City Center Masterplan	94
Resim 4.22. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfrudi, United States, yeni bir topoğrafyanın tasarlanması	95
Resim 4.23. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfrudi, United States Proje Alanı	96
Resim 4.24. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfrudi, United States, genel görünümeler	97
Resim 4.25. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfrudi, United States	97
Resim 4.26. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfrudi, United States, kesitler	98
Resim 4.27. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfrudi, United States, tasarım aşamaları ve eskizleri	98

Resim	Sayfa
Resim 4.28. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfrudi, United States, eskiz	99
Resim 4.29. Biomorphis, Leith Walk, diyagramlar	100
Resim 4.30. Biomorphis, Leith Walk, vaziyet planı	100
Resim 4.31. Biomorphis, Leith Walk, genel görünümeler	100
Resim 4.32. Biomorphis, Leith Walk, genel görünümeler	101
Resim 4.33. Biomorphis, Leith Walk, panoramik görüntüsü	101
Resim 4.34. Leith Walk, sokaktan köprüye geçiş merdivenleri	101
Resim 4.35. Biomorphis, Leith Walk, üç boyutlu görseller	102
Resim 4.36. TOPOTEK I, BIG – BJARKE INGELS GROUP, SUPERFLEX, Superkilen, vaziyet planı	104
Resim 4.37. Superkilen, The Red Square, The Black Market, The Green Park, üstten görünümü	105
Resim 4.38. Superkilen Projesi, The Red Square, üstten görünümü	105
Resim 4.39. Superkilen, The Red Square, genel görünümeler	106
Resim 4.40. Superkilen, The Red Square, genel görünümeler	106
Resim 4.41. Superkilen, The Black Market, genel görünümeler	107
Resim 4.42. Superkilen, The Black Market, genel görünümeler	108
Resim 4.43. Tokyo, Teleport Kent, 2000	111
Resim 4.44. Tokyo, panoramik görüntüsü	112

1. GİRİŞ

"Eski Paris yok artık; bir şehrin biçimi, heyhat, daha çabuk değişiyor bir faninin yüreğinden" [Baudelaire]

Kent, bir metin olarak okunduğunda; kent anlatısının, kentteki göstergelerin, kentin aktardığı dilin yansımaları okunarak metinsel olarak çözümlenmesi sürecinde, bireyin, göstergeler ile kurduğu ilişkiler bağlamında, kentteki mekansal deneyimlerinin de yeniden kurgulanmasının olanakları keşfedilir.

Cengizkan da, kenti bir metin olarak okumaya, kentin nesnelerini deşifre etmekten, nesnelerin söylemi ve bu söylemin yayıldığı düşünsel çerçeveyi kavramaktan başlanabileceğini savunur [Cengizkan, A., 2010]. Bu söylemsel oluşumların da hangi alanlardan söz aldıklarını, hangi kavramlar ve düşünce çerçeveleriyle birlikte işler ve geçerli olduklarını okumaya başlayabileceğimizi söyler.

Buradan çıkarımla, kente bir metin olarak bakıldığında, Cengizkan'ın da deyimiyle, kentin nesnelerini deşifre etmek, kentsel senaryonun aktörlerini tanımamızı, olası kent senaryolarının da kurgulanmasını olanaklı kılacaktır. Nesnelerin kentte varlık bulmaları, bir kimliğe bürünmeleri, birbirleriyle etkileşime girmeleri ile, "kent metni" içeriğinde, bir düşüncenin de zaman içinde değişime ve deneyime olanak sağlayacak potansiyelleri açığa çıkacaktır.

Barthes, "Bizim amacımız, metnin çoğulluğunu, anlamlılığının açıklığını tasarlamak, hayal etmek, yaşamaktır" der. Barthes, metnin sonsuza açık olduğunu savunur; metnin bütün anlamlarını, metnin anlamını ya da bir anlamını bulma ile değil de, insanlarla göstergeler arasındaki çatışmanın sonsuzluğu ile ilgilenir [Barthes, R., 1985]. Kentli ile kentteki göstergeler arasındaki değişen/dönüşen sonsuz ilişkilerin de kentsel senaryoların kurgulanması anlamında tartışılması, olasıdır.

Barthes, "Gösterebilimsel Serüven" adlı kitapta, özellikle, anlatının metinsel çözümlemesiyle ilgilenir. Metnin içindeki göstergelerin okur üzerinde bıraktığı etki,

anlamın sonsuz ve devingen yapısını harekete geçirir; anlam yeniden kurulur [Barthes, R., 1985]. Bu bağlamda, kentteki göstergeler ve kentli arasındaki ilişkilerin, kentsel anlamda metinsel çözümlenmesinin, kentsel/mekansal ilişkileri yeniden kurmanın da bir yolu olabileceği düşünülebilir.

Lefebvre'in herkesce bilinen "mekan sosyal bir üründür" sözünü hatırlarsak, mekanın da sosyal aktörlerle birlikte her defasında yeni bir söylemi teşvik edeceği de yadsınamaz. Lefebvre, mekanın ideoloji ya da politikadan ayrı bir bilimsel obje değil, her zaman politik ve stratejik olageldiğini vurgulamıştır [akt¹: Akpınar, İ., 2010]. Bu noktada, Lefebvre'in şu sözlerine yer verilmelidir [Lefebvre, H., 1968]:

"Kent, diğer tanımlamaların yanı sıra, toplumsal bir metnin, bir toplumu maddileştiren ve her biri yeni sayfalar ekleyen kuşaklar tarafından birbirine devredilen bir derlemenin okunması olarak tanımlanır. Kent aynı zamanda, yazılı şeyin okunması üstüne eklenen, onu yorumlayan, açıklayan, yazılı şeye karşı çıkan bir sözün yeridir."

Lefebvre'in "toplumsal bir metin" deyimi ile, kentin "toplumsal bir ürün" olduğunu vurguladığına dikkat çekip, kentin, toplumsal eylemler ve yaşantılar ile yeniden biçimlendirildiğinin, kurgulandığının altı çizilmelidir. Hiç kullanılmayan boş bir alan, hiç bir yaşantının izini taşımazken, orada ne tür bir eylemin gerçekleşeceğine, ne tür bir mekansal durumdan söz edileceğine ilişkin bir ipucu da veremez; duyarlı bir kent kullanıcısının ya da tasarımcısının merakını gideremez, sorularına cevap veremez. Mekansal durum, ancak, yaşantının zaman içerisinde mekanı tariflemesiyle oluşur.

Kenti bir metin olarak okumanın mimari yapma biçimimizi ve anlayışımızı değiştireceği düşüncesiyle birlikte, bu tez kapsamında, günümüzde, mimarlığın kuramsal ve kılğısal yapısının nasıl oluşturulduğuna, tasarım paradigmalarını nelerin belirlediğine ve oluşturulan bu yeni bağlamsal mimarlığın, kavramsal ve pratik ortamında, metropol insanını ve gündelik yaşantısını, kent anlatısının metinsel çözümlemesi yapılarak araştırılması ve bu okumanın stratejik yaklaşımla taktikler

¹ akt: Tez içerisinde "Aktaran" anlamında kullanılmıştır.

geliştirerek sürdürülmesi, stratejik tasarımın açılımlarının geliştirilmesi gerektiği öngörülmektedir.

Günümüzde, dijital ortamda tasarım yapmanın, mimari tasarımın bakışını, anlayışını değiştirdiğinden, mimari tasarımın tartışma zeminini başka yöne çektiğinden söz edilebilir. Bu nedenle bugün, bitmiş çalışmalar, önermeler sunmanın yerine, belirli stratejiler geliştirmek, kent parçalarını farklı tasarımcılar tarafından, farklı stratejik yaklaşımlarla tasarlamak; bu anlamda esnek, ucu açık stratejiler geliştirmek gerekmektedir. Bugünü dondurarak okumanın yerine, geleceğin kentlerini organizasyona, etap etap planlamalara olanak sağlayacak şekilde tasarlama bilinci geliştirilmelidir. Bu bağlamda, mimari tasarım sürecine stratejik yaklaşılması, stratejik tasarım biçiminin ve sürecinin araştırılması ve bu stratejik yaklaşımın taktiklerle desteklenmesi, taktik ve stratejik kararların da operasyona geçirilmesinin anlaşılması bu tezin asıl amacıdır.

Kenti tasarlama ve planlamaya stratejik olarak yaklaşılsa, kenti, kent parçalarının tasarlanmasıyla bütünü elde ederek, parçadan bütüne doğru bir yaklaşım sürdürülebilir.

Kenti meydana getiren öğeler ile kent bağlamında biçim bulan mimari, sosyal bir katmanda tartışılmalı; mimari programları ve yaşantıyı öneren mimari tasarım/yapı ve kent, aralarındaki sosyal ağ ve ilişkiler ile birlikte, kent ve çevre/peyzaj bağlamında tasarlanmalıdır. Kent parçalarının zeminlerinin mimari form ile birlikte tasarlanması, kullanım çeşitliliği ve mimari programın mekansal karşılıklarının araştırılması, mimari tasarımda stratejik düşünmeyi gündeme getirir.

İnsanların sokaklardaki serbest dolaşımı, gündelik mekansal pratikleri, kenti tasarlarırken göz önünde tutulmalıdır. Kentin iskeletini kurarken ortaya konulan konsept, değerlidir. Kent parçaları tasarlanırken, o kent parçasının nasıl bir kullanıma, ideoloji ve sosyal yaşantıya tanıklık edeceği yazılmalıdır. Biçimsel olarak, bu ideolojiyi taşıyan kent parçasının strüktürü kurulmalı; insanlar, yoğunluklar, kalabalıklar ile sosyal yaşantının kurgusu o kent parçasını

dönüştürmelidir. Ancak, yazılan metin, potansiyelleri, alternatifleri ve olasılıkları içereceğinden, henüz bitmemiş olacak, hala kullanıcı ve tasarımcı arasındaki karşılıklı deneyim devam edecektir.

Sözünü ettiğimiz, strateji ve taktik, askeri disiplinlerde, genel olarak, karşı tarafın azmini kırmak, gücünü yıkmak, karşı tarafı mat etmek anlamlarında kullanılmaktadır. Bu çalışma kapsamında ise, strateji ve taktik kararlar, klasik yapılaşma ve planlama ilkelerini kırmaya yönelik girişimler olarak yorumlanmakla birlikte, kullanıcıyı gözlemlemeyi, tanımayı, güncel ilgi ve ihtiyaçları gözetmeyi önemseyerek, deneysel tasarım sürecini destekleyen bir anlayış olarak ele alınmaktadır. Geliştirilen stratejiler hiçbir zaman değişmez kurallar değildir; aksine, yeniden tartışılabilir ve yeniden yorumlanabilir. Bu da, mimarlıkta stratejik yaklaşımın geliştirilmesinin, kentin dinamiklerini okumanın ve yeniden tasarlanmanın bir yöntemi olduğunun göstergesidir.

Bugüne kadar yapılan çalışmalarda, literatüre baktığımızda, kentsel tasarımda geleceğe dönük stratejik yaklaşımlara yer verilmiş olduğunu görürüz. Ancak, yalnızca stratejiye odaklanıldığında, stratejilerle birlikte taktiklerin de iş birliği yapmadığı, sonuçta operasyonel bir eyleme ulaşamadığı, düşüncenin eyleme dönüşemediği ve tasarımın hayata geçirilemediği, eksik kaldığı görülür. Bu nedenle, stratejik, taktik ve operatif düzeylerin birlikte ele alınması, çalışılması, mimarlık ve kentsel tasarım literatüründe de birlikte anılması gerektiği düşünülmektedir.

Kent, canlı bir organizmadır; büyür, gelişir, kendi iç dinamikleri ile bir çok sorunu da beraberinde getirir. Bu kontrolsüz, önü alınamaz problemle, belli düzeylerde planlamalarla mücadele edilmeli, bu kontrolsüzlük kontrol altına alınabilmelidir. Kentin kontrolsüz gelişmesi ile mücadele etmenin bir yöntemi, tasarıma stratejik yaklaşmak olup, bu çalışmanın amacı, kentsel gelişme ile baş etmenin yöntemi olan stratejinin eksik kaldığının vurgulanması, strateji ve taktiklerin birlikte değerlendirilerek, bu üretimin uygulamaya geçirilmesi, bu uygulamanın da problemi tedavi edecek, iyileştirecek operasyonel bir tavrının olması gerektiğinin vurgulanmasıdır. Dolayısıyla, kısa vadeli taktiklerle beslenen stratejiler ile bir yol

haritası çizilir. Bir sürecin tasarlanması öngürölür. Stratejik veya taktik düzeyden, operasyonel düzeyin yönü değıştirilebilir. Bu düzeylerin tartışma alanı zihinsel anlamda birbiri içine akabilir, kayabilir. Ancak, hep birlikte tek bir kuvvet olur, operasyonel ve uygulamaya yönelik, sonuca ilişkin hamleler, girişimler yapmak üzere bir araya gelirler. Kente müdahalenin operasyonel boyutunu hedefler.

Böyle bir yaklaşımın amacı; kent ve kentsellik bağlamında, kentteki kayıp olan tasarlanmamış kent parçalarından başlayarak, tüm kenti organize edecek, mekan organizasyonunun olası çeşitliliğinin ve zenginliğinin sağlanacağı tasarımların varlık bulmasına olanak sağlamaktır. Amaç, kente/mimarlığa dönük reçeteler yazmak değil; ancak, kenti organize edecek düşünce pratiğinin, kent tasarımcısı ile kent kullanıcısı arasındaki buzları eriterek, kenti ve kullanıcısını tanıyarak, mekansal pratikler doğrultusunda kazanılması ve bu doğrultuda kente dönük stratejik, taktik, operatif düzeylerde kentsel gelişim yaklaşımlarının da geliştirilmesidir.

Bu çalışma, gelecekte yapılacak olan kent/mimarlık çalışmalarında, kenti/mimarlığı bir yeni-den okumak üzere geliştirilen, kentsel gelişimin stratejik, taktik ve operatif düzeylerini tartıştıran bir kaynak teşkil edecek nitelikte olmayı amaçlıyor olması anlamında değerlidir. Ayrıca, bu çalışmanın, 21. Yüzyıl kentlerinin morfolojik ve sosyal/toplumsal yapısının irdelenmesi, kent ve kentsel mekanların okunması için stratejik yöntemlerin ve araçların geliştirilmesi, kentin/mimarlığın stratejik, taktik ve operatif düzeylerle birlikte tasarlanması ve bu bakış açısıyla, kent/mimarlık alanına eleştirel yaklaşılabilmesi açısından bir bakışın geliştirilmesi anlamında da değerli ve anlamlı olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma, üç bölümü kapsamaktadır. Birinci bölümde; günümüzün kentsel bağlamda mimari problemlerinin biçimsel ve toplumsal boyutta ortaya konulması amaçlanmıştır.

İkinci bölümde; strateji, taktik, hareket, stratejik eylem kavramlarına, strateji ve taktiğin savaş ve askeri alanlardaki kullanımlarına, De Certeau'nun strateji ve taktik kavramlarına bakışına, stratejik mimarlık kavramına değinilmekte ve Fransa'nın

Orléans kentinde gerçekleştirilen, "Archilab Europe Strategic Architecture, 8th Orléans International Architectural Exhibition 2008" adlı mimarlık buluşmasında anılan, "re-animasyon (*re-animation*)," "polimerizasyon (*polimerization*)" ve "implantasyon (*implantation*)" kavramlarının mimari bağlamlarına yer verilmektedir. Sergi ile ilgili olarak, Deniz İncedayı'nın Mimarlık Dergisi'ndeki "ArchiLab 2008 ve Bir Konut Yerleşmesi: Sociópolis, Valencia – İspanya" adlı metnine değinilebilir. İncedayı, dosyada serginin içeriğine, amacına ve bu kavramların mimarlıktaki bağlamlarına dikkat çekmektedir. Ayrıca, bu kavramlar dışında, yine tıp alanında kullanılan "embolizasyon" kavramı da mimari bağlamda kenti dönüştürecek bir kentsel strateji olarak tartışılmıştır. En önemlisi de, bu bölümde, kentin dönüşüm taktiklerine, biçimsel ve sosyal açıdan dönüşümü ayrı ayrı değerlendirilerek vurgu yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise; kentin bu dönüşümü ile mücadele etmek için stratejiler ve taktikler geliştirilerek pozisyon alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Pozisyon alma durumunun, taktik, operatif ve stratejik [Akad, M., T., 2011] olmak üzere üç düzeyde ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Taktik, hem kullanıcının kenti dönüştürme çabası olarak ele alınmakta, hem de tasarımcının stratejik kurgusunu destekleyen araçlar olarak öne sürülmektedir. Bu bölümde, mimar ve paydaşlarının taktiksel, stratejik tasarlama çabalarına, ayrıca, kuramsal çalışmaların kılğısal/operasyonel boyutuna da değinilmektedir.

Son bölümde ise, özellikle *stratejik*, *taktik* ve *operatif* kararların dünyadaki örnek kentsel dönüşüm projeleri üzerinden okunması amaçlanmıştır. Yedi kentsel dönüşüm projesi, güncel, kentin dönüşümüne katkı koyacak nitelikte ve her biri kendine özgü stratejik, taktik ve operatif kararları barındıran projeler olarak okunabilmesi dolayısıyla seçilmiştir. Bir de Tokyo kenti, çok katmanlı ve farklı bir kurguya sahip olması dolayısıyla incelenmiştir. Toplam sekiz örnek, bu anlamda yorumlanmıştır. Metropol Parasol, Serpentine Galerî Pavyonu, Hangzhou New District Master Planı, Almere Kent Merkezi, Leith Walk, Superkilen Projeleri yedi özgün kentsel ölçekli projeler olup, Tokyo Kenti de olmak üzere toplam sekiz örnek üzerinden *stratejik*, *taktik* ve *operatif* kararların okunması amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın, özetlersek, üç ayağı vardır. Birincisi, mimarlıkta düşünsel bir katman olarak *stratejik*, ikincisi, sosyal katman olarak *taktik* ve üçüncüsü ise, uygulama/eylemsel katman olarak *operatiftir*. Bu anlamda "Kentsel Gelişme"nin günümüzde, yaşayan bir organizma olan kent ile mücadele ve yaşayan, sorun doğuran kente müdahale bağlamında, *stratejik*, *taktik* ve *operatif* olmak üzere, üç düzeyde sürdürülmesi gerekmektedir. Durağan olan statik verilerle baş etmek her zaman daha kolaydır. Ancak dinamik ve değişken olan ile mücadele etmenin kolay olmayacağı açıktır. Bu anlamda, kontrolsüz gelişen dinamik kentle mücadele ve kente müdahale anlamında üç düzeyde tartışma açılabilir.

Stratejik düzey başlığı altında, üst ölçekte kentsel kararlar alma, "kamusal alanda kentsel akupunktur," "olanaklı düzen," "kentsel ekim" ile Archigram'ın ütopyik tasarımlarına, olası kent kurgularının üretilmesi anlamında bakılacaktır. Taktik düzey başlığı altında, taktik düzeyin kullanıcı odaklı kısa vadeli yaklaşımlar olması düşüncesiyle, kamusal alan, kentsel programın tasarlanması, kentin kullanımı, işlevleri, yoğunluğu, mekansal ve gündelik hayat pratikleri konularına bakılacaktır. Mimarlığın sosyal bir katmanda ele alınması gerektiği vurgulanacaktır. Operatif düzey başlığı altında ise, uygulanmış güncel kentsel/kamusal alan örneklerine bakılacak ve mimarlıkta operasyonel olma, uygulama boyutu tartışılacaktır.

Kentin kontrolsüz gelişimi ile mücadele araçları olarak re-animasyon, polimerizasyon, implantasyon ve embolizasyon kavramlarının² tıp, diş hekimliği ve organik kimya disiplinlerindeki anlamlarının, kentsel gelişim ve tasarım sürecinde nasıl tartışılabileceği ve bu süreçte tasarlama stratejisi olarak ne rol oynayacağı ile kentsel gelişimin -stratejik, taktik ve operasyonel- farklı düzeylerinde kenti ve kent parçasının tasarlanması sürecini besleyeceği tartışılmalıdır.

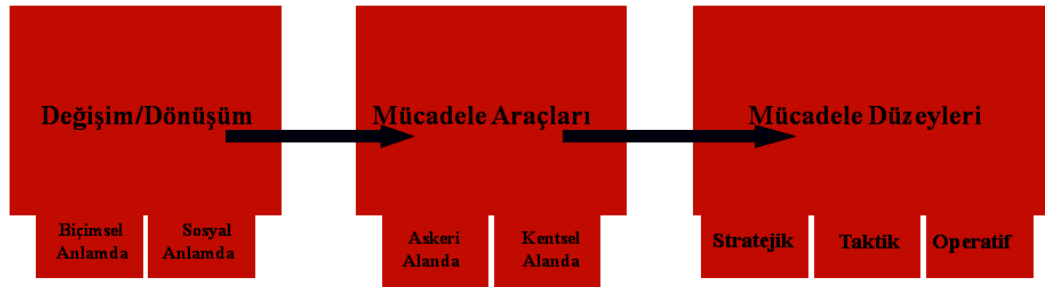
Araştırmanın metodolojisi ise, kent mekanını sosyal bir mekan olarak ele almak, mekansal pratikleri, sosyal yaşantıyı ve toplumsal yapıyı anlamak üzere; De

² Tez kapsamında Mimari bağlamda, kontrolsüz kentle mücadele aracı olarak tartışılan tüm kavramlar ve İngilizceleri: Re-animasyon (Re-animation), Polimerizasyon (Polimerization), İmplantasyon (Implantation), Embolizasyon (Embolization)dur.

Certeau'nun gündelik hayat kuramının araştırılması, ayrıca, savaş stratejilerinin anlaşılması, strateji-taktik kavramları arasındaki ilişkileri özümseyerek kente ait olası dönüşüm senaryolarının yazılması ile kentsel gelişime ve dönüşüme stratejik yaklaşabilmenin kapılarını aralamak üzere kuramsal bir çalışma yapılması yönünde olmalıdır.

2. GÜNÜMÜZ KENTLERİNDE DEĞİŞİM/DÖNÜŞÜM

Tez içeriğinde, kentteki hızlı değişim/dönüşüm, biçimsel ve sosyal boyutları ile tartışılmakta, askeri ve mimari anlamda "mücadele"nin araçları ortaya konulmakta ve "mücadele"nin düzeyleri *stratejik*, *taktik* ve *operatif* anlamlarda yorumlanmakta olup, tezin kurgusal strüktürü üç aşamada geliştirilmiştir [Bkz. Şekil 2.1].

Şekil 2.1. Tezin kurgusu [Aslan, S., 2012]

Mimarlık, bugün kentsel ve sosyal bağlamından ayrı düşünülemez. Kentlerin hızla büyümesi, metropolleşmesi ise bunun bir kaynağıdır. Bu durumu Tanyeli, ".. mimarlığı kent bağlamında yeniden düşünme itkisi büyük ölçüde niceliksel bir değişim tarafından da tetiklendi, tetikleniyor. Bu değişimlerin başında mimarlığın metropolleşmesi geliyor. Buysa dünyanın metropolleşmesinin olağan bir sonucu... Tümüyle kentsel kimlikli olan bu yeni dünyada sistem büyük kentler üretme istidadında. Dev metropoller doğuyor ve öyle gözüküyor ki, daha da devleşecekler. Giderek mimarlığın mutlak bir kentsel, metropoliten etkinlik haline geldiği söylenebilir" sözleriyle aktarmaktadır [Tanyeli, U., 2012].

Günümüzde, mimarlık ve kentin biçimsel, kurgusal veya toplumsal anlamdaki dönüşümünde, kent ve mimarlığın üretilmesinde, bilgisayar teknolojilerinin katkısının da gözardı edilemeyeceği açıktır. Bugün ve geleceğin kent ve mimarlığı için, Baudrillard ve Nouvel'in kent bağlamında mimarlık üzerine tartışmalarına bakarsak, onların gelecek kent/mimarlık beklentilerinin negatif yönde geliştiğine tanık oluruz. Bugünün ve geleceğin kent ve mimarlığını okumak ve özellikle bilgisayar teknolojilerinin mimarlığa girmesiyle yaşanan değişim ve dönüşüm

üzerine, Baudrillard ve Nouvel'in tartışmalarından bazı kesitler üzerinden bir tartışmanın açılması gerekir.

Baudrillard ve Nouvel'in "Tekil Nesneler" adlı kitabı, bugün kentlerin içinde bulunduğu dönüşümü ortaya koymakta, mimari üretimin sanal ortamlardaki sürecini açıklamaktadır. Baudrillard'a göre, yeni mekan arayışları kinetik bir enerjiye sahip, esnek, yeniden tartışılabilir, yorumlanabilir ve açık uçludur. Bilgisayar teknolojilerinin mimarlığa girmesiyle, kısa sürede farklı kimliklere bürünebilen çok boyutlu tasarımların üretilmesi mümkün olabilmektedir [Baudrillard, J. ve Nouvel, J., 2011].

Baudrillard, aynı zamanda, son zamanlardaki bu dinamik üretim sürecinde değişen ve oluşan şeyler arasındaki farka kafa yorduşunu "değişen (changer) şeylerle oluşan (devenir) şeyler arasında bir fark olmalı" sözleriyle dile getirmektedir [Baudrillard, J. ve Nouvel, J., 2011]. Ve Baudrillard sözlerine şöyle devam eder: "'Oluşan" şeyler azlar, yanlış tanınmaya ve belki yitip gitmeye de açıktır. Oluş, değişim getirmekle, değişimi yerleştirmekle, her ne pahasına olursa olsun onu istemekle, insanları içinden çıkamayacakları bir değişim buyruğu altına sokmakla (örneğin modanın amentüsü bu) aynı şey değil. Şeylerin bir şey olması illa ki böyle olmuyor. Bir şehrin görünüşü değişebilir mi? Elbette şehre başka bir biçim vermek, onu değişikliğe uğratmak mümkün, ama yine bir şey "oluyor" mu o şehir?" [Baudrillard, J. ve Nouvel, J., 2011].

Kentler, bugün, Baudrillard'ın da yakındığı gibi, büyük bir hızla ve karmaşa içinde, bir tür yapay değişim ve dönüşüm geçirmekte iken, bir taraftan da olağan ve süregelen bir tür oluşuna bırakılmış şekilde doğal bir değişim geçirmektedir. Çünkü, kent, adeta biyolojik bir organizma gibi yaşar; kent kullanıcısının, tasarımcısının her türlü müdahalesi, kentin, kendiliğinden veya kasten değişimine sebep olur.

Hançerlioğlu, değişim kavramı ile ilgili olarak, "oransal ya da görelî denge durumlarının insansal ölçülere göre" uzun süre devam edebileceğini, ancak "özlerindeki sürekli değişme görmezden gelinse bile biçim ve özelliklerinin er geç

değişeceğini" aktarmıştır. Ve Hançerlioğlu sözlerine şöyle devam eder: "unutulmamalıdır ki en durağan görünen dağ başlarındaki kayalar bile bir zaman önce bugün bulundukları yerde yoktular, bir zaman sonra da bugün bulundukları yerde olmayacaklardır" [Hançerlioğlu, O., 2011].

Varlığın özündeki değişme, zamanın her karesinde karşımıza çıkar [Hançerlioğlu, O., 2011]. Dolayısıyla, kentteki biçimsel ve toplumsal değişim göz ardı edilemez. Baudrillard'ın sözünü ettiği oluş, eylemin veya hareketin sonucunda meydana gelirken, değişimi de öne sürer. Ancak, Baudrillard değişim kavramını, şehrin görüntüsünün biçimsel olarak zaman içerisinde yeni bir forma dönüşüyor olması olarak tanımlamanın yanı sıra, "bir şey "oluyor" mu o şehir? sorusuna cevap aradığımızı da vurgulamaktadır. Bu anlamda, Baudrillard'ın da söylediği gibi, "kentlerin özgünlüğünü kaybettiği" ve "karakteristiklerinin maruz kaldıkları değişim yoluyla alt üst oldukları" gerçeği de yadsınamaz.

Filozof Jean Baudrillard ve Mimar Jean Nouvel, "Tekil Nesneler" adlı kitaptaki karşılıklı konuşmalarında, kentlerin bir tür hız döngüsü içerisinde, değişim ve dönüşüm yaşadıklarına ve tekilliklerini kaybettiklerine, özellikle dikkat çekmektedirler. Kitapta, ilerleyen görüşmelerden de anlaşılacağı üzere, geleceğin kentlerinin, bilgisayar ortamında, teknolojinin sunduğu olanaklar yardımıyla her türlü biçime girebileceğine, ama bir tür kısır döngü halinde aynı şeyleri tekrar ederek oluşturulacağına da vurgu yapılmaktadır.

Nouvel ve Baudrillard'ın konuşmaları, "Bir şehrin oluşu veya değişimi nedir?," "Hangisi üzerinde çalışmak, bir şehri anlamak ve kurgulamak için kaynak teşkil edecektir?" gibi soruları gündeme getirmektedir. Nouvel, oluşun "bağlamsal bir mimarlık" için "ifade fırsatları" sunduğunu söyler ve insanı "değişime yön vermeye" mecbur ettiğini belirtir. Nouvel, sadece değişim için değişimin kusurlu olduğunu, böyle olduğunda ise, bu durumun mimarlığın sebeplerinin hükümsüzleşmesine katkı koyduğunu ileri sürer. Bu değişimin yolunusa "piyasa modellerinin otomatik yeniden üretimi" de, "oluşun önceden var olan binaların klonlanması olarak kavranması" da olabileceği olduğunu savunur.

Baudrillard da, mimarlığın sebeplerinin hükümsüzleşmesinin klonlama mimarlık olduğunu onaylar. Nouvel ise, şehirlerin evriminin mimarları rahatsız ettiğini, ancak mimarların durmadan şehir dokusunu değişikliğe uğrattıklarını belirterek, böyle bir paradoksun varlığının altını çizer [Baudrillard, J. ve Nouvel, J., 2011]. Ayrıca, mimarların geçmiş biçimlere takılmış olduklarını, şehrin kendiliğinden oluşumunun onları tedirgin ettiğini de vurgular.

Baudrillard, Nouvel'in oluş halindeki şehir hakkındaki görüşleriyle aynı fikirde değildir; şehrin kapsamlı bir ağ olduğunu, kendiliğinden olmadığını vurgular. Bilgisayarın mimarlığa girmesi ile, kentselliğin sanal olarak sonsuz olanaklılıklar çerçevesinde üretildiğini savunur ve sözlerine şöyle devam eder: "Adeta şehir bir ekranmış ve biz de klavyesiyle oynuyormuşuz gibi... Görüntülerin çok büyük çoğunluğu artık bir öznenin dışavurumu ya da bir nesnenin gerçekliği değil, yalnızca görüntünün tüm içsel olanaklarının teknik olarak gerçekleşmesi" [Baudrillard, J. & Nouvel, J., 2011].

Baudrillard, sanal bir kentsellik içinde olduğumuzu, insanların bir sahneyi fotoğrafladıklarını sandıklarını, oysa, yalnızca birer teknik operatörler olduklarını belirtir. "Aygıtın sonsuz sanallığını işletiyorlar" diyerek, mimarlıkta da bunun böyle olacağını, mimarlığın malzeme, model vb. sonsuz potansiyellerinin de bu yolla üretileceğini belirtir ve artık, salt sanallığın içerisinde olduğumuzu vurgular. Baudrillard'a göre, kent ve mimarlık, sanal ortamlarda, sonsuz bir çeşitlilik içerisinde üretilmekte, seri üretimin önü açılmakta ve artık mimarlıkta "bir hakikatten" ya da "köktenlikten" bahsedilememektedir [Baudrillard, J. & Nouvel, J., 2011].

Nouvel de, bilgisayar ortamında, kısa yoldan, bir binanın olası kurgularının, bugünün teknolojisi ile gerçekleştirilebildiğini, tüm bu binaların bir tür seri üretime olanak sağladığını; ki bu durumun kentlerimiz için bir tehlike alarımını işaret ettiğini onaylar, vurgular [Baudrillard, J. ve Nouvel, J., 2011].

Baudrillard, eğer mimarlar için "hala yaratım özgürlüğü varsa, özgül mekan adına geriye ne kaldığını" sorduğunda ise, Nouvel, "mimarlığın ortadan kalkmasının tüm

koşullarının henüz bir araya gelmediğini, şehrin evrimi içinde, ayrıcalıklı çevrelerde, birkaç estete bırakılmış marjinal bir yerin daima olacağını" ileri sürer [Baudrillard, J. ve Nouvel, J., 2011].

Baudrillard ise, yapım ve bina gereksinimlerinin büyük çoğunluğunun, teknokratize edilmiş, modellenmiş olacağını, ancak, birkaç ayrıcalıklıya mahsus bir lüks mimarlığının olacağını belirtir. Bu durumun ayrımcılık eğilimini artırdığını, bu eğilimin toplumsal, sanatsal her alanda belirmeye başladığını, mimarlığınsa, bu durumda, eşitlikçi bir rol almak istediğini söylemektedir [Baudrillard, J. ve Nouvel, J., 2011].

Sonuç olarak, Nouvel ve Baudrillard, bugün içerisinde olduğumuz durumu ve gitmekte olduğumuz yönü, ütöpik ama olası gerçeği, gözler önüne sermektedir. Nouvel, bu gidişin, "şehir olmayan" bir kentsel teritoryaya doğru gidişi öneren stratejiler gelişeceği bir gidişat şeklinde tarif eder ve bu durumdan memnun değildir. Baudrillard ise, yapım ve bina ihtiyacının teknokratize edilmiş, seri üretime olanak sağlamış olsa bile, her zaman özgün olabilecek ayrıcalıklı bir lüks mimarlığın da olacağını belirterek, biraz da olsa olumlu bakmaya, mimarlıktan umudunu kesmemeye çalışmaktadır.

Baudrillard ve Nouvel'in bu tartışmalarına bakarak, onların her ne kadar seri üretim ile özgün olmayan, bilgisayarın olanaklarıyla üretilen bir mimarlığın gelecek kentleri dönüştüreceği savını, bugün olanaklı olarak görsek bile, aslında, kentin kendiliğinden bir oluş halinde olmasının potansiyelleriyle, sosyal mekanın verilerinin araştırılmasıyla, sözünü ettiğimiz stratejik yaklaşımın taktik ve operatif boyutlarla tartışılmasıyla özgün mimarlığın ve kentsel anlayışın tekrar elde edilmesinin mümkün olabileceği düşünülmektedir.

2.1. Biçimsel/Morfolojik Bağlamda Değişim/Dönüşüm

Günümüzde, kentlerdeki değişim/dönüşüm tek boyutlu değildir. Kentler, biçimsel/morfolojik anlamda değiştiği kadar, sosyal bir katmanda da değişim

yaşamaktadırlar. Kentin değişim/dönüşümünü tüm boyutlarıyla ele almak gerekir. Derrida'nın kentlerle ilgili "anlamın yaşam enerjisinden, içerikten yoksun, biçimsel anlamda dönüşen kentler" deyimini düşünüldüğünde, kentlerin içinde bulundukları durumun irdelenmesi gerekir. Derrida, şöyle der [Derrida, akt: Eisenmann, 2006]:

"Tıpkı terk edilmiş ya da ıssızlaşmış bir şehrin mimarisinde olduğu gibi yapıların konturları ve tasarımları da, ancak anlamın yaşam enerjisi olan içerik güçten düşürüldükten sonra, yani bir doğa felaketi ya da sanat tarafından kendi iskeletine indirgendikten sonra daha açık bir şekilde görülebilir. Yalnızca artık yaşanmayan ve terk edilmiş değil, aynı zamanda da anlamın ve kültürün hayaletleriyle dolu bir şehir; işte yeni şehri doğaya dönmekten alıkoyan da bu hayaletlerin varlığıdır."³

İçerikten ve estetikten yoksun, yalnızca salt biçimsel bir üretimi destekleyen, işlev ve seri üretimin sonuçlarına indirgenmiş, kentsel çevresiyle bütünleşememiş, tekil bir yapı ölçeğinde kalan tasarımın ruhsuz ve yaşanamayacak kent parçalarının geleceğini belirlemesi, bugün görmezden gelemeyeceğimiz bir gerçektir.

Hans Paul Bahrdt'in "*Die moderne Grossstadt (Modern Büyük Şehir)*" adlı yapıtında yaptığı şehir tanımını, Rossi, birincil öğelerin⁴ anlamını en iyi ifade eden tanım olarak nitelendirir ve kamusal-özel alan arasında bir ayrım yapılmaksızın, ilişkiler ne kadar iç içe olursa o kadar kentsel bir durumdan söz edilebileceğini, tersi bir durumun ise, şehrin karakterinin gelişmesine daha az katkı koyacağını savunur [Rossi, A., 2006].

Rossi'ye göre, imgelerle ilgili bir tartışma, bu imgeleri oluşturan mimarlıkta somutlanmadığı sürece kısır bir tartışma olmaktan öteye geçemez. "Mimarlık genişleyerek şehre dönüşür" der, Rossi. Ve sözlerine şöyle devam eder: "Şehir, kendini insan tarafından yapılmış, büyük bir mimari nesne olarak sunar" [Rossi, A., 2006]. Rossi'ye göre, mimarlık sorununu, kompozisyon, salt işlev veya bir bağlamın parametreleri veya uzantılarının biçimsel sonuçlarına indirgemek yetersiz kalır; bağlam mimarlık aracılığıyla kurulursa özgüdür [Rossi, A., 2006].

³ Aldo Rossi'nin, "Şehrin Mimarisi" adlı kitabının arka kapağından alınmıştır.

⁴ Rossi'nin birincil öğeler olarak tanımladığı şey, zaman içinde şehrin evrimine katılan ve Rossi'nin deyimleriyle şehri oluşturan en önemli artefaktlarla özdeşleştikleri için birincil öğeler olarak adlandırılan tekil kentsel öğelerdir.

Resim 2.1. Ömer Çam&Sadık Pala kent ve yaşam karikatürleri
[karcomic.blogspot.com]

Baudrillard ve Nouvel'in sanal ortamlarda yapılan tasarımların zamanla birbirlerini kopya ettiklerini eleştiriyor olduklarını hatırlarsak, bu kopyalama fikrini yıkacak olanın da "bağlam" olduğunu burada keşfetmek gerekir. Şehrin morfolojik anlamdaki kurgusunu belirleyecek olan, mimarlık aracılığıyla kurulan bağlam ile kentlerin tasarlanması, bağlam ile kent/mimarlığın morfolojik olarak dönüşümüne katkı koymak olmalıdır.

Jach'a göreyse, kent içerisinde adeta bir kolajın içerisinde yer alırız. Kolajın neresinde olduğumuzu kavramak ise, Jach'a göre mümkün değildir. Bu durumda, kentin mekansal örgütlenmesi, oluş halinde olan bir organizma olması dolayısıyla da simetrik, düzenli, eşit olamaz. Sönmez, Antoni Jach'ın "Şehrin Katmanları" adlı kitabından "Şehir beş katmandan oluşuyor; hava, binalar, cadde, yeraltı ve geçmiş... Şehri hep bulduğumuz yerden gözlemleriz. Dışarıdan bakabilmemiz mümkün değildir ve her zaman katmanlardan birinin içinde oluruz, gerçekte ne olduğunu kavramak için fırsatımız yoktur. Bir kolaj, bir brikolaj.." sözlerini aktarır [Uz Sönmez, F., 2007].

Kentler, günümüzde artık tek bir merkeze bağlı olarak örgütlenmemekte, çok merkezli olup, farklı konut alanlarının farklı merkezleri olabilmektedir. Farklı sosyal

grupların kullanım alanları farklılaşabilmekte, kullanım yoğunlukları da buna bağlı olarak değişkenlik göstermekte, Jach'ın sözünü ettiği kolajın içerisine dahil olunmaktadır.

Bilgi teknolojileri, internet ve sanal ortamın getirdiği olanaklar sayesinde, zaman-mekan sınırlaması ortadan kalkmıştır. Kentsel mekanlardaki eylemler, sanal ortamlara, sanal ortamlardan da tekrar kentsel mekanlara taşınabilir olmuştur. Kent ve kentsel yaşam, her gün insanlar ve onların eylemleri tarafından yeniden kurulur. Modern hayat, kentlere kolaylıkla erişebilme ve oluşan küreselleşmeyle, kentlerin kozmopolitan yapısı sonucu meydana gelen melez kültür ve bunların getirdiği hız, mekansal görüntülerin, eylemlerin değişen hızlarından da söz ettirmektedir. Modern yaşamın, teknoloji, bilgi ve tüketimin getirdikleri, kentsel görüntülere de yansımaktadır.

Kentsel alanın, ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle nüfusunun da artarak kozmopolitleşmesi, kentlerde farklı yaşam profillerinin yer alması, kent imgesini ve algılanma biçimlerini değiştirmiştir. İnsanın araçlarla hareket etmesi, her yere ulaşabilmesi, mekanın zamansal algısını farklılaştırmaktadır. Mekanların "orada olarak" algılanması mekanın zamanla olan ilişkisini birdenbire değiştirmekte olup, çok hızlı bir şekilde, fiziksel olarak mekan değiştirilebilmek de olasıdır.

Sinemada veya bir romandaki ütöpik bir mekansal betimleme ya da Archigram grubunun eskizlerinde gördüğümüz gerçekleştiremeyecek mekansal deneyimler, mekansal kavramların, zihinsel anlamda algısal pratiği, jimnastiğidir. Görselleştirme ile elde edilen bu tür ürünler, mimarlığın üretilmesi sürecinde, düşünsel anlamda farklı mekansal durumları ve algılama biçimlerini ortaya koymaları anlamında önemlidir.

Görsel temsile dayanan mimarlık alanına bilgisayar teknolojilerinin girmesi, mimari ürünü elde etmek için farklı bilgisayar programlarının kullanılmasını da beraberinde getirmektedir. Görsel materyali üretmek ve paylaşmak için, bu tür teknolojik gelişmelerin hızlanması da, tıpkı daha önce bahsettiğimiz ütöpik tasarımlar gibi

insanın algı sınırlarını genişletmektedir. İnsanların birbirleriyle iletişimlerini sağlayan dil, jest, mimik ve davranışların işlevselliği gibi billboardlar, reklam afişleri vb. temsili göstergeler de kentli-kent ilişkisini kuvvetlendirmekte, zenginleştirmektedir. Kent ve insan etkileşimi sorgulandığında, göstergelerin, kentte kentli tarafından nasıl okunduğu ve nasıl bir mekansal örgütlenmeyi tariflediği ile nasıl bir görme biçimini geçerli kıldığı üzerinde durulması gerekir. Kentteki imgelerin göstergebilimsel analiz ve çözümlemelerine kentsel ilişkileri yeniden anlamlandırmak anlamında bakılabilir.

Tüm dijital, ulaşım veya diğer teknolojilerdeki gelişmeler, kullanıcının algısını, anlayışını ve beklentilerini etkiler, farklı bir boyuta taşır. Kenti kullanan kullanıcının, bugün, artık mimarlıktan beklentisi de, bu anlamda farklıdır.

Biçimsel anlamda, içerikten yoksun, teknolojik olanaklarla dönüştürülen kent, bağlama ihtiyaç duymaktadır. Bilgisayar teknolojileri ile yalnızca kent biçimsel olarak değişmemiş, bireyin algısı ve yaşantısı, alışkanlıkları da değişmiştir. Yaşantısı, algısı değişen birey, farklı bir sosyal katmanda kentsel ilişkilerini sürdürecektir. Mimarlığın ve kentin yoksun olduğu bağlamın yeniden kurgulanmasıyla, birey de, kentsel mekanda ruhu olan kentsel ilişkilerle anamlanacak, kimlik kazanacaktır.

2.2. Sosyo-Psikolojik ve Sosyo-Kültürel Bağlamda Değişim/Dönüşüm

Yusuf Atılğan'ın "Aylak Adam" adlı romanından, sokağın zaman içerisindeki dönüşümünü çok iyi ortaya koyduğu, tariflediğini düşündüğüm bir bölüme, aşağıda yer verilmektedir [Atılğan, Y., 1959]:

"Sandalyelerden birini her zamanki yerine, pencerenin önüne çekip oturdu. -Alay falan değil, dedi, dört gün önce bir sokak levhasında 'İki Öksüzler Sokağı' adını okuduğum zaman kendi kendimi bir işe atadım. Şehrin sokak adlarını toplayacak, bunlar üstüne düşünecektim. İspatı burada. (Eliyle defterinin bulunduğu cebi üstüne küt küt vurdu.) Üç gün çalıştım bu işte; dün öğlen bıraktım. Hangi sokağa gitsem ardında hep o bir omzu düşük adam vardı. Şimdi yine aylakım... Ya o sonuna dek gidip de bir tek selvi göremeyeceğiniz 'Sıra Selviler Caddesi': Asfalt, üst

üste beton yapılar, otomobiller sürüşü, hızlı yürüyen insanlar sürüşü... Bu yolun selvili olduğu zamanlar da insanlar böyle mi yürürdü?.."

Atılğan, doğal, ağaçlarla dolu, daha henüz yüksek katlı binalarla çevrilmemiş bir sokağın, dönüşen, metropolleşen yapısını, metropol insanının yabancılaşmasını ve kentin hızını gözler önüne sermektedir. Sokak, yani, kent mekanı, zaman içerisinde dönüşmektedir. Bu dönüşümde, teknolojinin, hızın katkısı büyüktür. Kent dönüşürken, kentli de dönüşür. Bu karmaşık düzende, kentli, kimi zaman yabancılaşır, kimi zaman yalnızlaşır. Zaman içerisinde, sokak, büyük dönüşümler geçirir. Ancak, bu durum, birdenbire farkedilemez. Tekeliye'ye göre gündelik yaşam, tekrara dayanan, sıradanlığıyla değişmez değildir; ama, yavaş değişen, zaman içinde oluşan ve değişmez gibi görünendir [Tekeli, İ., 2000]. Atılğan, bu değişimi değişmemiş olan sokağın isimlerinden okur, geçmişle bugünkü sokak arasındaki ilişkiyi bu anlamda kurar. Bu bağlamda, sokağı anlamak, kavramsal olarak sokağı tartışmak ve içselleştirmek; sokakta, zamanı, eylemi, mekanı ve gündelik yaşamı kentsel anlamda kurmak ve kenti okumak anlamında önemsenmelidir.

Calvino, "Görünmez Kentler" adlı kitabında şöyle yazar [Calvino, I, 2002]:

"Bütün bunlardan sonra, gözünde çarpık bir imge oluşmasını istemiyorsam, gizli iyi bir kentin içinde gizliden gizliye filizlenen bu kötü kentin, gizli bir özelliğine çekmeliyim dikkatini: Henüz kurallara bağlanmamış, kötülüğün kılıfı olmadan önceki halinden de daha iyi bir kenti yeniden kurma yetisine sahip gizli bir iyilik sevgisinin –pencerelerin heyecanla birden açılması gibi- uyanma olasılığı. Ancak bu yeni iyilik tohumunun içine dikkatle baktığında, tıpkı iyiliği kötülükten geçerek ortaya koyma eğilimi gibi büyüyüp yayılan küçük bir leke keşfedeceksin, belki de dev bir metropolün tohumu bu leke."

Yukarıdaki paragrafta, Calvino'nun, metropolün oluşumu için atılan tohumların haberini vermekte olduğu görülmektedir. Aslında, genel anlamda, hayal edilen ütöpik kent, her zaman, geleceğe dönük, iyi bir kent hayalidir. Ancak, Calvino'nun "iyiliği kötülükten geçerek ortaya koyma eğilimi gibi büyüyüp yayılan küçük bir leke" olarak betimlediği metropolün tohumlarının izlerini, bugünün çağdaş dünyasında, metropolü "yabancılaşma, kentsel korkular" vb. modern dünyanın sorunları ile yaşayan modern insan ile anlatmak mümkündür.

Altan, Saint Isidore'ın Etimolojiler adlı kitabında kent kavramını "kentte biçim bulan duygular, ritüeller ve inançlar" anlamına geldiği şeklinde tanımladığını aktarır [Altan, H., Z., 2008].

Dolayısıyla kent, fiziksel, maddesel bir varlık olmanın ötesinde, kenti kullanan insanın her gün mekansal ilişkilerini yeniden kurduğu, mekansal deneyimlerin yaşandığı, canlı bir toplumsal yapının ürünüdür. Merlau Ponty'in "Varoluş mekansaldır" deyimini de, insanın var olduğu mekanı dönüştürdüğüne, mekanda var olmanın mekansal bir durum olduğuna işaret etmektedir. Mekan ve toplumsal yapının, bireyin etkileşiminin, kent/mimarlığın dönüşümü sürecinde tartışılması gerekir.

Urry, yirminci yüzyılda, toplumsal yapıları, üzerinde kuruldukları mekanla birlikte tutarlı bir şekilde ele alan farklı toplumlar sistemlerinin varlığından ve sosyolojideki farklı toplumsal zamanlara ilişkin araştırmaların yetersizliğinden bahsetmektedir. Urry, toplumsal yapının mekanla kurduğu ilişkiyi vurgular ve bu ilişkinin zamana bağlılığının daha az önemsendiğini göstererek tartışmaya açar [Urry, J., 1999].

Urry, Soja'nın her türlü teknolojik, kültürel değişimin mekanla, toplumsal kuramlar ve zaman ile birlikte tartışılması gerektiğini vurguladığını, her türlü değişimin, yaşamın mekansal temellerini dönüştürdüğünü savunduğunu aktarır. Urry'e göre, değişim tek boyutlu değildir; mekan, zaman, toplumlar değişimi getirir ve tüm bunlar hep etkileşimli olagelmıştır. Sosyoloji, mimarlık/kentsel tasarım disiplinlerinde de bu değişim etkileşimli olarak ele alınmalıdır.

Urry (1999), Bergson'un zaman-mekan kavramlarını nasıl ele aldığına da değinmektedir. Bergson' a göre zaman, oluş zamanıdır ve geçici (temporal)dir. Bellek, geçmişten gelen yeni öğelerin birikmesi ile, zaman içerisinde kurulur. Öyleyse, bellek, Bergson'un tanımıyla, bir çekmece ya da bir ambar olarak tariflenebilir. Böylece, bellek "mekansallaştırılmış" olur. Zaman değildir, mekansallaştırılan; bellektir. Zaman, niteliksel ve duyumsal olarak yaşanır; mekan ise soyuttur [Bergson, akt: Urry, J., 1999].

Bu bağlamda, kentler, mekansal durumlar, toplumsal yapının mekansal deneyimlerinin zaman içerisinde değişmesi ile toplumsal belleğin yeniden kurulmasını olanaklı kılar.

Urry, tarihte, kentsel yaşam, kentin mekansal biçimi üzerine yapılan çözümlemelerin, "metropolisleri araştırmak üzere ortaya çıkan akademik uzmanlık dalı," yani "kent sosyolojisi" tarafından daha sonra sürdürülmediğini aktarır [Urry, J., 1999]. Kenti sosyal bir katmanda ele almak ve tartışmak, kentteki sosyal değişimin mekansal izdüşümlerini okumak anlamında önemlidir. Bu anlamda, "kent sosyolojisi" alanı da mimarlık disiplininin beslenmesi gereken bir alandır.

Bu bölümde, günümüzde, içerisinde olduğumuz sosyal problemlerden de bahsedilmelidir. Bugün, modern yaşamın da getirdiği, metropol ve insanlar arasındaki karşılıklı, zorunlu ve bağımlı bir ilişkiden söz edilebilmektedir. Bu ilişki, kalabalıklar içinde yalnızlaşan ve yabancılaşan, hatta yersizleşen metropol insanının zamandan ve mekandan bağımsız, zorunlu bir yolculuk halinde olması ile kurulur.

Kent içinde farklı sosyal grupların oluşması, gündelik yaşantının belirgin şekilde farklılaşmasını ve örgütlenmesini de beraberinde getirir. Özellikle, kentlerdeki gecekondulaşma sorunu, toplumsal bağlamda da kendini göstermekte, modern insanın kentsel alandaki gündelik yaşantısından farklılaşmakta; kırsal alandan kentsel alana geçişin ara kesitinde yer almaktadır.

Küreselleşme, her toplumu, her kenti bir taraftan bilgi ve tüketimin sunduğu tüm olanakların her kesime ulaşabilmesini sağlamakta; bir taraftan da özellikle gecekondu ve kırsal bölgelerde yaşayan insanların, kendi çevrelerinde gündelik hayatlarını sürdürüyor olmaları düşünüldüğünde, onları günün bilgi, iletişim, teknoloji ve tüketim alışkanlıklarından uzak, soyutlanmış bir sosyal grubun temsili olarak öne sürmektedir.

Bu durum, sosyal anlamda, toplumsal sınıfların, farklılaşmaların potansiyel çıkış noktası olmakta; ancak, bunun metropolün güncel sorunlarından yalnızca biri olduğu

unutulmamalıdır. Modern insanın hızlı tüketim alışkanlıkları, kentsel mekanın kullanımına da yansımakta; günün bilgi, iletişim ve teknolojisinin hızına, popüler tüketimin ağına takılan modern insanı kendisinden ve çevresinden uzaklaştırmaktadır. Kalabalıklar içinde yalnızlaşan modern insan, literatürde ve tarihte, pek çok edebi, felsefi alanlarda, yazarların işlediği konu olmuştur. Tüm bu sosyal dönüşüm, metropol kentlerin güncel sorunlarını teşkil eder.

Sönmez, yersizleşmenin esas olarak iki farklı durumu tarif ettiğini aktarır. İlk olarak, "bir mekanın geçmişten gelen referanslarını yok ederek ve o mekanın daha önce hiç var olmadığı bir biçimde yeniden üretilerek gerçek bağlamından kopartıldığını, masalsı anlatılarla gündelik yaşamın kullanımına sunulduğu"nu; ikinci olarak ise, "yeni olanı eskiye, tarihsel olana öykünmeyle üretilmesi ile" yersizleştirildiğini açıklar. Dolayısıyla, yerel değerlerini kaybetmiş, anlamını yitirmiş kentsel mekan yersizleşir, artık bir yere ait değildir; o mekanın kullanıcısı da kendini o mekana ait hissetmez [Uz Sönmez, F., 2007].

Akcan, melankoli kavramını "modernliğin bir öznesi ve yapı olarak da "evrenselliğin" bir parçası olma hakkının eksikliği ve kaybı" olarak tanımlamaktadır. Akcan, melankoli ve küreselleşmeyi, mimari bağlamda yan yana koyar [Akcan, E., 2005]. Melankolik karakter, modern yaşamda belirir, ancak tekil bir özne ve evrensel olana hitap etmekten aciz, yersiz ve yalnız bir karakterdir.

Buradan yola çıkarak, küreselleşme olgusu ile coğrafi sınırların yok edilmeye çalışıldığı mekansallıkları deneyimleyen melankolik karakter, kendisini bir yere ait olarak hissetmemekte ya da her yere ait olarak hissetmekte, yerel değerlerini yok etmekte, bağlamını ve aidiyet duygusunu yitirmektedir, denilebilir. Yersizleşme ve aidiyet duygusunun yitirilmesi de metropol kentin modern bireyinin sorunlarından biridir.

Vidler ise, XIX. yy'ın sonuna doğru Avrupa şehirlerinin metropole dönüştüğünden, metropolün, yazarın kitabında isimlerine yer vermiş olduğu Westphal, Henri Legrand ve Saulle'un "agorafobi (agoraphobia)" ve Benjamin Ball'ın "klastrofobi

(claustrophobia)" olarak tanımladığı zihinsel hastalıkların⁵ yer aldığı kentsel alanları barındırdığına değinmektedir [Vidler, A., 2000]. Vidler, doktorların doğmakta olan büyük kent korkusundan (fear of metropolis) bahsettiklerine de değinmekte, metropolü ise, modern hayatın özeti olarak yorumlamaktadır. Vidler, Camillo Sitte'nin yeni kentsel mekanların bu gibi hastalıklara sebep olduğunu ve küçük, iç içe mekanları olan insan ölçeğindeki geleneksel şehirlerde bu tür hastalıkların olmadığını tartıştığına da değinir [Vidler, A., 2000].

Doğmakta ve doğacak olan, kentsel anlamda sosyal/psikolojik problemlerin dışında, bir de kent mekanının en önemli öğelerinden biri olan "beden"den söz etmek, kentte sosyo-psikolojik ve sosyo-kültürel değişim/dönüşüm başlığı altında içeriği zenginleştirmemizi ve değişim/dönüşümü anlamamızı sağlayacaktır. Bedenin kentsel mekandaki varlığını tartışmak, kentsel mekanı sosyal ilişkiler bağlamında tartışmanın da kapılarını aralamamızı teşvik edecektir.

"Ötekiler, sağından mı solundan mı geçeceğimize son anda –
çarpışmaktan kaçınma anında –
karar vereceğimiz, devingen ama anlamsız cisimlerdir."

Aruoba'nın (2009) yukarıda bir dördlüğüne yer verilmektedir. Ötekiler, çağımızda, modernleşmenin ilk zamanlarından beri süregelen, yabancılaşma olgusu ile bireye anlamsız gelmektedir. Anlamsız olsa bile, devingendir; kenti, dinamik ve sonsuz ilişkileri bağlamında dönüştürür.

Bireyler, dolayısıyla bedenler, geçen zaman içerisinde, kentsel mekanda, kişisel ya da kolektif olarak gündelik hayatlarını sürdürürler [Uludağ, Z., 2010]. Her defasında, aynı mekanda, geçen zamanda değişen bedenler ve onların günlük yaşam aktiviteleri, aynı mekanı dönüştüren ve araştırılması, keşfedilmesi gereken bir anlam çeşitliliğini barındırmakta olup, kent peyzajını okumanın da bir yöntemidir.

⁵ Anthony Vidler'in "Warped Space" adlı kitabında, "Agoraphobia, Psychopathologies of Urban Space (Türkçesi: Agorafobi, Kentsel Mekanın Psikopatolojileri)" başlığı altında bahsedilmektedir.

Uludağ'ın belirttiği gibi, modern tarih yazımı, gündelik hayat geri planda bırakılarak, akıl, bilgi ve teknolojinin öne çıkmasıyla gelişmiştir. Modern tarih yazımında, evrensel bütünlüğün bozulmaması adına, gündelik yaşam aktivitelerinin mekana yansıdığı durumların araştırılmasına önem verilmemiştir [Uludağ, Z., 2010]. Ancak, mekansal ilişkiler, yerel gündelik hayat pratikleri araştırılmalı, zaman-mekan ilişkileri ve bedenın kentsel mekanı dönüştürmesi potansiyeli göz ardı edilmemelidir. Beden, hem fiziksel, hem de toplumsal anlamda gündelik yaşamın vazgeçilmez bir koreografisi, [Uludağ, Z., 2010] hem de kent mekanını, her defasında yeniden kuran ve dönüştüren, aynı zamanda da kentsel peyzajın bir ögesidir.

Uludağ, mimarlık ve sanat tarihçilerinin bugüne kadar yapmış oldukları kategorik okuma biçimini, toplumsal bağlamdan kopuk olduğu ve yerellikler, bireysellikler gibi ilişkilerin göz ardı edildiği üzerinde ısrarla durarak, eleştirir. Uludağ'ın da vurguladığı gibi, kategorik okuma, mimarlık ürünü ya da kentsel peyzaja dair, sadece biçimsel, işlevsel bir okuma yapmamıza yardımcı olmanın ötesine geçemez [Uludağ, Z., 2010]. Öyleyse, bugün, 21. yüzyılda, kentsel mekanı, kent peyzajını, kamusal alanları, gündelik hayatı keşfederek, deşifre ederek okumak, mekansal ilişkileri ve kamusal alanın, gündelik hayat aracılığıyla insanla kurduğu ilişkileri ve mekansal dönüşümleri araştırmak, kenti okumak açısından son derece yararlı olacaktır.

Pallasmaa da, mimarlığın duyumsal algısı ile ilgilenir; bedenın mekandaki varoluşunu, kenti, bedensel anlamda algılamının üzerinde durur. Pallasmaa'ya göre, kentle sadece görsel etkileşim, kenti algılamak anlamında, yetersizdir.

Pallasmaa'ya göre, bedenın kentsel mekanda var oluşu, onu, şehir ile bir duyumsal etkileşime sürükler. Bu etkileşim, kentli ile birey arasında bir bakıma zorunlu da bir birlikteliktir. Beden, kenti içinde barındırır, beden kentlidir; kentin kültürünün, doğasının, coğrafyasının niteliklerini kimliğinde taşır. Kent de, bedeni, kendi içinde barındırır; kentsel görünümünün devinimi, sonsuzluğu, bedenın kentte duruşu, kentsel mekanla ilişkileri bağlamında süreklilik kazanır. Kent, zihinlerde bir daha kurulur. Her bireyin algıladığı, hatırladığı, hissettiği mekan farklıdır, fiziksel anlamda aynı mekan olsa bile, yaşanmışlıklar, bireyin kent algısını ve kentle ilişki

kurma biçimini etkiler. Pallasmaa'ya göre, beden, mekandaki yerinden; mekan da bedenın algıladığı bilinçten bağımsız değildir. Pallasmaa beden-mekan etkileşimini şu sözlerle aktarır: ".. Bedenlerimiz ve hareketlerimiz çevreyle sürekli etkileşim içindedir; dünya ve kendilik birbirine durmaksızın bilgi sağlar ve birbirini tanımlar. Bedene ilişkin algı ile dünyaya ilişkin imge tek bir sürekli deneyime dönüşür; mekandaki yerinden ayrı bir beden yoktur, algılayan kendiliğın bilinçdışı imgesiyle bağlantılı olmayan bir mekan yoktur" [Pallasmaa, J., 1996].

Tekeli ise, Grosz'un beden ve içinde yaşadığı çevre arasındaki karşılıklı etkileşimi hakkında, her ikisinin de bir simülasyon biçimi ve hipergerçeklik olarak üretildiğini ileri sürdüğünü yazar ve bu durumu, "bu ilişki kentte örneklenirse, kent, insan bedeninin simülasyonu üzerine kurulmaktadır, öte yandan ise beden kentleştirilmektedir" sözleriyle açıklar [Tekeli, İ., 2000].

Tekeli, gündelik yaşam içindeki bedenın, kent içinde güzergahını nasıl oluşturduğu, bu güzergahta, bedenın, çevresiyle nasıl ilişkiler kurduğunu, hangi tür ilişkileri kurmaktan kaçındığını ya da bedenın, kendini sürekli yeniden ürettiği günlük yaşamının ve kentin belli yapısal özelliklerini nasıl belirlediğinin üzerinde durmak gerektiğini vurgular [Tekeli, İ., 2000]. Beden, gündelik yaşamda, kendini sürekli olarak yeniler, üretir; kent ya da kentsel mekan da bedenın gündelik yaşamını etkiler, tanımlar. Gündelik yaşamın gerçekleştiği kentler, bedenın, kendisini yeniden üretmesine, kimlik kazanmasına katkı koyarken, öte yandan, beden de kent/kentsel mekanda kurduğu çevresel, mekansal ilişkileri ile kent mekanını dönüştürür; mekanın toplumsal ilişkiler sürekliliğinde karakterize olma potansiyelini geliştirir. Dolayısıyla, bu karşılıklı çıkar, kenti ve bireyi birbirine kenetler.

Bloome ve Moore, "Body, Memory and Architecture (Beden, Bellek ve Mimarlık)" adlı kitapta, "Bugün barınaklarımızda eksik olan, beden, imgelem ve çevre arasındaki potansiyel alışverişlerdir... Her yer en azından belli bir derecede anımsanabilir; bunun nedeni kısmen her yerin biricik olması, ama kısmen de bedenimizi etkilemiş ve onu kişisel dünyamızda tutmamıza yetecek kadar çağrışım üretmiş olmasıdır" der [akt: Pallasmaa, J., 1996]. Buradan çıkarımla, bireyin bilişsel

algısı, ancak kentsel çevre ile nasıl bir etkileşime girdiği ile ilgilidir ve bu yönde gelişir. Özgün mekan, kolektif ya da bireysel bellekte, bedenin kentsel çevre ile algısal etkileşimi doğrultusunda yer tutar.

Mimarlık disiplini, en temel olarak yapısal varlığının bireyin algılaması ile - Pallasmaa'nın deyiimiyle duyularla kavranması ile- anlamlandırmasını gerektirir. Pallasmaa, mimarlığın "doğanın, insan yapımı aleme doğru algılamasının ufkunu sağlayan uzantısıdır" şeklinde tanımını yapar. Ayrıca, mimarlığın yalıtık ve kendine yeten bir yapıntı olmadığını, dikkatimizi ve varoluşsal deneyimimizi daha geniş ufuklara yönelttiğini aktarır ve sözlerine şöyle devam eder: "Mimarlık, aynı zamanda toplumun kurumlarına ve gündelik yaşamın koşullarına kavramsal ve maddi yapısını verir. Yılın döngüsünü, güneşin seyrini ve günün saatlerinin geçişini somutlaştırır" [Pallasmaa, J., 1996].

Pallasmaa, mimarlık deneyiminin sahiciliğinin temelini bina yapımının tektonik dili ve inşa ediminin duyularca kavranabilirliğinde yattığını belirtir. Pallasmaa, Gabriel Marcel'in "Ben bedenimim" derken, şair Noel Arnaud'un "Ben olduğum yerdeki mekanım" dediğini aktarır [Pallasmaa, J., 1996].

Sonuç olarak, Pallasmaa'nın, mimarlığı deneyimlemenin yalnızca beş duyu organı ile algılanmasıyla değil, bu duyuların birbirleriyle iş birliği yaparak mekanı algılamının çok duyulu deneyim boyutuyla [Pallasmaa, J., 1996] ilgilenmekte olduğunu görürüz. Beden, mekan ile varolur; mekanın değişimi ise, bedenin mekandaki varoluşu ile mümkündür. Mekan, bedenin duyular ile deneyimlenmesiyle biçimlenir, kimliğe bürünür; mekan, bedeni eğitir. Birey, mekanı, çevreyi, bedeniyle ve duyularının birbirleriyle etkileşimi aracılığıyla kavrar; bedenin mekan ile karşılaşması anında, mekandaki bedensel varoluş ise, mekanı karakterize eder, "duyusallıkla iç içe mekanlar duyumsal zenginliğe sahip bir görünüme" [Pallasmaa, J., 1996] bürünür.

Benjamin, "Pasajlar"da, Hoffman'ın kaleme aldığı bir anlatıdan şöyle bahseder: "Parçanın başlığı, "Kuzenin Köşe Penceresi"dir. Poe'nun öyküsünden on beş yıl önce yazılan parça, büyük bir olasılıkla büyükçe bir kentin sokak manzarasını yansıtmaya

yönelik ilk girişimlerden biridir. İki metin arasındaki ayrımlar, belirtilmeye değer noktalardır. Poe'nun gözlemcisi, herkese açık bir lokalin penceresinden dışarı bakar; kuzen ise kendi evinin mekanında, yerleşik konumdadır. Poe'nun gözlemcisi, sonunda onu kalabalığın anaforuna sürükleyecek olan bir çekim gücünün etkisindedir. Hoffmann'ın gözlemcisi ise, oturduğu köşe penceresinde, felce uğramış biri gibi hareketsizdir; şiddetini kendi bedeninde duyumsasa bile, akıntıyı izleyemeyecektir. Biraz da oturduğu apartman dairesinin esinlendirmesiyle, kendini dışarıdaki kalabalığın üzerinde duyumsamaktadır. Kalabalığı böyle bir noktadan izler; dışarıda haftalık Pazar kurulmuştur ve kalabalık tam kıvamındadır" [Benjamin, W., 1927].

Köşe Penceresi, bireyin özel alanı ile kamusal alan arasındaki sınır; ancak, geçirgen bir görsel, algısal iletişimin sınırır. Sokak, yaşanmışlıkları, eylemleri, kişisel anıları, kolektif belleği bünyesinde barındırır. Sokaktaki kalabalığın hareketi, devinimi ile yerleşik konumda kendi evinde oturan kuzen ve Poe'nin gözlemcisi arasındaki diyalektik durum, "gözlemciyi ya kalabalığa sürükler ya da onu dışarıdan gözlemlemeye iter." Burada, kalabalıkların kitle olarak algılanması durumuna da dikkat çekilmekte olduğu görülür; kalabalık kavramı, kentsel boşlukta, gözlemcinin görme, görsel algısı bağlamında aktarılır; kalabalığı gözlemci bedeninde duyumsar.

3. KENTE MÜDAHALE VE KONTROLSÜZ GELİŞEN KENTLE MÜCADELE ARAÇLARI

3.1. Askeri Alanda Mücadele Düzeyleri

Akad, savaş düşüncesinin ve uygulamalarının stratejik, taktik ve operatif olmak üzere üç düzeyde ele alınmasını gerektiğini savunur; başarılı bir stratejinin alternatif durumları öngören ve alternatif çözüm ve hareket yollarına sahip bir kurgusu olması gerektiğini vurgular ve sözlerine şöyle devam eder: "Gerek genel stratejinin, gerekse de askeri stratejilerin başarılı olabilmesi için önemli koşullardan biri de bunların müştereken veya ayrı ayrı alternatif durumları öngörmeleri ve alternatif çözüm ve hareket yollarına sahip olması gerekliliğidir.." [Akad., M., T., 2011].

Akad'a göre, savaş stratejileri, "politik durum ve hedeflere, coğrafyaya, tarafların olanaklarının karşılıklı değerlendirilmesine ve operatif fırsatlara bağlı olarak tayin edilir." Akad, stratejik kararların altında "askeri hareketlerin yönünü ve temel biçimini tayin eden operatif düzey"in bulunduğunu, taktiklerin ise "küçük ve büyük birimlerin nasıl savaşacağıyla ilgili hususlar" olduğunu aktarır [Akad., M., T., 2011].

Bu tez kapsamında, Akad'ın savaş düşüncesi ve uygulamalarını ele almış olduğu üç düzey olan "stratejik, taktik ve operatif" düzeyler, kentsel gelişmenin de üç ana düzeyi olarak mimari bağlamda yorumlanmıştır. Ve Akad'ın bu fikri, tezin çıkış noktası olmuştur. Kentle mücadelenin ve kente müdahalenin farklı bir boyutta tartışılması düşüncesiyle, bu üç düzey tezin kavramsal kurgusunu teşkil etmektedir.

Öncelikle, stratejik, taktik ve operatif düzeylerin, askeri alandaki karşılıkları tartışılacak, ilerleyen bölümlerde de mimari ve kentsel tasarım alanında bu düzeylerin ne şekillerde yorumlanabileceğine değinilecektir. Kentsel gelişmenin stratejik, taktik ve operatif düzeylerde tartışılmasının, mimarlık/kent tartışmalarında önemli rol oynayacağı, yeni mekan arayışlarının çözümlenmesinde, gündelik hayat ve mekansal pratiklerin yeniden yorumlanmasında, kentlerin organizasyonunda,

içerik ve bağlamdan yoksun üretimlerin, geleneksel planlama anlayışlarının dönüştürülmesinde önemli bir kaynak teşkil edeceği düşünülmektedir.

3.1.1. Stratejik düzey; stratejik hamle, eylem ve hareket kavramlarına bakış

Stratej, "strateji uygulayan kimse veya uzman" [Haluk, Ş., 2009] anlamına gelmektedir. *Strateji*, "önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yol" (1.Anlam) ve "bir ulusun veya uluslar arası topluluğunun, barış ve savaşta benimsenen politikalara en fazla desteği vermek amacıyla politik, ekonomik, psikolojik ve askeri güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı, sevkülceş" (2.Anlam), [Haluk, Ş., 2009] anlamlarına gelmektedir. *Stratejik* ise, "Strateji ile ilgili" (1.Anlam) ve "askeri bir görüş açısının önemini belirten, savaşı doğrudan doğruya ilgilendiren: stratejik bir bölge, stratejik bir silah" (2.Anlam), [Haluk, Ş., 2009] anlamlarına gelir.

Resim 3.1. Anadolu Kartalları, Türk Solosu [www.savasankartal.blogspot.com]

Akad ise, modern askeri literatürde stratejiyi, "istenilen hedefin elde edilebilmesi için yapılacak işlerin ve eylemlerin ana yönünü belirleyen ve bunların koordinasyonunu sağlayan kapsamlı karar ve planlama çabası" olarak tanımlamaktadır [Akad, M., T., 2011].

Akad'ın yapmış olduğu strateji tanımını, mimarlık disiplini de benzer şekilde yorumlayarak, askeri alandan alanımıza aktarabiliriz. Amaca ulaşmak için, gerçekleştirilecek eylemlerin yönünü belirleyen ve bu eylemlerin koordinasyonunu, işbirliğini kurgulayan kararlar ve planlamalar olarak “strateji” kavramı mimarlık literatüründe yer edebilir.

Akad, stratejinin bir diğer tanımının da “siyasi hedeflerle askeri hedefler ve operasyonlar arasındaki ilişkinin kurulması sanatı” olduğunu belirtir [Akad, M., T., 2011]. Hedefler ve eylemler arasındaki ilişkinin profesyonelce kurgulanması işi – kent/mimarlık bağlamında bakarsak- kent tasarımcısına aittir.

Askeri strateji, operasyonların ana hedefe hizmet edecek şekilde belirlenme çabasıdır. Burada üzerinde durulması gereken ana husus, stratejinin yapılacak operasyonların yönünü belirlemekten öte, stratejik eylemleri mümkün kılacak siyasi, idari, askeri ve ekonomik hazırlıkları da kapsamasıdır. Böylece genel anlamda stratejinin sürekliliği olan bir yaklaşım gerektirdiği, ancak bunun yanı sıra operasyonel anlamda güncelliği göz önüne alması gereği ortaya çıkar. Strateji, Akad'ın ifade ettiğine göre, "politik etki sağlamak için askeri güç kullanma süreci"dir. Ve Akad, stratejinin "en üst düzeyde askeri olmayan alanlarla birlikte düşünülmesi" gereğini ortaya koyar [Akad, M., T., 2011].

Akad, stratejinin en önemli unsurunun "hedeflerle araçlar ve olanaklar arasındaki dengenin doğru kurulmuş olması" olduğunu dile getirir [Akad, M., T., 2011]. Dolayısıyla, hedefe ulaşmak, olanakların değerlendirilmesine, fırsatların yakalanmasına ve alternatiflerin üretilmesi ile bu dengenin kurgusunun ne derece profesyonel olduğunun anlaşılmasına bağlıdır.

Akad'a göre, strateji, mutlaka alternatifler barındırmalı, alternatif üretme olanaklarını taşımalıdır. Akad, stratejinin, daima değişen ve öngörülemez durumları karşılama potansiyeline sahip olması gerektiğini savunur [Akad, M., T., 2011]. Ve Akad, "Alternatif yaratamayan politika ve stratejilerin yenilgiye uğrama ihtimali büyüktür. Hasım taraf alternatifsiz kaldığınızı keşfederse, hareket olanaklarınızı büsbütün kısıtlayabilir" sözleriyle de alternatiften yoksun stratejilerin başarısızlıkla sonuçlanacağını belirtir [Akad, M., T., 2011]. Dolayısıyla, stratejiler, kısa vadeli taktiklerle desteklenerek, tasarımcıya bir yol haritası çizebilmelidir.

Bu tez kapsamında, Akad'ın kitabında⁶ yer vermiş olduğu savaş stratejilerinin kuramsal alt yapısı mimarlığa aktarılarak, zihinsel anlamda tartışılarak okunursa, çok keyifli ve zengin bir okuma alanı keşfedilecek, askeri alandan mücadele araçları/kavramları kentsel alana, kent/mimarlık literatürüne aktarılacaktır.

Akad, stratejik analizde önemli bir yer tutan diğer bir unsurun da, "hasmın veya hasımların ve üçüncü tarafların hareket tarzlarının ve olanaklarının daima hesaba katılması gereği" [Akad, M., T., 2011] olduğunu dile getirir ki, bu husus gerçekten önemlidir. Mimarlıkta da, kent tasarımcısı kent kullanıcısının mekansal davranışlarını, kullanıma yönelik işlevsel durumları ve toplumsal algılabirliği, olasılıkları ortaya koyabilmelidir.

Clausewitz, stratejistin daima kontrolü elinde bulundurması gerektiğini vurgular [akt: Akad, M., T., 2011]. Clausewitz'in çağdaşı Jomini'ye göre ise, strateji, "harita üzerinde savaş yapma sanatı olup bütün hareket alanlarını kapsar" [akt: Akad, M., T., 2011].

Akad, Birinci Dünya Savaşı sırasında strateji ve taktik kavramlarından bahsedildiğini, Birinci Dünya Savaşı sonrasında ise modern savaş literatüründe, strateji ve taktiklerin dışında, operasyonel bir düzeyden bahsedilmeye başlandığını aktarır [Akad, M., T., 2011].

⁶ Bu tez kapsamında Akad'ın "Modern Savaşın Temel Kavramları" adlı kitabı kaynak teşkil etmektedir.

Akad, Birinci Dünya Savaşı sonrasına kadar stratejinin kuvvetlerin amaca uygun sevk edilmesini, taktiklerin ise, muharebelerin nasıl yapılacağını belirlediğini, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra operatif hedefler ve eylemlerden bahsedildiğini ve bu tarihten itibaren askeri literatürde stratejik, taktik ve operatif seviyelerin kullanıldığını belirtmektedir [Akad, M., T., 2011].

Askeri alandan Kentsel Tasarım alanına, bu tez kapsamında aktarılan, operasyonel seviye, kent ile mücadelenin, müdahale boyutunu vurgulamaktadır.

Broodie'ye göre, strateji etkin ve yararlı olmalıdır. Broodie, stratejinin pragmatik olması gerektiği savunur ve sözlerine şöyle devam eder: "Strateji bir işin nasıl yapılacağını, bunun etkin şekilde başarılmasının bir kılavuzudur. Politikanın birçok başka alanında olduğu gibi, önemli soru "bu fikir işe yarayacak mıdır" şeklindedir. Daha önemlisi, "bu fikir test edileceği özel koşullar altında işe yarayacak mıdır" şeklinde ifade edilebilir" [Broodie, akt: Akad, M., T., 2011].

Fransız generali Andre Beaufre, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin askeri düşünürleri arasında yer alır. Beaufre, stratejinin, "anlaşmazlıklarını çözmek için şiddete başvuran karşılıklı iki irade arasındaki diyalektiğin sanatı olduğu"nu ifade eder, bu ilişkinin de, çatışan taraflar arasındaki karşılıklı dinamik bir ilişki olduğunu söyler ve strateji ile ilgili olarak "Her duruma uyarlanabilen bir strateji yoktur, durumun özelliklerine göre alternatif stratejiler seçilmelidir" der [Beaufre, akt: Akad, M., T., 2011].

Beaufre'in da üzerinde durduğu gibi, her duruma, her probleme, bir kere ürettiğimiz stratejiyi uygulamamız mümkün değildir. Problemin kendisi değişken ve üretkendir. Böyle bir dinamiğe karşı mücadele, muhakkak alternatifleri barındırmalıdır.

Alternatifleri barındıran stratejinin üretilmesinde, sahada anlık taktiklerin duruma göre geliştirilmesinin önemli olduğu kadar, taktik ve stratejinin alanda uygulamaya, eyleme geçirilmesinin düşünülmesi de önemlidir. Bu anlamda, Akad, tüm bu taktik, stratejik ve operatif düzeyler için geçerli olan bir savaş anlayışı olan hareketli

savaştan kastedilenin "herhangi bir taarruz sırasında beklenen hareketlilik" olmadığını, "hasım güçlerin cephelerini kuşatacak, mümkünse cephe gerisini de tehdit edecek veya yarmalardan sonra uzun menzilli harekate devam edecek tarzda sürdürülen operasyonlar" olduğunu aktartır [Akad, M., T., 2011].

Kent plancısı, tasarımcısı, mimar, elindeki tasarım güçlerini kent kullanıcısına yöneltmeli, her an savunmaya geçecek pozisyonda olmalı, günün teknik ve teknolojisine hakim olmalıdır. Aksi takdirde, kentin kontrolsüzce gelişmesine göz yumacak, kontrolü elden kaçıracaktır. Tasarımcının, tasarımlarını kente empoze etmesi anlamında değil, kentli ile karşılıklı deneyimlerin gerçekleşmesi için de bu husus önemlidir.

Taktikler geliştirerek, geleceğe ve bugüne yönelik stratejik kararların kentsel alanda üretilmesi, kente esnek bir müdahale yapmak anlamında önemlidir. Akad, askeri alanda stratejik eylemlerin "savaşın (veya mücadelenin) sonucuna daha fazla katkı sağlayacağı düşünülen eylem veya operasyonlar" olduğunu belirtir [Akad, M., T., 2011].

Mücadele tek taraflı değildir. Kentsel bağlamda mücadelemiz, kullanıcının kentsel sahadaki organik, bağımsız, kural tanımaz davranışları ile, kentin her gün doğurmakta olduğu problemlerle savaşmaktır. Ancak, amaç, tüm bunların etkinliğini askeri alandaki gibi, gerçek savaş mantığıyla etkisiz hale getirmek, mat etmek değildir; aksine, tüm bunları çok iyi tanımak, davranışlarına hakim olmak ve kentin mekansal organizasyonunu ve yaşantısını iyileştirmektir.

Beaufre, her durumda geçerli olabilecek bir strateji olamayacağını ve eldeki durumun koşullarına göre alternatif stratejiler oluşturulması gerektiğini savunur [Beaufre, akt: Akad, M., T., 2011]. Bu önerme, strateji üretmenin de ötesinde stratejik yaklaşımın kavranması gerektiğini gözler önüne sermektedir. Beaufre da, stratejiyi üç düzeyde tanımlamıştır: "topyekün (total), genel (overall) ve hareket (operational)" stratejileridir [Beaufre, akt: Akad, M., T., 2011].

Akad, Beaufre'in düzeylerinden, birincisinin genelde "devlet düzeyindeki temel seçimleri" ifade ettiğine değinir; genel stratejinin ise, "askeri, politik veya ekonomik, diplomatik vs. alanlardaki stratejiler" olduğunu; hareket stratejilerininse "coğrafya ile karşılıklı güçlerin durumuna bağlı olduğunu" belirtir. Akad, Beaufre'in stratejiye yaklaşımını "Ona göre stratejinin amacı hareket serbestisini ele geçirip bunu sürdürmek ve bu süreçte karşı tarafın hareket serbestisini sınırlamaktır. Stratejik eforun özü inisiyatifi elde tutmaktır. Beaufre, savaşı da aralarındaki anlaşmazlığı çözmek için güce başvuran iki karşıt irade arasındaki diyalektik ilişki olarak tanımlamıştır ve stratejinin bu diyalektiğin sanatı olduğunu söylemiştir" sözleriyle aktarır [Akad, M., T., 2011].

Burada, savaş konsepti, özünde soğuk olmasına rağmen, tasarım platformunda yumuşatılmış temel bir olgu olarak ele alınabilmektedir. Düşman, kentin biçimsiz gelişmesini; hareketi yapacak olan ise, mücadeleye geçecek, pozisyon alacak olan kent tasarımcılarını tariflemektedir. Geleneksel tasarım anlayışı yıkılmalı, özgün, kullanıcının öngöremediği modern anlayış kente sunulmalıdır. Esnek, alternatif tasarım anlayışı, kenti ve kent tasarımcısını başarılı kılacaktır. Akad, modern savaşta esneklik kavramını ise, "Esneklik (flexibility) prensibi sürekli değişen durumlara ayak uydurma, alternatif yaratabilme, yeni çözümler üretebilme ve olanaklarla hedefler arasındaki dengeleri doğru şekilde kurma gibi kavramlarla da ifade edilebilir. İnisiyatif de bununla çok yakından ilgili bir konudur. Esneklik prensibinin ihmalı de yakın tarihte bir çok orduyu felakete sürüklemiştir" sözleriyle açıklar [Akad, M., T., 2011].

Kentle mücadele, kentsel problemlerle savaş kapsamında da esneklik prensibi ihmal edilmemelidir. Duruma göre çözümler, olanaklar üretilmeli; hedefe yönelik taktik ve stratejik kararların operasyonel sonuçları tartışılabilir.

3.1.2. Taktik düzey

Taktik, "türlü savaş araçlarını belli bir sonuca ulaşmak amacıyla etkili bir biçimde birleştirerek ve kullanarak kara, deniz veya hava savaşını yönetme sanatı" ve "mec.

istenen sonuca ulaşmak amacıyla izlenen yol ve kullanılan yöntemlerin tümü [Haluk, Ş., 2009]" anlamlarına gelmektedir.

Akad, şehir savaşları ve şehir savaşlarında geliştirilen taktiklerle ilgili olarak şöyle der: "Şehir savaşları büyük yerleşim yerlerinde yapılan askeri operasyonlardır... Şehir savaşları için geliştirilen taktikler arasında paralel ilerlemek, direniş mevzilerini tecrit ederek imha etmek, bölgeyi birbirinden bağımsız bloklara ayırmak, ikmalsiz bırakarak teslim almalarını sağlamak gibi taktikler uygulanmaya çalışılmıştır" [Akad, M., T., 2011]. Görüldüğü gibi, taktikler sahada tatbik edilir, stratejik düşünceden operasyonel tavrı ile ayrılır.

Resim 3.2. Anadolu Kartalları, Türk Solosu [www.anadolukartallarifilm.com]

Akad, aynı şekilde, şok ve korku taktiğinden ise şöyle bahseder: "Düşmanın moralini, düzenini, tertiplenmesini ve savaşa devam azmini yıkmayı amaçlayan şok taktikleri tarihin en eski çağlarından beri kullanılmıştır... düşmanı aniden beklemedikleri bir yerde gören askerler çoğu zaman etkili savunma yapamayarak dağılmışlardır" [Akad, M., T., 2011]. Taktiklerin, sahada uygulanan, askeri mücadelede, önemli rol oynayan, stratejik düşüncenin eylemsel boyutunu temsil eden araçlar olduğu görülür.

Akad, taktiklerin tanımını şöyle yapar [Akad, M., T., 2011]:

"Taktikler muharebenin nasıl yapılacağıyla ilgili hususlardır. Bunlar, mevzilenme, silahların (ateş gücü) kullanımı, sahada yapılan manevralar, platformların (tank, helikopter vd.) kullanımı ve bunların desteklenmesini kapsar.

... Her çeşit harekatta baskın ve pusu taktikleri en az kayıpla en yüksek kayıp verdirmenin etkili yoludur. Hasmın beklemediği yerden ilerlemek, onu en hazırlıksız yerde ve zamanda yakalamak küçüklü büyüklü her taktik operasyonda esas hedeftir."

Akad, taktik savaşların daima yaratıcı çözümler gerektirdiğini vurgular. Akad'a göre, yaratıcı çözümler, beklenmeyen hamleler yapmak, hasmı hazırlıksız yakalamak, en azından onun dengesini bozmak anlamlarına gelmektedir.

3.1.3. Operasyonel (operatif) düzey

Akad, operasyon, strateji ve taktik kavramlarının askeri alanda neye karşılık geldiklerini, aralarındaki ayrım ve kesiştikleri noktalara dikkat çekmektedir. Akad, operasyonunun "harekat" karşılığı olarak da kullanılan bir terim olduğunu, ancak yeni askeri literatürde "strateji ve taktikler arasında kalan alana operatif veya operasyonel seviye" olarak tanımlanmakta olduğunu belirtir. "Savaşın genel yönetimi (güçlerin nerede kullanılacağıнын tayini) için" *stratejinin*; "aynı harekat alanlarında yapılan eylemler için" *operasyonel düzey* teriminin kullanılmakta olduğunu, *taktiklerin* ise "silahların ve platformların muharebelerde ve çatışmalarda kullanımıyla ilgili" olduğunu aktarır [Akad, M., T., 2011].

Akad, operasyonel seviye ile ilgili olarak ise "Operasyonel seviye, çok sayıda büyük (kolordu, tümen veya tugay) ve küçük birliklerin (tabur ve daha küçük) sevkini koordine edilmesini, bunların lojistik sorunlarının çözümlenmesini, ateş desteğinin ayarlanmasını ve hava kuvvetleriyle işbirliğinin sağlanmasını gerektirir. Bazen deniz kuvvetleri de müşterek harekate katılmak zorundadır. Keza, istihbarat, aldatma planları, elektronik savaş unsurları da operasyonel düzeyde koordine edilmelidir" der [Akad, M., T., 2011].

Görüldüğü gibi, operasyonel düzey, stratejik, taktik kararların sahada uygulanmasından da öte, sonuca, hedefe ulaşmak için, tartışmasız, vazgeçilmez bir aşamadır. Koordinasyon, organizasyon ve hedefe yöneliktir.

Akad, operasyonel düşüncenin, savaşı başarıya ulaştıracak hedef olarak ele alındığını belirtir [Akad, M., T., 2011]. Akad, "harekatın başarıya ulaşmaya kadar duraksamaya uğratılmadan sürdürülmesi ve birliklerin lojistik desteğinin idamesi"yle, operasyonel sanatın zirvesine varıldığını ileri sürer.

Operasyon, sahada hedefe yönelik olarak, savaşı kesin olarak kazanmayı amaçlayarak tatbik edilir. Taktikler, anlık kararlar iken; operasyonlar, önceden planlanmış, sahada varlık bulan eylemlerdir [Akad, M., T., 2011]. Akad, "düşman cephelerinin kuşatma tehdidi altına alınması, ikmal hatlarının kesilmesi veya tehdit edilmesi, beklemediği cephelerin yaratılması ve tertiplenişini geçersiz kılacak veya hızla bozulmasını sağlayacak operasyonlar yapılması"nın stratejik eylemlerin en üst biçimi olduğunu aktarır [Akad, M., T., 2011].

Kentsel bağlamda da, kullanıcının ve kentin dönüşümünü yönlendirecek kentsel operasyonlar, kentte kullanıcının beklemediği "yeni" durumları önerebilmelidir.

3.2. Kent ve Mimari Alanda Mücadele Araçları

3.2.1. De Certeau'nun strateji ve taktik kuramı

Kenti dönüştürecek olan tasarımcının, kenti dönüştürme girişimlerinin, mekanın zaman içerisinde olağan dönüşümüne karşı durma ve mekanın özgün değerlerini, fırsatlarını değerlendirme gibi olgular hesaba katılarak başlatılması yönünde olmalıdır. Bu anlamda, De Certeau, stratejiler ve taktikler ile ilgili olarak şöyle aktarır [De Certeau, M., 01/2009]:

"Stratejiler, bir mekanın oluşumunun yıpratıcı gücüne karşı gösterdiği direnç önem verirler; taktikler, zamanın ustalıklı kullanımı üzerine oynarlar, ortaya çıkan fırsatlar

ve erkin oluşumunun temelinde yer alan oyunlar üzerine kurarlar oyunlarını. Her ne kadar günlük savaş sanatının ortaya koyduğu yöntemler hiçbir zaman bu kadar kesin ve zorlu bir nitelik sergilemese de mekan ya da zaman üzerine konulan bahislerin eylem tarzlarını belirlediği ve gruplandığı çok açıktır."

De Certeau, toplumsal pratikleri anlamak üzere, strateji ve taktik kavramlarının kullanılmasıyla, istatistik bilgilerle açığa çıkmayan bir alanın tartışılmasının sağlanabileceğini ortaya koyar. İstatistikler, belirli bir konuda donmuş, statik verileri ortaya koyarken; strateji ve taktikler, kentsel yaşantı ve toplumsal pratikleri, gündelik hayatı görünür kılar [Sabuktay, A., 2008]. Sabuktay, De Certeau'nun gündelik hayat kuramından yola çıkarak, stratejilerin her ne kadar kurumlar tarafından belirlenir ve kentler planlanırsa da; insanların, yani kullanıcıların, kentsel alanda taktikler geliştirerek kentsel mekanı arzu ettikleri gibi kullandıklarını savunur.

De Certeau'ya göre, taktiklerle savaş stratejisi kurulur, savaş kazanılır. Strateji, düşüncedir, kuramdır; taktik, daha operatiftir, fırsatları değerlendirir. Strateji, eyleme, uygulama ve üretime yöneliktir. Taktikler ise daha esnektir ve De Certeau'nun deyişiyle, "taktik, zayıfın sanatıdır." Sabuktay da De Certeau'nun strateji ve taktik ile ilgili olarak şu sözlerini aktarır [De Certeau, akt: Sabuktay, A., 2008]:

".. nasıl strateji iktidar isteğiyle belirlenmişse kendi yerinden yoksun, bütünü bir manzarasından yoksun, kapalı alanlarda maç yapmaktan kaynaklanan körlükle sınırlandırılmış (keskin zekalılığa gidebilecek) anın olanaklarıyla sınırlandırılmış; taktik de iktidardan yoksunlukla belirlenmiştir."

Dolayısıyla, iktidarın elindeki stratejinin, mekanı ve kenti dönüştürme olanakları sınırlıdır; ancak, kullanıcının ve özgür düşünen tasarımcının elindeki taktik, üretici, zengin ve dönüştürücüdür.

3.2.2. Stratejik mimarlık

Bu araştırma kapsamında vurgulanacak olan, tasarım ve mimarlığa stratejik olarak yaklaşmak, bir tasarımın öngördüğü tasarım politikasının gerçekleşebilmesi ya da

geliştirilebilmesi amacıyla yöntem, taktik veya stratejilerin önerilmesini teşvik etmek, tasarımcı/mimarın çok yönlü düşünebilmesini ve tasarımın esnek tutulmasını, yeniden yorumlanabilmesini, bu anlamda dönüştürebilmesinin de ucunun açık bırakılmasını sağlamaktır.

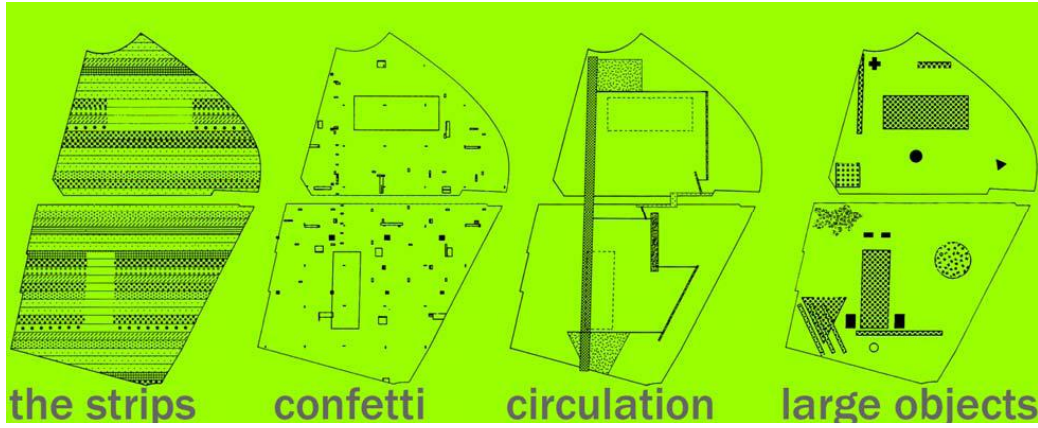
"*Stratejik Mimarlık*" kavramı, Archilab Avrupa Mimarlık Buluşması'nda 2008'de anılmış olup, Koolhaas da stratejik tasarlama, stratejik tasarım kavramları üzerinde durmaktadır. Mimarlığın üretim biçimini tarifleyecek, geleceğe dönük tasarımları şekillendirecek olması anlamında, bu kavramlar, bu araştırma sürecinde sıklıkla anılacaktır.

Koolhaas, "kalabalık," "tıkanıklık (congestion)" kavramlarını çağdaş mimarlık ve çağdaş kentsel yaşam biçimini tarifliyor olması bağlamında önemli bulur. Koolhaas, yeni programların kamusal alanlarda var olmasına olanak sağlayacak esnek mekanlar tasarlamayı önerir.

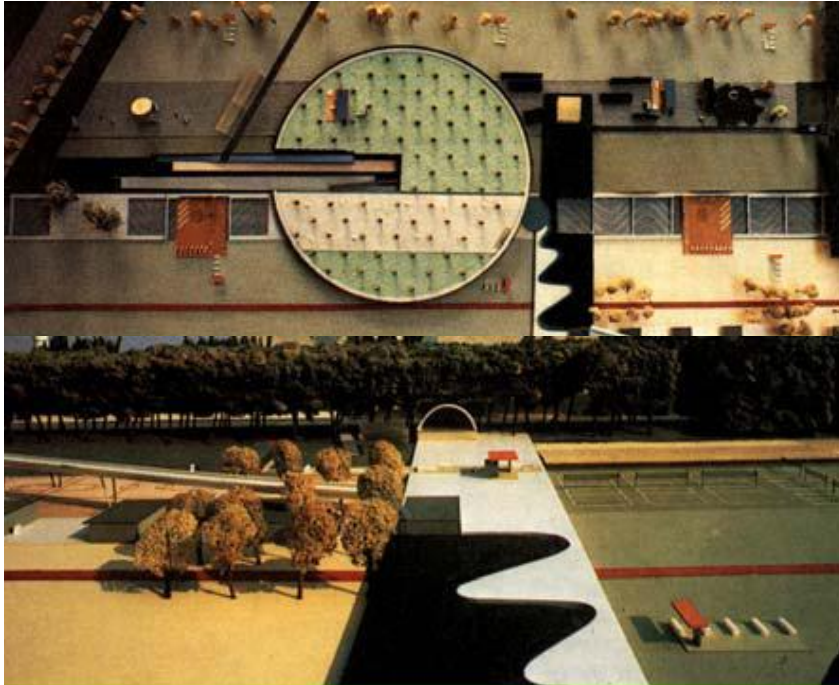
Renata Hejduk ve Victor Marrou, Koolhaas'ın Parc de la Villette Projesi'ni tariflemek üzere yazdıkları bir makalede, projenin tamamıyla kamusalılığı ve erişilebilirliği sağladığından ve çok fazla farklı programı bir arada barındırdığından bahsederler [parcdelavillette.wikispaces.com].

Koolhaas'a göre, mekanın niteliği, farklı programları barındırmasına ve yeni programların mekan içerisinde oluşma potansiyeline sahip olmasına bağlı olarak değerlendirilmelidir. Bu anlamda, Koolhaas, Parc de la Villette Projesi'nde bazı temaları projenin geleceğine dönük esneklik yönünü açığa çıkarmak için stratejik olarak ortaya koyar. Bu temalar, katmanlar (layers), doğa (nature) ve boşluk (void) dur. Katmanlar, doğu-batı doğrultusunda yer alan lineer stripleri tarifler. Bu stripler, içerisinde oyun alanları, bahçeler, tema parkları gibi farklı programları içerir. Aynı zamanda, katmanları, fiziksel mekan ile teması, sirkülasyonu ve metropol ölçeğinde kentsel elemanları, örneğin, sokak lambalarını dahi kapsar [parcdelavillette.wikispaces.com].

Koolhaas, tasarım stratejisi olarak, kavramları tasarımın çıkış noktası olarak ele alır; bu kavramsalların ucunun esnek ve yeniden yorumlanabilir olması stratejik tasarımın kilit noktasıdır. Koolhaas'a göre, "katmanlar," "doğa" ve "boşluk" kavramları, belirli kuralları tariflemez, aksine tartışılabilir ve üretilebilir. Aynı zamanda, programın çeşitliliğinin sağlanması, Koolhaas'ın stratejik yaklaşımıdır.

Resim 3.3. Rem Koolhaas, diyagram [parcdelavillette.wikispaces.com]

Resim 3.4. Rem Koolhaas, Parc de la Villette Projesi
[parcdelavillette.wikispaces.com]

3.2.3. Archilab Avrupa Stratejik Mimarlık Sergisi

Archilab, her iki yılda bir Fransa'nın Orléans kentinde gerçekleştirilen bir mimarlık buluşması [İncedayı, D., 2008] olup, bu çalışmaya ışık tutan sergi; 2008 yılında, 25 Kasım ve 23 Aralık ayları arasında, Almanya'daki Bauhaus Dessau Vakfı Yöneticisi Omar Akbar kuratörlüğünde gerçekleştirilen "Archilab Avrupa Stratejik Mimarlığı, 8. Uluslar arası Mimarlık Sergisi" olmuştur. Orijinal adı, "Archilab Europe Strategic Architecture, 8th Orléans International Architectural Exhibition 2008" olan sergi, Re-Animasyon, Polimerizasyon ve Implantasyon olmak üzere üç alt başlık üzerinden, çağımızda mimar ve mimarlığının değişen rollerini sergi kapsamındaki projeler üzerinden tartışmayı amaçlamıştır [İncedayı, D., 2008].

Resim 3.5. Archilab Europe Strategic Architecture [www.archilab.org]

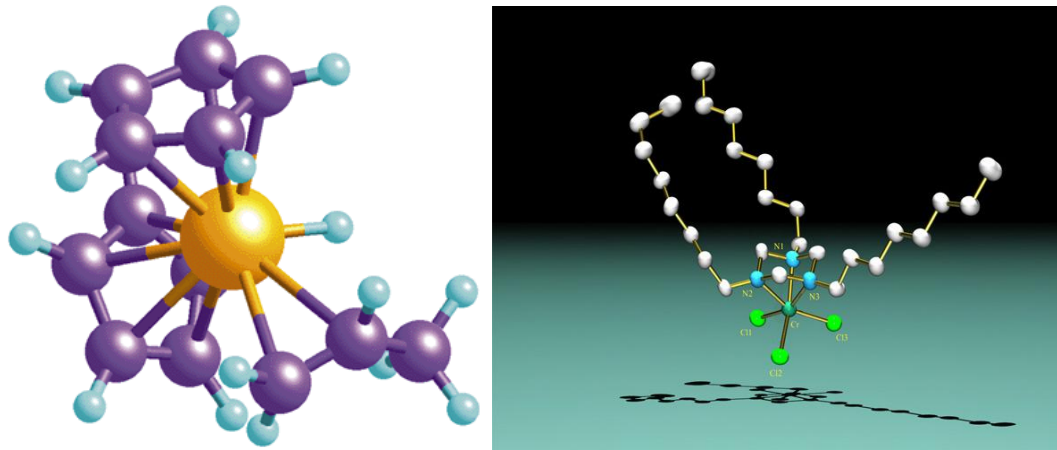
3.2.4. Sergi alt başlıkları: "*re-animasyon*," "*polimerizasyon*," "*implantasyon*;" interdisipliner anlamları ile mimari bağlamları

Re-animasyon'un tıp alanındaki karşılığı, "ileri derecede bozulmuş ya da geçici olarak durmuş yaşamsal işlevleri normale getirmek amacıyla kullanılan yöntemlerin bütünü" olup, anestezi ana bilim dalının terminolojisine aittir [www.kangrubu.com].

Polimerizasyon, monomer birimlerden başlayarak polimer birimlerin elde edilmesine yol açan reaksiyonlar olup, organik kimya alanının terminolojisine aittir [wikipedia.org].

Resim 3.6. Tıpta Anestezi ve Re-Animasyon Ana Bilim Dalı
[www.hayathastanesi.net, www.aksehirasml.k12.tr]

Resim 3.7. Polimerizasyon modeli
[taner.balikesir.edu.tr, www.kinderuniversitaet.uzh.ch].

İmplantasyon ise, tıpta, embriyonun (cenin), uterusu (rahime) gömülmesi olup, diş hekimliğinde ise diş implantının cerrahi bir operasyon ile çene kemiği içerisine yerleştirilmesi işlemine verilen addır [www.wikipedia.com].

Bu kavramların, Archilab Sergisi'ndeki mimari bağamlarına bakacak olursak; *re-animasyon*, rehabilitasyon kavramından farklı olup, bir kentsel alanda o alanın belirli

yerel, özgün değerleri aracılığıyla o kentsel mekanda kimliğin yeniden üretilmesi ve varolan değerlerin açığa çıkarılmasını tanımlamaktadır [İncedayı, D., 2008].

(a)

(b)

Resim 3.8. Diş Hekimliğinde diş implantının yerleştirilmesi (a) Çivinin damağa yerleştirilmesi [www.implantistanbul.net] (b) Çiviye dişin oturtulması [www.disimplantlari.net].

Polimerizasyon kavramı ise kökeni "çok" ve "parçacık"tan geliyor olup, Sergi kapsamında, Avrupa ülkeleri arasında gelişen yeni ağlar ve çok merkezli yaklaşımın bir ifadesi olarak tartışılmıştır. İncedayı, yazısında, sergide kentsel "poly-merler" aracılığıyla, farklı coğrafik ağlar kurulabildiğinden ve mekanın, fiziksel ve sosyal iyileştirmenin aracı olarak ele alınıyor olduğundan bahsedildiğini vurgulamaktadır [İncedayı, D., 2008].

İmplantasyon ise, sergi kapsamında, kentsel mekanda bir "yabancı madde"nin kabulü ya da reddi tartışmasını gündeme getirmiştir [İncedayı, D., 2008].

İncedayı, sergi içeriğinde, çağdaş tasarımın, kentsel mekanda bir katalizör görevi görerek, yeni çevre düzenlemelerinde, sosyal/kültürel, ekonomik katkılarda ve vizyonda bir enstrüman olarak görüldüğünden, ancak diğer taraftan da, tasarımın sosyal/kültürel bağlamla ilişkisinin ve kentlilerle kuracağı ilişkinin de tasarımın temel endişesi olarak tartışıldığından bahsetmektedir. "İmplant" sürecinde kullanıcının tasarımı kurduğu ilişki ve tasarımdaki yeri, sergideki tasarımların kilit noktası olmuştur [İncedayı, D., 2008].

"Archilab Europe Strategic Architecture" Sergi Katoloğu'nda "*Polimerizasyon*" kavramı "*the networking of cities*" olarak tanımlanmakta olup, kentteki network ağları, tren istasyonları, landmarklar, park alanları, durak noktaları gibi noktasal ve ulaşım odaklı bölgeleri ve bunlar arasındaki ilişkiyi tariflemektedir [Baltschun, A., 2008]. Baltschun, yunancada, "*poly*," "*many*," "*mer*," ve "*particle*" gibi kelimelerden türeyen *polimerizasyon* kavramının, organik kimyada, bir çok molekülün yeni bir molekülü oluşturmak için bir araya geldikleri şeklindeki tanımının, çağdaş kentsel gelişim bağlamında nasıl tartışılabileceğini araştırır. Yukarıda bahsedilen network ağlarını katalizörler (çözücü) olarak tanımlar ve bu katalizörlerin köprüleri, sokakları, koridorları, gemi ve uçuş rotalarını biçimlendirdiğini, ve bu alanların kullanıcılarını çok merkezli (polycentric) strüktürlerle bütünleştirdiğini aktarır.

Katologta, "İmplantasyon" kavramı ile ilgili olarak ise, Achternkamp, tıp alanında bir doku ya da maddenin insan bedenine entegre edilmesi anlamına geldiğini, bir çok farklı faktöre bağlı olarak, vücudun bu maddeyi kabul veya red edeceğini aktarmıştır. Achternkamp, "kentsel implanta kentin verdiği tepki ne olabilir" ve "kent planlaması bağlamında bu kavramın oynadığı rol nedir" sorularının cevaplarını araştırır [Achternkamp, U., 2008]. Yeni strüktürlerin kentsel mekan ile karşılaşması anlamında "implant" kavramı, kentsel bir strateji olarak ele alınabilir.

Sergi kapsamında, Mittmann ve Mutman ise "*Re-animasyon*" kavramının tıp alanında kardiyo-pulmoner arrest (solunum durması-kalbin durması) durumundaki bir hastanın tekrar hayata döndürülmesi için yapılan kalp masajlarını ve müdahaleleri kapsadığını ve re-animasyon sürecinin kentsel bağlamda rolünün ne olacağını araştırmışlardır [Mittmann, E. ve Mutman, D., 2008]. Re-animasyonun kentsel bir strateji olduğunu vurgulamışlar, tarihi kent merkezlerinin rehabilitasyonu ve kent için yeni bir landmarkın, yeni bir imajın, yeni bir fonksiyonun tasarlanması gerektiğini vurgulamışlardır.

Re-animasyon kavramının, bu tez kapsamında, mimari bağlamda yeni açılımlara olanak sağlayacak potansiyellere sahip olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, serginin tartıştıkları üzerinden, bu açılımların ne olabileceği, burada tartışılacaktır.

Çağımızda, hızla değişen/dönüşen kentler ve metropol insanının yeniden canlandırılması gerektiği, bu bağlamda kentte, neyin re-animasyon gerektirdiği tartışılmalıdır.

Lynn, "Canlanan Biçim" adlı makalesinde formun, içine yerleştiği aktif bağlamda biçimlendiğini belirtir [Lynn, G., 1999]. Lynn, denize ilişkin bir tasarımın soyut mekanının akış, türbülans, viskozite ve suyun direnci gibi kavramlar ile doldurulmasından, ancak, bir teknenin formunun buna rağmen kalıcı bir forma sahip olduğundan bahseder. Bu anlamda mimari biçim, her ne kadar durağan ve statik koordinatlara sahipse de, mekan, bağlamın kendi özel dinamikleri [Lynn, G., 1999] ile, mekandaki eylemler aracılığıyla deneyimlenmelidir. Form, fiziksel olarak durağanken; dinamik olan bağlam, tasarımın kuramsal alt yapısıdır.

Lynn, bilgisayar programları aracılığıyla mekanın animasyonunu "canlanan tasarım (animate design)" olarak betimler. Togay, Lynn'in bu yaklaşımını şöyle özetler [Lynn, G., akt: Togay, N., 2002]:

"Sanallığın mimarlar tarafından göz ardı edilen tarafı, sanal itki ve farklı varyasyonlar ilkesidir. Genellikle kartezyen koordinatlarla tanımlanan mimari form, idealize edilmiş, hareketi durdurulmuş, belirli sayıda boyutu içeren bir mekan içinde kavranır. Oysa bugün nesne, yörüngesi diğer nesnelere, kuvvetlere, alanlara ve akışlara göre rölatif olan bir vektör gibidir; hareket ve kuvvetlerin aktif mekan içindeki formunu tanımlar. Statik koordinatların pasif mekanından, sürekli etkileşim içindeki aktif mekana bu geçiş, bağlamın kendi özel dinamiklerine bakmayı gerektirir. Bu nedenle çağdaş animasyon tekniklerine *tasarımın bir anlatım aracı olarak değil imgenin tasarımı için gerekli olan bir araç olarak* yaklaşmak gerekir."

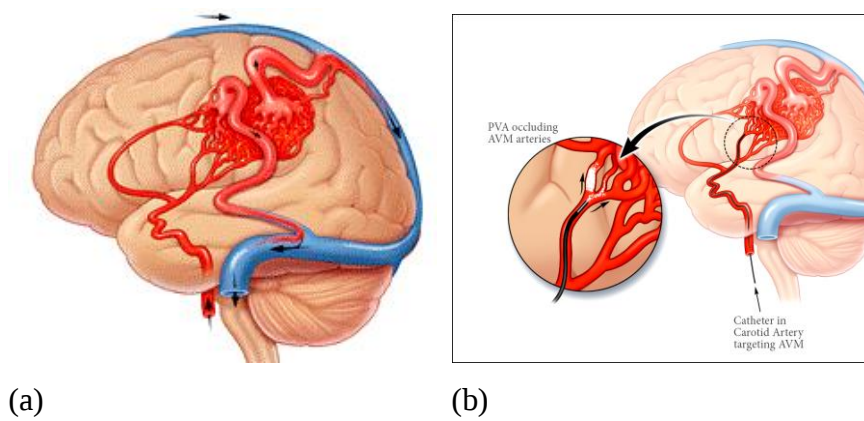
Bu bağlamda, mimari tasarımın animasyonu, tasarımın "hareketli" olarak algılanmasını, sanal ortamda deneyimlenmesini olanaklı kılar. Ancak, gerçek mekandaki eylemlerin sürekliliğindeki duyular ile mekanın algılanması da, mekanın aktif mekan olarak duyumsal algısını gerektirir; farklı bir bağlamda mekanın kullanıcı tarafından yeniden üretilmesini, yeniden canlandırılmasını olası kılar.

Kentsel merkezin parçalanması, merkezin farklı sosyal gruplarca farklı algılanması, alt merkezlerin doğması gibi kentin polimerleşen yapısı, şehrin katmanları üzerinden bu tez kapsamında tartışılacaktır.

Bir kentsel alana yerleştirilen ya da uygulanan mimari/kentsel tasarımın kullanıcı ile kurduğu ilişki de önemsenmelidir. Kentli tarafından tasarımın öngörüldüğü şekilde kullanılıyor olması, tasarımın kullanıcısı tarafından benimsendiğini gösterir; diğer taraftan, tasarımcının öngördüğünün aksine bir kullanım ya da kullanıcısı tarafından reddedilen bir tasarımın da kentli tarafından benimsenmediği de açıktır.

3.3. Kent ve Mimari Bağlamda Mücadele ve Müdahale Aracı Olarak "Embolizasyon"

Stratejik düzeyde ele alınan, kontrolsüz gelişen kentle mücadele aracı olabilecek ve birer kentsel strateji olarak tartışılan "re-animasyon," "polimerizasyon" ve "implantasyon" kavramlarının mimari bağlamda düşünsel bir pratik olarak açtığı yolda, "embolizasyon" kavramı da tıp disiplinindeki anlamının mimari bağlamda yorumlanmasıyla operasyonel düzeyde kente müdahale etmenin bir aracı olarak ele alınabilir

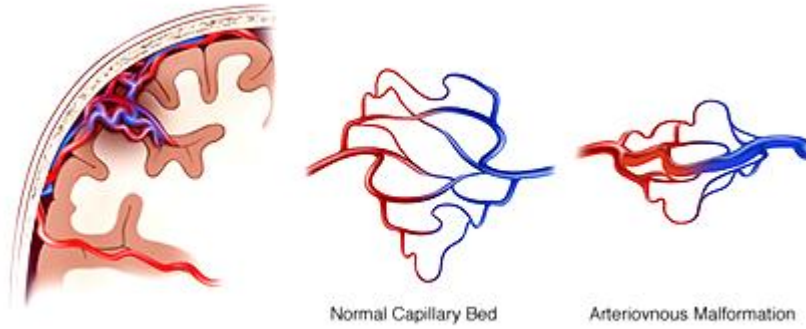

Resim 3.9. Embolizasyon (Anevrizma⁷, Beyin Kanamaları Tedavisi)

(a) Anevrizma [drhuhc.org]

(b) Arteriovenöz Malfarmasyon [taafonline.org].

⁷ AVM: Anevrizma (İngilizcesi: Arteriovenous Malformation).

Resim 3.10. Beyin damarlarının normal düzeni ve malformasyonu
[michiganstrokenetwork.com].

Embolizasyonun tıptaki anlamı, damarların kontrollü bir şekilde tıkanması olup, kanayan bir damar ya da tümörü besleyen bir damarın tıkanması, ayrıca ameliyatın zor geçtiği veya istenmeyen komplikasyonların olduğu durumlarda damarların tıkanması veya kapatılması durumlarında kullanılabilir [cuneytkoksoy.com]. Embolizasyon tedavisinde, damarın içerisine yerleştirilen bir kateterden⁸ tıkanması istenen damara kimyasal bir madde veya küçük metal sarmal yerleştirilir [cuneytkoksoy.com]. Kentsel bağlamda, embolizasyon kavramı, kayıp/atıl alanların ve o alanları besleyen diğer yan ve ölü alanların yeniden canlandırılmasının sağlanabilmesi için katalizör⁹ görevi görece kentsel arterlerin kontrollü şekilde tıkanmasını -o arterlere yerleş-tirilecek¹⁰ kentsel tasarım elemanları ile geçişlerin tasarlanmasını- sağlamak anlamında çağdaş kentsel tasarım stratejisi olarak tartışılabilir.

3.4. Mücadele ve Müdahale Alanı Olarak Kentsel/Kamusal Alan

Kent, farklı düzeylerde, farklı sosyal katmanlarda yol alan, gelişen ve devingen bir strüktüre sahiptir. Kentte varlık bulan gündelik hayat, en çok sokaklarda karşılığını bulmaktadır. Kentin tartışma zemini, sokaklardaki kentsel ilişkilerden kaynaklanır. Tüm kentsel aktiviteler, eylemler, etkinlikler, sokaklarda hayat bulmakta, mekanları

⁸ Tıpta "kateter": "bir vücut boşluğuna, damarına veya kanalına sokulabilen bir tüptür" [wikipedia.org].

⁹ Organik kimyada "katalizör": "Kimyevi bir reaksiyonun hızını arttıran veya yavaşlatan maddeler"dir [katalizor.nedir.com].

¹⁰ İmplantasyon, kentsel ekim veya enstalasyon olarak okunmalıdır.

etkileşimli, verimli ve işler kılmaktadır. Böyle baktığımız zaman, sokağın sosyal bir çeşitliliğin mekansal bir yansımasını tariflediği bir anlamının olduğu görülür. Sokaktaki faaliyet, her zaman planlanmış, tasarlanmış değildir. Ancak, tasarımcının en ufak bir müdahalesi, kentsel alanın, sokağın olağan potansiyelleri ile tasarlanacak bir kentselliğinin doğacağına ipuçlarını verir.

Kamusal alan ile kentin mekansal organizasyonunun, açık alanlar ve kapalı alanlar ya da özel ve kamuya ait alanlar arasındaki ilişkinin tasarlanmasıyla, kentlinin gündelik yaşam pratiklerinin ve alışkanlıklarının sürdürülebileceği kentsel mekanlar olarak önerilmesi gerekmektedir. Kentlinin sosyal ilişkilerinin geçtiği, gündelik hayatın sürdürüldüğü açık veya kapalı kamusal alan önemsenmelidir.

	Re-animasyon	Polimerizasyon	İmplantasyon	Embolizasyon	Akupunktur	Sosyal Programlama
STRATEJİK						makro ölçek kararlar kent, kentsel çevre, kentsel peyzaja ilişkin kararlar
TAKTİK						gündelik yaşam pratikleri, kamusal alan aktiviteleri mekansal deneyimler
OPERATİF						eylemsel müdahale ve operasyon

Şekil 3.1. Stratejik, taktik ve operatif düzeyler ile kavramların kesişimi [Aslan, S., 2013]

Kentsel/kamusal alan, mücadele ve müdahale alanı olarak yorumlanabilir. Açık, yeşil alanlar ile nefes alınabilir kentsel boşluklara sahip olmayan kent, kontrolsüzce, bina kütlelerinin yoğunluğunun artmasıyla hızla büyümekte, mücadele edilmesi gereken bir hal almaktadır. Mücadele ise ancak, müdahale edilerek, eylem tarzlarının bilimsel olarak ortaya konulması ile edilir. Eylem tarzlarının ortaya konulması, strateji ve taktiklerin operasyona geçirilmesi ile mümkündür. Dolayısıyla, mücadele ve

müdahale etmeyi zorunlu kılan kentsel gelişimin, *stratejik*, *taktik* ve *operasyonel* (*operatif*) düzeylerde ele alınması gerekmektedir.

Kentsel/kamusal alan ile mücadele edebilmek için öncelikle üst ölçek stratejik kararların alınması, kamusal bireyin kentsel mekansal deneyimlerini, davranışlarını biçimlendirecek taktik kararların alınması gerekir. Müdahale etmek ise, stratejik ve taktik düzeylerde alınan kararların operasyona geçirilmesi ile mümkün olacaktır.

KENTSEL GELİŞİM DÜZEYLERİ Urban Development Levels ETKİ ALANI The Area of Effects	STRATEJİK YAKLAŞIM Strategical Approach	KENTSEL TAKTİKLER Urban Tactics	EYLEM TARZLARI Styles of Action
	✓İdeolojik ✓Politik ✓Evrensel ✓Çağdaş ✓Üst Ölçek Karar ✓Geleceğe Dönük ✓Açık/Esnek Fikir	✓Gündelik Hayat ✓Kullanıcı ✓Bedenin Mekansal Temsili ✓Kentlinin Mekansal Deneyimleri	✓Bilgi/ Enformasyon ✓Teknoloji ✓Tasarım Programları ✓Kaynaklar ✓Yapı Malzemesi ✓Yapım Teknolojileri

Şekil 3.2. Kentin mekansal gelişimine yönelik üç düzey: stratejik taktik operatif; temel prensipler [Aslan, S., 2013]

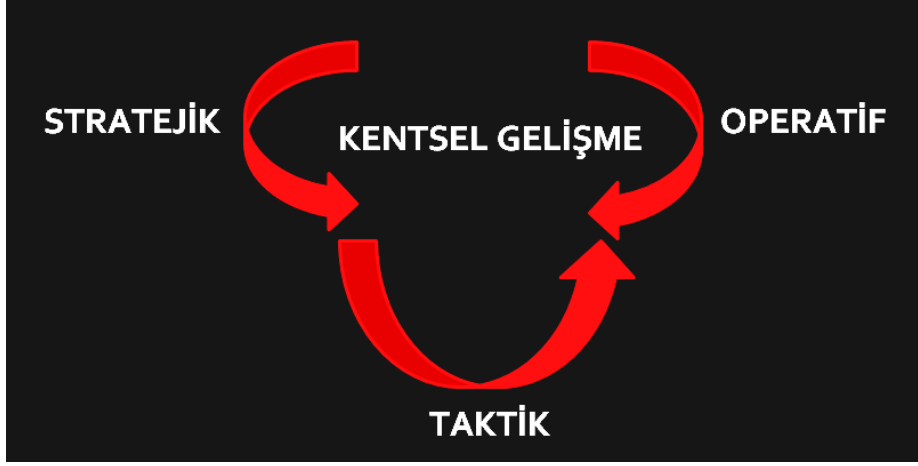
Kentlerin Mekansal Gelişimine Yönelik *Stratejik*, *Taktik* ve *Operatif* düzeylerin, "Stratejik Yaklaşımın Temel Prensipleri," "Kentsel Taktikler," ve "Eylem Tarzlarının Belirlenmesi" başlıklarıyla ve hangi anahtar kelimelerle tartışılması gerektiğine dair bir yorum, yukarıdaki tabloda yer almaktadır [Şekil 3.2].

Stratejik ve taktik kararlar alınmadan yapılan operasyonlar, yalnızca bağlamından kopuk, şekil ve gösteriştten ibaret tasarımlar olarak kalacaktır. Günün bilgi, teknoloji

ve sanatı ile tasarlayan, kamusal bireyin ilgi ve ihtiyaçlarını gözeten, üst ölçek bir kararlılığa sahip "eylemci (tasarımcı)" kamusal alana müdahale edebilmelidir.

Stratejik kararlılık, üst ölçekten bir probleme bakabilmeyi, kente ve kentin olası problemlerine makro düzeyde yaklaşabilmeyi gerektirir. Kentsel taktiklerin geliştirilmesi, kentsel mekanın deneyimlenmesini, kamusal bireyin mekansal ve gündelik alışkanlıklarını araştırmayı gerektirir. Kamusal alana operasyonel düzeyde müdahale etmek ise, günün bilgi/enformasyon teknolojilerine, yapım ve inşaat teknolojilerine, tasarlama programlarına hakim olmayı gerektirir.

4. STRATEJİK TAKTİK VE OPERATİF DÜZEYDE KENTSEL GELİŞİM

Şekil 4.1. Stratejik, taktik ve operatif düzeylerde kentsel gelişim [Aslan, S., 2012]

Günümüzde, değişen güncel toplumsal koşullara baktığımızda, mimari tasarımı ve kentsel gelişimi, toplumsal/sosyal bağlamından ayrı düşünmek neredeyse imkansızdır. Mimarın, tasarımcının, kuramcının, eleştirmenin, iktidarın, kısacası, kente müdahale etme yetisinde olan tüm disiplinlerin ve kurumların, değişen sosyal koşullara alternatif yaklaşabilecek, esnek, değişken, yorumlanabilir nitelikte bir örgütlenmeyi teşvik edecek şekilde kentin planlanması sürecinde etkin bir şekilde rol alması gerekmektedir.

Öyleyse, çok boyutlu, alternatifleri barındıracak tasarım olanaklarını tartışacak bir kuramın geliştirilmesi gerekir. Değişen toplumsal koşullar, sosyal problemler, kentlerin yoğunluğu, kullanımındaki farklılıklar, bütüncül bir tasarım yaklaşımını ve mücadele/müdahale bilgisinin üretilmesini zorunlu kılar.

Problemi tespit edip, çözmenin de ötesinde, problemi görünür kılmak, tartışılmasını sağlamak, günümüzün hızlı beklentilerine esnek, alternatifleri barındıran, mimari tasarımı sürece dayalı bir tasarım pratiğine dönüştüren bilgiyi üretmek ise, bu tez kapsamında, kentsel gelişimin *stratejik*, *taktik* ve *operatif* düzeylerde, kentin sınırları, olanakları bağlamında kurgulanması/tasarlanması olacağı öngörülmektedir.

Şekil 4.2. Kentsel gelişme düzeyleri ve tartışma alanı [Aslan, S., 2012]

Günümüz kentsel problemleriyle mücadele edecek, günümüz kentsel/kamusal alanına, gündelik hayat pratik ve alışkanlıklarına müdahale edecek bilginin, stratejik boyutu düşünsel bir tartışma alanını, taktik boyutu anlık, alana dönük ve sosyal bir

katmanı, operatif boyutu ise, operasyonel ve eyleme dönük bir katmanı teşkil etmektedir.

4.1. Stratejik Düzeyde Kentsel Gelişim

4.1.1. Kentsel mekan stratejileri

Lynch şöyle demektedir [Lynch, K., 1996]:

"Görünüşü ne kadar sıradan olursa olsun, bir kente bakmak kişiye özel bir zevk verebilir. Tıpkı bir bina gibi, bir kent de boşlukta yer tutan bir yapıdır, tek farkı ölçülerinin çok daha büyük olması ve yalnızca uzun zaman içinde tam olarak algılanabilmesidir. Bu nedenle kent tasarımı, zamana bağlı bir sanattır, ama müzik gibi öteki zamansal sanatların başvurduğu denetimli ve ölçülü ardılıktan pek az yararlanabilir. Değişik durumlarda ve değişik insanlar için bu ardıllık tersine döndürülür, bölünür, vazgeçilir, kesilir. Kent, her ışık altında ve her havada görünür."

Lynch, kentte keşfedilmeyi bekleyen bir dokudan bahseder. Ayrıca, kentteki her caddenin, sokağın nesnenin, tek başına değil, geçmiş ile olan bağlantısıyla ya da olaylar zincirleriyle algılanabileceğini vurgular. Lynch, kentteki sabit elemanlar kadar, hareketli olan insanların, onların faaliyetlerinin önemini de vurgular, bizim de diğer katılımcılarla birlikte kent sahnesinde yer aldığımızı aktarır [Lynch, K., 1996].

Helle de, "insanların birbirleriyle giriştikleri sosyal ilişkiler için yapısal olarak biçimlendirilen mekanların taşıdığı önem"i vurgular. Helle, "yapısal biçimlendirme ve sosyal verilerin sorunları neredeyse çözülmesi imkansız derecede birbirinin içine geçmiştir" sözlerini aktarırken, bu noktada geliştirilecek planlama düzeninin hedefinin "kentlileşmiş insan" olduğunu vurgular [Helle, H., J., 1996].

Helle, "kentlileşmiş insan"ın geliştirilmesini kentsel gelişme stratejisi olarak görür, ona göre kentlileşmiş insanın geliştirilmesi, üretilecek mekanın niteliğine, sosyal yaşantının kamusal alanda varlığını sürdürebilmesine bağlıdır [Helle, H., J., 1996].

Helle, kentin tek başına salt kendisi olarak değil, aynı zamanda "endüstri toplumunun modeli" olarak da ele alınması gerektiğini aktarır. Helle'ye göre, "endüstri toplumun ve onun içerdiği kentin özellikleri" özetle şunlardır [Helle, H., J., 1996]:

- Sosyal dönüşümün hızlı bir tempoda gerçekleşmesi,
- Mesleki iş bölümünde uzmanlaşma,
- Değer ve dünya görüşü konumlarında çoğulculuk,
- Bir yandan sosyal katmanların skalasında iniş-çıkış şeklinde, diğer yandan da ilişki gruplarının yatay değişiminde görülen yüksek sosyal hareketlilik.

Helle'nin yukarıda sıraladığı kent özellikleri, kentin salt biçimsel değil, sosyal katmanlarını da gözler önüne sermektedir. Helle'ye göre, "sürekli artış gösteren mekansal hareketlilik" ve dinamik kent için statik gereklilik kavramlarından öte, "hareketli bir strateji geliştirilmeli"dir ve bu stratejilerin de kentin "insancıllaşması" için alınan önlemler doğrultusunda geliştirilmesi gerekmektedir [Helle, H., J., 1996].

Böylelikle, Helle, "giderek artan bir açıklık ve hoşgörü ile farklı tipte kentlilere ve onların görüşlerine uyum sağlama gerekliliği ve onların kamusal iletişim olanaklarından yararlanılarak gevşek uyumlu bir kentliler topluluğuna entegrasyonu amaçlanmaktadır" ifadeleriyle, bireye gelişme olanakları sağlayacak "insani bir kent" in planlanması stratejisini önerir [Helle, H., J., 1996].

Sargın ise, Ankara'da Mayıs 2000 tarihinde gerçekleşen Heracles Programı'nda ortaya konulan kuramsal ve uygulamaya yönelik önerilerin, [Sargın, G., A., 2000] iki önemli açılımı kapsadığını aktarır. Birincisinin, "mimarlık üretim söylem ve uygulamasının gerçekte, disiplinlerarası bir süreci zorunlu hale getirdiği; buna bağlı olarak da, doğal ve yapılı çevreye müdahalenin tek bir yapı bazından uzaklaşarak kentsel ve çevresel bir boyuta ulaştığı," ikincisinin ise, "kentsel mimarlık söylemi yöntemiyle, "sivil kamusalılık" ve "toplumsal bellek" gibi açılımların operasyonel hale getirilmesi" [Sargın, G., A., 2000] olduğunu aktarır.

Sargın, "sivil kamusalılık" kavramını, ideolojik kamusal olanın üretilmesinin ötesinde, "toplumsal belleğin izlerini sürdüren, kamusal insanı örgütlü bir birey haline dönüştürecek kamusal alanın tasarlanması" [Sargın, G., A., 2000] olarak yorumlamaktadır.

Sargın, yukarıda bahsedilen iki açılım ile "tasarım olgusunun salt maddesel değil, toplumsal bir işlev kazanabileceğini gösterilebilecek" [Sargın, G., A., 2000] bir olgu olması anlamında önemser. Sargın, sergide sunulan her tasarımın, "'kente" ve "kentliye" ait olan değerlerin ve imgelerin farklı boyutlarda, ancak sosyal bir olgu olarak yeniden üretilmesi sürecini örgütlediği"ni [Sargın, G., A., 2000] aktarır.

Sargın, "kentsel mimarlık uğraşısı"nın, "mekansal operasyonların çok boyutlu toplumsal özelliğini tartışmakta," [Sargın, G., A., 2000] olduğunu altını çizer. Sargın, kamusal alanın tasarlanması için gerekli her türlü "mekansal ve sosyal müdahale"yi, [Sargın, G., A., 2000] "parçacılıktan uzak, ancak çoğulculuğu reddetmeyen bir üstdil kurgusu yardımıyla, somut sorun alanları üzerine gidebilmenin bir aracı" [Sargın, G., A., 2000] olarak tarifler. Burada, tanımlanan üstdil, "kenti anlamak," "kente dair maddesel dünyanın çözülmesini gerektiren" [Sargın, G., A., 2000] bir alanı tariflemekte olduğu aktarılır. Bu çözümleme, kentsel stratejilerin ipuçlarını verecektir.

Ayrıca, Sargın'ın tartıştığı "kentsel mimarlık," kendi deyimiyle, "çok katmanlı," "çok alanlı bir mekansal operasyon"u tarifler ve "disiplinlerarası bir ilişkiler düzlemine ihtiyaç duyar" [Sargın, G., A., 2000].

Meyerson da, Oscar Wilde'ın "içinde ütopya bulunmayan bir dünya haritası, göz ucuyla bile bakmaya değmez" sözlerini hatırlatır [Meyerson, M., 1996]. Geleceğe dönük ütopyalara sahip olmayan, geleceğin olası tablolarını gözler önüne seremeyen, deneysellikten ve kurgusalıktan uzak kentsel tasarım önerileri, kent planları, gelecekte "yeni" ve "özgünlük" adına hiç bir değişim ve dönüşüm öngöremez; kentin ve toplumun zaman içerisindeki olağan dönüşümüne ilişkin hiç bir söz söyleyemez.

Meyerson bu anlamda, "ütopya gibi planlama da her şeyin gelecekteki arzulanır durumunu sergiler" sözleriyle, ütopya ve planlamanın geleceğe dönük hayalleri barındırdığını vurgular [Meyerson, M., 1996]. Ancak, planlamanın, ütopyanın tersine, "arzulanır geleceğe ulaşmanın araçlarını, özellikleriyle birlikte belirlediğinin" de altını çizerek [Meyerson, M., 1996]. Planlama çabaları, ütopyanın ötesinde, stratejiler geliştirmeyi önemser.

Meyerson, "kent planlaması, gelecekle uğraştığı ölçüde, hem sorunlar ya da değerlerdeki yeniliklerle, hem de araçlar ya da eylem yollarındaki yeniliklerle uğraşmak zorundadır" der [Meyerson, M., 1996]. Dolayısıyla, gelecekle uğraşmak, hem teoride, hem de uygulamada yeni olanı üretmeyi ve araştırmayı, hayal etmeyi, stratejiler geliştirerek operasyona geçmeyi hedefler.

4.1.2. Dünyayı yeni-den canlandırmak, "*re-animasyon*"

Kent, canlı, yaşayan bir organizmadır. Kent, ölü, hareketsiz değildir. Ancak, bir yeni-den canlandırılmaya ihtiyacı vardır. Bir yeni-den canlandırma, bir re-animasyon kent için gereklidir.

Rossi'ye göre, "kenti oluşturan mimariler, mekanlar üzerinden üretilen sosyal ilişkilerle kent belleğinin bir parçası haline" gelmektedir. Ve bu ilişkiler ağı, zamanla kenti biçimlendirmekte, yeniden üretmektedir. Rossi, kolektif belleği, kentle bir bütün olarak görür ve kentin, "yaşayan bir organizma gibi canlı bir "öz"e sahip olduğunu" iddia eder [Rossi, A., akt: Çalak, I.,E., 2012].

Canlı bir organizma olan kent de, gerçek bir canlı birey gibi problemler doğurur; kentin fiziksel ya da sosyal alanında, kentin rehabilitasyonunu gerektirecek, tedavi edilmesi gereken alanlar ortaya çıkar. Bu anlamda bir re-animasyonu da zorunlu kılar.

May, bugünün dünyasında, pek az kişinin dünyayı değiştirmek/dönüştürmek anlamında cesaretli olduğunu, böyle bir işe girişebildiğini "Geleceğe doğru yaşamak

bilinmeyene sıçramak demektir; bu da, halihazırda emsali olmayan ve pek az kişinin kavradığı dereceden bir cesareti gerektirir" sözleriyle belirtir [May, R., 2005].

May, bir seçimle karşı karşıya olduğumuzu hatırlatır. May'e göre, cesaretimizi toplamayıp, geleceğin biçimlendirilmesine katılma şansımızdan feragat edebiliriz, ya da duyarlılıkla, sorumluluk bilinciyle, yeni toplumun bilinçlenmesine katkı sağlayabiliriz. İlkin tercih etmek, kolaya kaçmak olur, May'in önerdiği türden bir cesareti toplamak, dünyanın yeni-den canlandırılmasına katkı koymak, öncelikle mimarlık disiplininde sahip olmamız gereken bir bilinç ve sosyal bir sorumluluktur.

May, nesnelerin, basit bir dille kendilerini ifade etmediklerini, nesneler dünyasını zihin yardımıyla, dünyayı etkin bir yeni-den biçimlendirme bağlamında okuyabileceğimizi vurgular. Bu süreçte ise, yalnızca entelektüel bir anlayışa sahip olmak değil, kendi algı dünyamızın, algılama biçimimizin de rol oynayabileceğini dile getirir [May, R., 2005].

Nesnelerin etkinliğinin hüküm sürdüğü bugünün üretim ortamında, gerçek ve sanal olan iç içe geçmekte, yeni bir üretim pratiğinin hakim olduğu mekanlar üretilmektedir. Vural, Debord'ın, kullanıcıların, bu "gerçeklik ve düşsel gerilimine dayanılarak üretilen" mekanların büyüüne kapıldığını düşündüğünü; Ritzer'in ise, bu durumu "büyüsü bozulmuş dünyayı yeniden büyülemek" olarak değerlendirdiğini aktarır [Vural Arslan, T., 2009].

Vural'a göre, "metropol yaşamının ve çalışma hayatının aşırı akılcılaştırılmış ortamından kurtulmak isteyen bireyler için bu gösteri ortamlarında sunulan her türlü olumsuzluktan arındırılmış yeni gerçeklik, gündelik yaşamın sıkıcılıklarını unutturan bir tür rahatlatıcı etkiye sahiptirler" [Vural Arslan, T., 2009]. Metropol kentlerin, kentlerdeki bu yeni gösteri ortamının ve nesneler dünyasının büyüüne kapılan bireyin de yeniden canlandırılmasını, uyarılmasını teşvik edecek stratejinin geliştirilmesi gerekir.

Sargın ise, modern toplumun şizofren bireyinin, "çoklu kişilik ve değişkenliği, her türlü mekansal ve zamansal bağlayıcılara başat, üretebilen kişi" olarak, indirgemeci bir söylemle tanımlandığını belirtir. Ve sözlerine şöyle devam eder: "Şizofren, sapkın bir sosyal aktör; şizofreni ise doğrusal zamana ve Kartezyen mekana karşı kayıtsızlığı örgütleyen, sosyal bir rol, daha da ötesi bir başkaldırışın öyküsüdür" [Sargın, G. A., 2002].

Sargın, şizofren karakterin "tutarlı bir dil bütünlüğünü ve kuramsal genellemeleri değil, diller karmaşasını, parçacılığı ve birden fazla anlatının rasgele birlikteliğini arzuladığını" [Sargın, G., A., 2002] dile getirir. Bu söylemden yola çıkılarak, şizofrenin toplumsal ve mekansal dönüşümü tetiklediği; mekanı zenginleştirecek ve dönüştürecek, Sargın'ın deyimiyle potansiyel bir "bağlam sorgulayıcısı" [Sargın, G., A., 2002] olduğu söylenebilir.

Dolayısıyla, tüm bunlardan çıkarımla, kentin re-animasyonu için salt mimari ürünün kentsel alana operasyonu yeterli değildir; bir şizofren karakter, bir flaneur ya da entelektüel bir anlayış, gereklidir.

Sargın'ın kentin mekansal organizasyonu ile ilgili olarak, "Kent birbirinden tamamen bağımsız imgeler, işaretler ve mimari modellemeler içermekte, farklı coğrafyalara yayılmış her türlü mekana ilişkin bilgiyi, sayısız kez kopyalayarak, bireye tekrar sunmaktadır. Ancak mekana ilişkin bilgi, farklı programlara bölünerek, eğlencenin boyunduruğuna saplanan "metalara" dönüşmektedir" sözleri de, imge, işaretler ve nesneler dünyasının, bu yeni gösteri ortamını nasıl ürettiğini gözler önüne sermektedir [Sargın, G., A., 2002].

Dolayısıyla, "imge," "işaretler" odaklı günümüz metropol kentlerinin bireye sunduklarının eğlence ya da programın buyunduruğu altına girdiği ve kentin bir kısır döngü içine girdiği görülür. Bu döngünün de yeni bir müdahaleyle yeniden canlandırılmasının gerektiği açıktır.

Firidin ve Enşici de, kentsel canlılığın, "belli bir kentsel alanda insan aktivitelerinin yoğunluğu ve kullanım sıklığı ile" belirlendiğini aktarırlar. Firidin ve Enşici'ye göre, canlı kentsel alanların temel bileşenleri, tanıdık ve güvenli bir kentsel çevre yaratan kentsel mekanın nitelikleri ve insanları cezbeden işlevleridir.

Kentsel mekanın, kamusal alanın canlanması, kamusal mekanların yeniden örgütlenmesini, sokak mekanlarında, kentte sürdürülen sosyal yaşantının iyileştirilmesini olanaklı kılacaktır. Mimari üretim, sosyal bağlamından kopmayarak, kentsel gelişimin çok boyutlu bilgisini kavrayarak üretildiğinde, günümüz modern bireyi kente dair problemlerinden sıyrılacak, kamusal alanda bir kimlik kazanacak, kentsel mekanının canlanmasına katkı koyabilecektir.

4.1.3. Olanaklı düzen; düzensizliğin parçaları, "*polimerizasyon*"

Günümüzde, kentin/mekanın zaman içerisinde dönüşümünün yansımalarını kolektif belleği ayakta tutan birey üzerinden keşfetmek gerekir. Metropolün yabancılaşmış, yersizleşmiş bireyi, kişiliksiz, çok kişilikli ya da şizofren olup, çevresiyle kesik ve kopuk ilişkiler kurmaktadır.

Resim 4.1. Sakarya Caddesi, Ankara [Fotoğraflar: Aslan, S., 2010]

Yalçın, Paul Virilio'nun (1984), artık geometrik bir alan olan metropolün, "klasik kent/kasaba" veya "merkez/banliyö karşıtlıkları" ile hiçbir bağlantısının kalmadığı ve "kentin sınırlarının artık sınırlı ve doğrusal mülkiyetler şeklinde organize

edilmekten" çıktığı görüşüne yer verirken, kentin bütüncül/parçacıl yapısını ise yine Virilio'dan ".. Bunlar, birbirinden ayrı metropoliten parçaların tek bir kentsel bütünde bir araya gelmesini desteklemiştir" sözleriyle aktarır [Yalçın, A., 2006].

Kentte farklı yer ve zamanlarda, teknoloji, ulaşım, görsel materyal aynı anda farklı şekillerde ya da ortak bir algı ile algılanabilir. Algının parçalanması kolektif bellekte farklı kolajlarının üretilmesine olanak tanır; ki bu da kente dönük gerçek olmayan, kurgunun, dolayısıyla kentsel senaryonun yazılmasını teşvik eder. Kentin kazandığı bu çok boyutlu algı ve kentte yaşanan, adeta bir kolajı andıran bu farklı ve parçacıl kentsel yapı, bu bağlamda dönüşmeye ve kendini üretmeye devam eder.

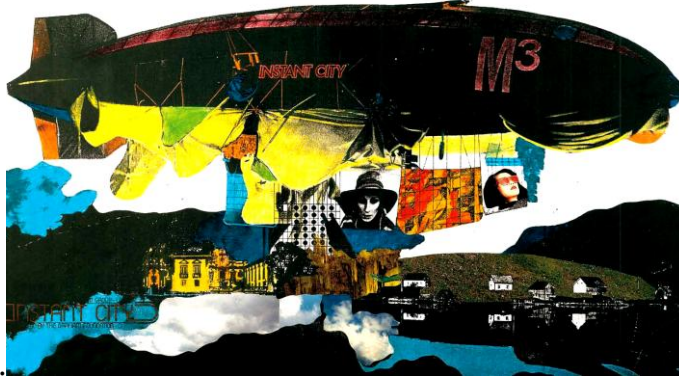
Jacobs da, bu noktada, "karmaşık düzen"i "Eski şehrin başarılı bir şekilde işlediği yerlerde, görünüşteki düzensizliğin altında, sokaklarda asayişi ve şehrin özgürlüğünü sağlayan harika bir düzen vardır. Bu karmaşık bir düzendir. Özünde kaldırım kullanımının karmaşıklığı ve onun yanı sıra da daimi bir izleyen göz silsilesi vardır" sözleriyle tanımlar [Jacobs, J., 2011].

Jacobs, sokaklardaki asayişi haklı olarak önemser. Günümüz kentlerinde de, kamusal alanların mekansal organizasyonu kentlerde sağlanamadığında, asayiş sorunları ile birlikte düzensizlik meydana gelmektedir. Kentte kamusal mekanların organizasyonları ile işlerlik kazanan sokaklar, düzensiz, karmaşık görünenin ardındaki olanaklı düzeni işaret eder.

Archigram'ın ütöpik kent önerilerinde de, kenti bir sisteme oturtturarak, kentin devingen ve hareketli yapısı ile mücadele edecek bir kurgunun araştırıldığı görülür. Olası düzen arayışı sürecinde, olanaklı düzenin devingen ve hareketli, değiştirilebilir parçalarla sağlanmaya çalışıldığı görülür.

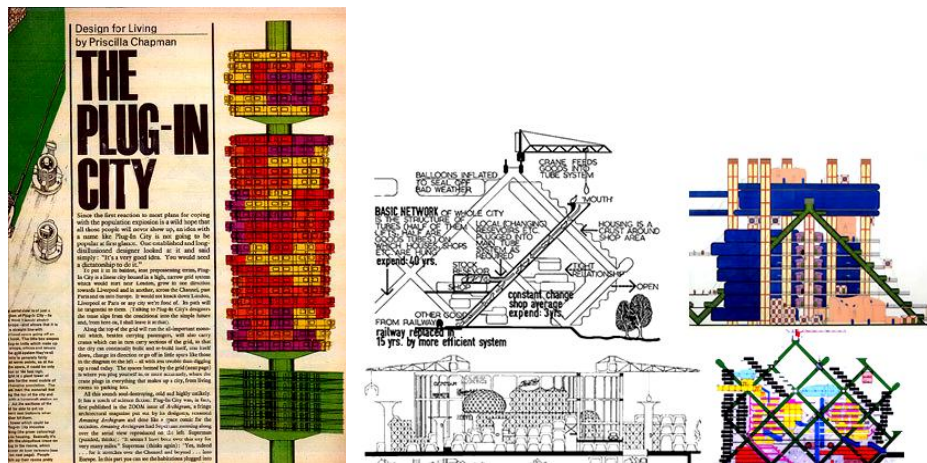
1960'lı yıllarda kurulan Archigram grubu, Plug-In City projesiyle geleneksel anlayışı kırarak, ütöpik bir kent önerisi geliştirmiştir. Izgara sistemli Plug-In City önerisinde, kent parçaları eskidikçe, yenilenebilmesi sağlanarak, sürdürülebilirlik

sağlanmaya çalışılmıştır [Süataç, S., 2006]. Değişken, devingen ve teknolojinin yapı sistemine dahil edildiği bir kent önerisi söz konusudur [Süataç, S., 2006].

Resim 4.2. Archigram, Instant City (Anlık Şehir) (1968)
[Marie Pierre Vandeputte, Repere]

Arslan, Plug-In City Projesi'nin tak-çıkâr mantığıyla işlediğini, her birimin belli bir ömrü olduğunu ve ömrünü tamamlayan her bir birimin şehre yerleştirilmiş vinçler aracılığıyla değiştirildiğinden bahsetmektedir [Arslan, M., E., 2006]. Archigram, kenti bir tüketim nesnesi olarak görür [Arslan, M., E., 2006]. Archigram'ın kent önerilerinde "hareketlilik" kavramı da önemlidir. Tak-çıkâr fikriyle Plug-In City ve Instant City (Hızlı Şehir) projelerinde "hareketlilik" fikrinin sınırları zorlanmış olup, parçacıl ve yenilenebilir modüller önerisi sistematik bir düzen arayışını sorgulamaktadır [Arslan, M., E., 2006].

Resim 4.3. Archigram, Plug-in City (Tak-sök Şehir) (1964) [www.archigram.net]

4.1.4. Kentsel ekim, "*implantasyon*"

Kentsel implantın tasarlanması ve kentsel mekanda yer edinmesi, kentsel tasarımı, operasyonel düzeyde gerçekleştirmeye yönelik bir adımdır. Kayıp ya da yok-kentsel mekan, kentsel mekanda yer alacak kentsel tasarım elemanı ile dönüşecek; kentlinin kentsel yaşantısının iyileştirilmesini sağlayacak ve kentsel mekanın yeni-den canlandırılmasına yönelik atılan adımlar başarılı bir şekilde sonuçlanacaktır. Kentsel yaşantıyı ve kentliyi anlamış, analiz etmiş tasarımcı ne tür bir kentsel implantı kentsel mekana sunacağını önceden kısmi sonuçlarını öngörerek tartışabilmelidir. Kayıp mekanlar, kolektif bellekle, kentliyle bir ilişki kuramadığı için kaybolmuş alanlardır.

Bu anlamda, Arslan, yok mekanların "içinden geçilen, deneyimlenen, ancak benimsenmeyen; mekânı organize eden kişilerin belirlediği yazılı ve yazılı olmayan kurallara uyulan, ancak ziyaretçilerin kendi kişisel kimliklerini tarifleyecek, orada yaşayanlar tarafından bilinen o yere özgü yaşanmışlık ve ritüellerin oluşmadığı mekanlar" olduğu şeklinde bir tanımını yapar. Arslan'a göre, bu mekanlar "tüketim etkinliğinin yüceltilmesi amacıyla" tasarlanır, kullanılır ve işlerliğini yitirdiği anda da değiştirilir ya da tamamen ortadan kaldırılır. Böylelikle, "kentsel bellek ve yok mekanlar arasında geçmişten geleceğe bir ilişki kurmak" imkansızdır [Vural Arslan, T., 2009].

Mimarlıkta yersizleşme, mimari ürünün içinde yer aldığı fiziksel ve sosyal çevre ile bütünleşememesinden kaynaklanmaktadır. Koçyiğit, mimarlıkta yersizleşmeyi, "mimari ürününün, herhangi bir coğrafi bölgeye, kültürel yapıya, düşünsel dizgiye ya da zamana ait olamaması; burada ya da orada, bu zamanda ya da o zamanda üretiminin fark etmemesi; kendine bir yer-yurt edinmemesi ve tekil bir öge olmanın ötesine geçemeyiş olgusu" olarak tarifler [Koçyiğit, R., G., 2012].

Grosz da, "arada mekan"ın oluşuma, tüm kimliklere, tüm maddeye izin verdiğini, onun kendisinin bir şekilde tuhaf bir oluş olduğunu söyler. Arada mekanın sadece son yüz yıl için ayrıcalıklı bir konsept olduğunun altını çizer ve arada mekanın

"kendi sınırları olmaksızın bir mekan olmayan arada mekan" şeklinde tarifini yapar. Arada mekanın potansiyel bir oluşum olduğuna dair ise şu sözleri aktarır: "Arada mekan sosyal, kültürel ve doğal dönüşümler için bir yerdir: açıkça hareketler ve tekrar düzenleme için kullanışlı bir mekan değildir ama gerçekten sadece yerdir – kimlikler etrafında, kimlikler arasında bir yer – oluşun olduğu yerde, geleceğe açık olduğu yerde, uyumu ve bütünlüğü alıkoymak için hızın.." [Grosz, E., 2011].

Aydınlı ise, metropol yaşamının mekan-zaman paradokslarından birinin metro olduğunu, metronun hayatımıza hız kazandırmakla birlikte, yere bağımlılığı, o yere ait olma duygusunu azalttığını söyler. Metro hattının kendisini kimliksiz ve tanımsız bir şekilde kentliye sunduğunu; yeraltında yolculuk eden bireyin yer ve zaman kavramından kopuşunu, mekansal geçişlerden, mekanın akışkanlığını deneyimlemekten yoksun olan bireyin durumunu; bu durumun anlam kaymalarına neden olduğunu ve kentsel mekanı, insana ait değerlerden uzaklaştırmaya, insanı giderek yabancılaşmaya sevkettiğini belirtir [Aydınlı, S., 2009].

Dolayısıyla "kentsel ekim," kayıp ve aidiyet duygusunun yitirilmesine imkan veren, kayıp mekanların yeniden kente kazandırılmasına olana sağlayan bir tasarlama stratejisi olabilir. Kendini bir mekana ait hissetmeyen kamusal bireyin dönüşümü, yere ait olmayan, yerin değerlerinden izole edilmiş kayıp mekanların yeni-den kamusal birey ile birlikte kurulması, arada mekanın potansiyellerini de değerlendirecek kuvvetli bir "kentsel ekim" ile sağlanabilir.

Bu amaçla son zamanlarda, "Kamusal Alanda Kentsel Akupunktur" başlığı altında çalışmalar ve araştırmalar yapıldığı görülür. Bu anlamda öncelikle, "akupunktur"un tıp alanındaki karşılığına bakmak gerekir. Kavaklı, "akupunktur"un tıp alanındaki karşılığını şöyle aktarır [Kavaklı, A., 2010]:

"*Akupunktur*, latince iğne (*acus*) ve batırma, delme (*punctura*) kelimelerinden oluşmaktadır. Batı dillerinde "*acupuncture*" şeklinde yazılmaktadır. Türkçeye "iğnelemek" şeklinde tercüme edilebilir. Geleneksel Çin Tıbbı'nda, hastalıkların vücutta meridyen adı verilen kanallarda dolaşan yaşam enerjisinin (*Qi*) akışındaki bozukluklar nedeni ile oluştuğu varsayılmaktadır. Akupunkturla, vücuttaki

meridyenler üzerindeki belli noktalara iğne batırmak suretiyle, bozulan enerji akışının düzeltilmesi amaçlanır."

Terimin, tıp alanındaki karşılığına bakılarak, bozulan enerji akışının düzeltilmesi amacıyla, vücutta belli noktalara iğne batırılmasıyla düzenin yeniden kazanılmasının sağlanmaya çalışıldığı anlaşılır. Öyleyse, bu tarif, kentsel alana aktarılabilir; kolaylıkla kentsel karşılığını bulabilir ve yorumlanabilir.

Kentsel alanda belirli bölgelere "kentsel ekim"ler ya da "müdahaleler" yapılarak, tıpkı "akupunktur" yapılan hastanın tüm organizmasının etkilendiği gibi, tüm kentin enerjisini etkileyecek bir kenti yeni-den canlandırma sağlanabilir.

Resim 4.4. Akupunktur [www.akupunkturtr.com]

Casanova+Hernandez Architects grubu, 2011 yılında, SALT Beyoğlu Açık hava Sahnesi'nde "Kamusal Alanda Kentsel Akupunktur," başlıklı bir sunum gerçekleştirilmiştir [www.saltonline.org]. Grup, Hollanda hükümetinin de desteğiyle, böyle bir araştırmayı sürdürmekte olup, Rotterdam'daki Berlage Institute'de düzenlenen bir atölyede de ana tema olarak çalışılmıştır.

Gerçekleştirilen sunum kapsamında, Casanova+Hernandez Architects ofisinin şehirlerin alt merkezlerinde geliştirdikleri planlar ve kentsel müdahaleler aktarılmıştır. Bu müdahaleler, "esnek süreçler," "kullanıcının katılımı," gibi kavramları tartışmakta ve kamusal mekan kullanımının dinamiklerini araştırmaktadır [www.saltonline.org].

Resim 4.5. Kamusal alanda kentsel akupunktur, 2011 İstanbul Beyoğlu Açık hava Sahnesi [www.saltonline.org]

Kavram, "birbirinden bağımsız ama eşgüdümlü küçük müdahaleleri temel alarak, kamusal mekanlarla kent yaşamının yeniden canlandırılmasını amaçlayan, etkin bir kentsel strateji" olarak tanımlanmaktadır [www.gongolive.com].

Kentsel akupunktur, kentsel bir müdahale ve kentsel bir stratejidir. Kentin farklı ve birbirinden bağımsız alanlarında ama eşzamanlı tasarlanarak, kentin bütününde bir yeni-den canlanmanın ve kentsel rehabilitasyonun anahtarı olabilir. Bu son derece deneysel bir çalışma olup, bu konuda, Casanova+Hernandez Architects grubunun araştırmaları incelenebilir.

Kentin belirli bölgelerinde kentsel müdahaleler yaparak, kentin bütününe etkileyecek bir canlanma sağlanabilir. Bu bölgelerin hangi noktalar olması gerektiğinin ve ne tür bir müdahalenin yapılması gerektiğinin analizinin yapılması da önemsenmelidir.

4.2. Taktik Düzeyde Kentsel Gelişim

4.2.1. Kent kullanıcısının taktikleri

Kentin canlı bir yapısı olduğunu, kent ve kentlinin sürekli olarak planlanmamış ve tasarlanmamış eylemleriyle birlikte sürekli bir etkileşim halinde olduğunu düşünürsek, kentlinin kentsel mekanda geliştirdiği taktiklerle kentsel alanın yeniden tariflendiğini görebiliriz.

Tan, De Carlo'nun "Architecture's Public (1970)" adlı makalesinde iki tür tasarım sürecinden bahsettiğini aktarır. Bunlardan birincisi, "otoriter tasarım," ikincisi ise, "katılımcı tasarım"dır [Tan, P., 2011].

Tan, otoriter tasarım sürecinde "eleştireliliğe karşı sığ bir yaklaşım"ın [Tan, P., 2011] olduğunu aktarır. Bu yaklaşımın "önerilen proje ile fiili gerçekleştirilmiş hali arasındaki ayrımı imkansız kıldığını" [Tan, P., 2011] vurgular. Buradan çıkarımla, otoriter tasarım anlayışıyla tasarlanan, uygulamaya yöneliktir; özünde ne hayali unsurları, ne de, yeni açılımları barındırır, denilebilir.

Tan, "katılımcılık pratiğini" ise, De Carlo'nun "eylem içinde katılımcılık (participation in action)" olarak tanımladığını aktarır. Tan, Carlo'ya göre, tasarımcının görevinin, "artık tamamlanmış veya sabit sonuçlar üretmek değil, tam tersine; sonsuz bir yüzleşme ve karşılaşmadan süzülen sonuçları elde etmek" olduğunu da [Tan, P., 2011] hatırlatır.

Tan, mimari tasarımdan beklenenin, "fiziki koşulları düzeltmek yerine, insani ihtiyaçları kolaylaştıracak şekilde kendi temsiliyeti yolu ile iletişimsel" [Tan, P., 2011] olması yönünde olduğunu vurgular. Bu pratikte, "karşılıklı düzeltmelerle devam eden bir deneyim"den [Tan, P., 2011] söz edilebileceğinin altını çizer. Böylelikle, mimari tasarımın/projenin "sürece dayalı bir tasarım pratiği" [Tan, P., 2011] haline gelmesinin de kaçınılmaz olduğunu öne sürer.

Bugün, Tan, "devletin ve profesyonellerin tanımladığı şekilde tasarlanan," "mimari ile kentsel tasarımın kaynaştığı ve araçsallaştırıldığı bir kamusal alanda" [Tan, P., 2011] katılımcı bir pratik oluşturmanın imkansız olduğunu savunur. Katılımcı pratikte, bireyin kamusal alanda temsiliyeti, toplum ve kamusal alanda var olma, kamusal alanın ve toplumun biçimlenmesine katılımı önemlidir [Tan, P., 2011].

Ülkemizde, kentlerimizde, katılımcı tasarımdan çok, otoriter tasarımdan söz edilebilmektedir. Yani, kentsel mekanı, kullanıcı göz ardı edilerek organize etmek isteyen otoritenin gücü söz konusudur. Kentli; yerel yönetimler, devlet ve onlarla

birlikte çalışmalarını sürdüren disiplinlerin kente müdahalesi karşısında, kentsel alanda taktiklerini uygular, ancak ne kentle ne de kendiyle barışık değildir [Tan, P., 2011].

Kentli; kendisini tanımlayabileceği, kişiliğini, kimliğini "özne" olarak sunabileceği bir kenti ister. Kentin sokakları, kamusal mekanları, karmaşık yapısalılığı içinde kendini özgür hissedebileceği, eylemlerini, gündelik hayat pratiklerini sürdürebileceği bir alanı elde edemezse, devletin, belediyelerin kamusal alanı biçimlendirdiği doğrultuda kendisini zorlanmış ve baskı altında hissedecektir [Tan, P., 2011].

Yer ile, mekan ile bütünleşemeyen kullanıcı, kendisini daha fazla yabancılaşmış ve ötekileşmiş hissedecek, sanal ortamlarda benliğini arayacak ya da popüler tüketimin, imaj, hız vb. durumların etkisi altında kalacak ve kapitalist dünyanın akışına kapılacaktır.

Bugün üretilen tasarımların, kent, toplum ve sivil kamusalın, tasarım sürecinde yeniden üretilmesine, mekansal pratiklerin, bireyin katılımı ile şekillenmesine, olanak sağlayacak şekilde tartışılması/üretilmesi gerekmektedir.

4.2.2. Gündelik hayat ve mekan pratiklerinin ilişkisi

"Mekan"ın sosyal bir üretim olduğuna dair, De Certeau'nun "Kent İçinde Yürümek" başlıklı metnine de değinmek gerekir. De Certeau, "Dünya Ticaret Merkezi'nin 110. katından Manhattan'ı seyretmek" diyerek sözlerine başlar ve "... uzamı dikine yarıp kenti basan yapıları arasındaki çelişkilerin içinde kaynaştıkları bir metin olarak okunmak üzere gözler önüne serilir" sözleriyle kenti metinsel olarak okur [De Certeau, M., 01/2009]. De Certeau, Manhattan'da yer alan 420 metrelik kulenin, "okurlar yaratan, karmaşık kenti okunur kılan ve bu kentin opak hareketliliğini şeffaf bir metne dönüştüren bir kurgu oluşturulmasını" sağladığını aktarır. De Certeau'nun kente dair söylemleri, bizi kentteki olası dönüşüm senaryolarının kurgusunu oluşturmak üzere araştırma yapmaya iter [De Certeau, M., 01/2009].

Altın, De Certeau'nun "kenti güç ilişkileri ve iktidar mekanizmalarının ürettiği bir kavram olarak biçimlendiren ana eksenini olarak New York'u seçmesi'nin tesadüf olmadığını iddia eder ve New York'ta, iktidarın, tüm cadde-sokak organizasyonları, gökdelenleri, alışveriş merkezleri, hatta yeşil alanlarının biçimlenmesindeki rolünü vurgular. Ayrıca, Altın, De Certeau'nun, bireyin; önceden tanımlanmış katı kuralları olarak betimlediği "iktidarın stratejileri"ne, nasıl "taktikler" ile karşı durduğunu aktardığına da değinir [Altın, E., 2010].

De Certeau, bir mekan örgütleyicisinin, bir kent planlamacısının ya da bir haritacının, adeta bir kurgunun yönetmeni gibi, olagelen günlük tutum ve davranışlardan gerektiğinde kendini muaf tutup, "kentin günlük uygulayıcılarının," "görünürlüğün ortadan kalktığı yeri deneyimleyen, okuyamadıkları ancak yazdıkları kent "metninin" ince ve kalın harflerinin ritmine uyan bedenleriyle "yürüyüşçüler"" olduğunu fark etmelerini önerir [De Certeau, M., 01/2009]. Bu noktada, "bu uygulayıcıların," "birbirini göremeyen mekanlarla" bilgisizce oynadıklarından da söz eder.

Yürüme pratiğindeki kullanıcı, kentte kimi zaman kurallara uyar, kimi zaman dener, kimi zaman ihlal eder, bazen şüphelenir, kendini güvende hisseder, zaman zaman yalnızlaşır, atlar, zıplar, koşar, dinlenir, bir şeyler atıştırır, otobüsü yakalar; kenti deneyimler. Bir kentsel tasarımcı tarafından oluşturulmuş mekansal düzen, kullanıcıya mekansal olanaklar sunduğu kadar, kısıtlamalar da sunar; ama bunların hiç birisi "yürüyenler"nin kenti deneyimlemesini engelleyemez.

De Certeau'ya göre, yürümek, aynı zamanda bir yere ait olmamak demektir. Sürekli olarak bir yerden ayrılıp bir yere giden yürüyüşçüler bu tanımsız süreçte kentsel mekanı biçimlendirirler [akt: Sabuktay, A., 2008].

Kentin gündelik kullanıcıları, özel alan ile kamusal alan arasındaki ayrımın eridiği bir anda, kentsel alan ile buluşur. De Certeau'ya göre bir yürüme eylemi başlamaktadır ve bu kültürel bir eylemdir. Ve "yürüyüşün retoriği" olarak

tanımladığı bu süreçte de, kullanıcının kentsel bir metin yazdığını dile getirir [De Certeau, 01/2009].

Bu anlamda, kentin kullanıcısı, "kentin düzenleyicisi ve aynı zamanda, kentsel yapının kurgusunu yazandır," denilebilir. De Certeau'ya göre, insanın "kendi iç mekanını düzenleme eylemi," "mahallenin kentsel mekanı içinde kendine güzergahlar düzenleme eylemi"yle birleşir ve bu iki eylem, "kentsel mekanda gündelik hayatın kurucusu"dur.

De Certeau, kentin özne tarafından güçlü bir şekilde "şiiirselleştirildiğini" yazar. Öznenin, kenti kendi kullanımı için yeniden ürettiğini, kente "kendi mekan tüketicisi" yasasını zorla kabul ettirdiğini ileri sürer ve "mahalle"nin tanımını "ifadenin kuvvetli anlamıyla, kullanıcının, kamusal uzamın özelleştirilmesi biçimi altında, kendisine mal ettiği bir tüketim nesnesi" olarak yapar. De Certeau, bu yasanın uygulanması için gerekli tüm koşulların bir araya geldiğini şu sözlerle aktarır: "Yerleri tanıma, günlük yollar, komşuluk bağları (siyaset), esnaf ile kurulan bağ (ekonomi), yaygın bir kendi toprağında olma duygusu (ırabilim, ethologie); birikmesi ve birleşmesi, kentsel mekanın ona göre, sadece bir bilmenin nesnesine değil bir tanımanın mekanına da dönüştüğü toplumsal ve kültürel düzeni üreten ve düzenleyen bunca ipucu" [De Certeau, M., 11/2009].

Mahalle pratiği kavramı ile ilgilenmek ise, kullanıcının mahallede diğer kullanıcılar ile ne tür ilişkiler halinde olduğunu incelenmesini gerektirir. Dolayısıyla, De Certeau'nun, "eylem, uygulama, üretim tarzının, dolaşmanın, alışveriş yapmanın" bir biçimi [De Certeau, M., 11/2009] şeklinde tanımladığı mahalle pratiğinin, kentsel süreklilikte iyileştirilmesine yönelik esnek stratejilerin geliştirilmesi gerektiğinin de farkına varılmalıdır.

De Certeau, gündelik hayatın yoğun olarak geçtiği yerler olarak "pazaryerleri" hakkında ise "Pazar, geleneksel olarak, mahalle pratiği içindeki insani ilişkilerin anlaşılması için önemli bir sosyolojik işarettir. Pazardan yoksun olan tek bir kent, tek bir köy yoktur. Bir ticaret yeri olmasının yanı sıra sokağın küçük esnafı ile büyük

mağaza ya da büyük alan arasında, kendisini oluşturan öğeler bu sınırlardan birinin ya da diğerinin içinde dağılmadan kalan bir kutlama yeridir" der [De Certeau, M., 11/2009]. Gündelik hayatın geçtiği mahalle, pazaryeri, özne ve eylemleriyle dönüşür. Gündelik hayat ve mekansal pratiklerin ilişkilerinin bu anlamda okunması, kentsel yapının anlaşılmasını ve kentsel alana yönelik kentsel mekan stratejilerinin geliştirilmesini olanaklı kılar.

Harvey, "bedeni ayakta tutan metabolik süreçler"in çevre ile etkileşim içinde olmayı gerektirdiğini aktarır ve sözlerine şöyle devam eder: "bedenin belirli bir yer ve zamanda kullanımına açık olan performatif faaliyetlerin toplamı, bedenin var olduğu teknolojik, fiziksel, toplumsal ve ekonomik bağlamdan bağımsız değildir" [Harvey, D., 2011].

Harvey, "sadece kendinde değil, çevresinde de düzen yaratma kapasitesine sahip "arzulayan bir makina" olan insan bedeni, kendisini üreten, sürdüren ve çözen süreçlerle aktif ve dönüştürücü bir ilişki içindedir" sözleriyle de kendisini ve çevresini yeniden üreten, kuran bireyin gündelik hayatta mekandaki temsilini vurgulamaktadır.

Resim 4.6. Sakarya Caddesi, Ankara [Fotoğraflar: Aslan, S., 2010]

Urry, Lefebvre'in "mekanın yansız ve edilgin bir geometri olmadığını" öne sürdüğünü aktarır ve "mekan üretilir ve yeniden üretilir ve bu nedenle mücadele alanını temsil eder" der [Urry, J., 1999]. Urry, " bilgi biçimleri ve planlama teknikleri ve devlet aracılığıyla mekanı örgütleyen ve temsil eden mekansal pratikler"in varlığına, "temsiliyetin mekanları ya da mekanın kolektif deneyimleri"ne ve bu deneyimlerinde "mekan çevresinde simgesel farklılaşmaları ve kolektif fantazileri, hakim pratikler karşısında direnişleri ve ortaya çıkan bireysel ve kolektif ihmal biçimlerini" kapsadığına dikkat çeker.

Tüm bu yaklaşımlardan yola çıkılarak, bireyin kentsel alanda "*yürümesi*" dahi, mekanın yeniden üretilmesini sağlar. Kamusal bireyin gündelik hayat sürekliliğinde kentsel mekanda temsili ile mekan yeniden örgütlenir. Bu anlamda, bireyin mekansal pratiklerinin gündelik hayatın geçtiği mahallenin, pazar yerinin, sokağın, kamusal alanların tasarlanması sürecinde araştırılması gerekir.

4.2.3. Gündelik hayat sürekliliğinde eylem ve diyalektik

"Artık kimse kentin, "ölü, sabit, dialektiksiz ve hareketsiz" olduğunu varsayamaz." [Foucault, M., akt: Akpınar, İ., 2010]

Hançerlioğlu, "bilimsel felsefenin bir ustası"nın "çelişme"yi "bir şey hem kendisinin aynı, hem de kendisinin aynı olmayan"dır, yani hem kendisinin aynı olarak kalır hem de durmadan değişir. İşte çelişme, bu kalıcılıkla değişme arasındaki karşıtlıktır" sözleriyle tanımladığını belirtir ve ölümün, "bir devimsizlik, bir gelişmezlik, eşdeyişle çelişmesizlik" olduğunu aktarır. Hançerlioğlu'na göre her hareket, özünde kendi iç çelişmesini taşır ve bu çelişme de o hareketi, diğer başka hareketlerden ayırır [Hançerlioğlu, O., 2011].

Lenin, "Bizim anladığımız anlamda diyalektik, nesnelerin özünde bulunan çelişkinin incelenmesidir" der [akt: Çubukçu, A., 2011]. Çubukçu, Marx ve Lenin'in Hegel'de buldukları ipucunun "bir şeyi dönüştürmek için kavrama"nın "onu kendi kendisiyle çelişki bir şey olarak kavramak" olarak anlam bulduğunu aktarır. Çubukçu'ya göre,

"hareket," "bir varlığın iç işleyiş tarzı" olarak değil de, "onu çevreleyen olaylar ve başka varlıklarla bağıntısının bir sonucu olarak kabul edildiğinde, onun ya durduğu ya da hareket ettiği, ama ikisinin bütünlüğü olamayacağı" şeklinde bir yargıya varmanın kaçınılmaz olduğunu belirtir. Hareketin, "içsel bir çelişmenin ürünü olarak tanımlandığında" ise, "durgunluğun hareketi, hareketin dedurgunluğu içerdiğini" görebileceğimizi aktarır [Çubukçu, A., 2011].

Çubukçu, "karşıtlığın" başlıca üç özelliğinden bahseder: Birincisi, karşıtların ayrılmaz bir bütün oluşturdukları olup, Çubukçu, aralarındaki ilişkinin bir bağımlılık ilişkisi olduğunu ve birinin ortadan kalkmasının, diğerinin varlığının sona ermesi anlamına geldiğini aktarır [Çubukçu, A., 2011]. İkincisi, karşıtların yalnızca farklılıkları dolayısıyla değil, özdeşlikleri bakımından da karşıt olabilecekleridir. Çubukçu'ya göre, "karşıtlar yalnızca farklılıkları dolayısıyla değil, aynılıkları (özdeşlikleri) dolayısıyla da birbirlerini dıştalarlar." Üçüncüsü ise, karşıtların iç içe geçmiş halde bulunmalarıdır. Karşıtları, gece-gündüz, ölüm-hayat, soğuk-sıcak gibi örneklerle tanımlamak, özdeşlik ve geçiş durumlarının göz ardı edilmesine yol açar. Çubukçu'ya göre, "karşıtlar unsurlar, her zaman bu kadar açıkça birbirinden ayrılmış halde olmayabilir ve hareket sürecinde, birinden diğerine geçiş ve birbirine dönüşme olanağı her zaman vardır" [Çubukçu, A., 2011].

Çubukçu, karşıtlığın bu üç özelliğinin, her birliğin karşıtlığın ürünü olduğu ve "karşıtlığın da birlik içinde olması gerektiği sonucunu" verdiğini savunur. Ancak, Çubukçu'ya göre, "karşıtlar arasında mutlak olan, mücadeledir; birlik ise görelî ve geçicidir."

Çubukçu, Lenin'in "karşıtların birliği ve savaşımlı yasası, var olan her şeyin "özdeviniminin" anahtarını verir;.. eskinin yıkılmasının ve yeninin doğuşunun anahtarını verir" sözlerini aktarır [akt: Çubukçu, A., 2011]. Her eylemin, olayın, durumun kendi iç çelişkilerini, içerdiği karşıtlıkları birlik ve mücadele açısından ele almak, onu bir bütün halinde algılamayı olanaklı kılar. Eylemin, olayın veya nesnenin bu bağlamda anlaşılması, onun biçimini, yönünü, karakterini ya da olası sonuçlarını stratejik olarak belirlemenin de bir yolunu gösterecektir.

"Zincirin belirleyici halkasını bulmayı," bir işe nereden başlanacağını belirleyen çelişmeyi bulmak olarak nitelendirmek indirgemeci bir yaklaşım olur. Ya da o an ortaya çıkan bir sorunla uğraşmak ve o çözülene kadar diğerlerini ertelemek olarak değerlendirmek de benzer bir yaklaşımdır. Belirleyici halkanın bulunması, süreç içerisinde, "mücadelenin bütününde veya bir alanında, hareketi ileri götürecek ya da gerilemesine yol açacak olguları bulmak" olarak düşünülmelidir [Çubukçu, A., 2011].

Çubukçu, ".. mücadelenin bütününde hareketi ileri götürecek çıkış noktasını yakalamış, aynı zamanda hareketin gerilemesine yol açacak olguyu etkisiz hale getirecek çelişmeyi ve bu çelişme üzerinde hareket etmenin yöntemini bulmuştur" sözleriyle de, çelişkinin eylemin sürekliliğini nasıl etkilediği üzerinde durur [Çubukçu, A., 2011]. Çubukçu'nun, diyalektik kuramını, çelişki, karşıtlık, mücadele, hareket kavramlarıyla yorumluyor olduğu gibi, bu çalışmada da, benzer şekilde, günün değişen mimarlığının rollerini okumamız olası görülmektedir.

Çubukçu, bir nesnenin veya durumun özü ve görünüşü üzerinde durur. Toplumsal olayların özü, görünüşleri aracılığıyla algılanabilir. Ancak, görünüşe ait bazı özellikler ise, geniş kitlelerce "öz" ile de kavranabilir. Çubukçu, toplumsal hayatın karmaşık ve çeşitli görünüşünün "değişik tekil olaylar içinde anlamak ve yorumlamak"la, "hem değişik olaylar ve görüngüler arasındaki bağıntıları doğru bir biçimde kurma"nın sağlanacağını, hem de "özün içerdiği zengin çelişki ve hareket olanaklarını değerlendirmenin" kolaylaşacağını öne sürer [Çubukçu, A., 2011].

Lenin, devrimci bir eylemin ön koşulunun, "nesnel durumun sunduğu olanakların değerlendirilmesi" olduğunu vurgular [akt: Çubukçu, A., 2011]. Kentsel tasarımda da kentin dönüşümüne karşı pozisyon alma durumu stratejik olduğu kadar operatif yani uygulamaya/eyleme dönük olmalıdır. Lenin'in bahsetmiş olduğu devrimci eylem ile bu pekala olası bir gerçekliktir. Çelişkileri tespit etmek ve üzerine gitmek, eyleme geçmektir.

Çubukçu, genelde "olanaklı" kavramının, "gerçekleşmesi için gerekli koşulların sağlanmasıyla ya da gerçekleşmesini engelleyen koşulların yok edilmesiyle gerçekleşecek olan" şeklinde tanımlandığını aktarır. Ancak, bu tanımın, "olanaklı" olanın "gerçek" haline gelmesi için, bir öznel etkenin zorunluluğunu gerektirdiğini iddia eder. Bunun da "bir olanağın içindeki "zaten hazır olan" bir şeyin açığa çıkarılacağı ya da her olanağın tek bir yönde gerçekliğe doğru gelişeceği" şeklinde anlaşılmaması gerektiğini de hatırlatır. Aslında, olanağın özündeki, gerçeğin kendisi değil, onu oluşturacak olan unsurlar ve dinamiklerdir [Çubukçu, A., 2011].

Olananın, gerçekleşmenin ipuçlarını veremediği durumlarda, hala "soyut olanak" olduğu açıktır. Pratik etkinliğin amacı, "soyut olanağı," "somut olanağa" dönüştürebilmektir. Pratikte, somut olanağın gerçeklik haline gelmesi, soyut olanakların da somut olanaklar olarak belirginleşmesi mümkün olabilmelidir. Bu açıklığın sağlanamaması ise, olanağın gerçeklikten koparılması sonucunu getirir ve gerçek dışı düşünceler, özlemler, tasarımlarla zaman kaybedilir, güçten düşülür [Çubukçu, A., 2011].

Ancak, Çubukçu, yalnızca gerçekleşebilir olanaklar üzerinde çalışmanın devrimci bir tutum olmadığı üzerinde durur ve Lenin'in şu sözlerini aktarır: "Özlemi duyulacak savaşım, olanaklı olan savaşımdır ve olanaklı olan savaşım belli bir anda verilmekte olan savaşımdır! Bu, kendini edilgen olarak kendiliğindenliğe uyduran sınırsız oportünist eğilimin ta kendisidir" [akt: Çubukçu, A., 2011].

Günün değişen koşulları, yeni mücadele biçimlerini gerektirebilir. Böyle bir durumda mücadele düzeyleri yeniden yorumlanabilir özellikte olmalı, alternatifleri sunmalıdır. Çubukçu'ya göre, olanaklı olanın vuku bulması için onu oluşturacak olan dinamiklerin öncelikle tezahür etmesi, olmasını engelleyen koşulların yok edilmesiyle mümkün olabilmektedir.

Çubukçu, "Gerçekçi ol, imkansızı iste!" sloganına metin içerisinde yer verirken, "oysa genellikle "gerçekçilik," ancak olabilecek olanın istenmesi diye tanımlanır" sözleriyle de genel yaklaşımı sunar. Ancak, Çubukçu'ya göre, sloganın özündeki

gerçeklik, savaşın kazanılma olanaklarının savaşıarak elde edilebileceği [Çubukçu, A., 2011] gerçekliğidir.

Çubukçu, Stalin'e göre ise, "strateji ve taktik"in; "mücadeleyi nesnel koşullara göre yürütme bilimi ve esas olarak hareketin öznel yönüyle ilgili" olduğunu aktarır [akt: Çubukçu, A., 2011] ve Stalin'in "değişen koşullar, yeni örgüt ve mücadele biçimlerini, yeni taktikleri gerektirir" sözlerine yer verir [akt: Çubukçu, A., 2011]. Dolayısıyla, değişen, dönüşen, devinen kentle mücadele için mutlak kuralların bir hükmü yoktur ve geçerli değildir.

Çubukçu'nun "eylem, diyalektik, çelişki, çelişme, karşıtlık, olanak, gerçeklik" kavramları üzerine yazdıklarının anlaşılması, tartışılması, bu tez kapsamında, kentsel mekanla mücadele ve kentsel mekana müdahale aşamalarında taktik ve stratejilerin geliştirilmesi sürecine rehberlik etmesi, kuramsal düşünce yapısının oluşturulmasına katkı koyması anlamında önemlidir.

Olasılıklar, potansiyeller, karşıtlıklar ve çelişkiler mücadelenin stratejik, taktik ve operasyonel düzeylerinde, pratik amaçla kuramsal açıdan değerlendirilebilmelidir.

4.2.4. Tasarımcı ve paydaşlarının taktikleri

Lefebvre, üçlü –algılanan, tasarlanan ve yaşanan- bir diyalektik mekandan söz eder. Lefebvre'in sözünü ettiği mekan, ikili çelişkiler ve karşıtlıklar üzerine kurulmaz. Avar, Lefebvre'in bahsettiği üçüncü pratiğin, yaşanan, toplumsal pratiklerle üretilen mekan olduğunu belirtir [Arslan Avar, A., 2009]. Avar, toplumsal üretim olmadan, mekanın, geleneksel diyalektiğin ikili mantığı içinde hapsolacağını haklı olarak belirtir. Dolayısıyla, tasarımcı ve paydaşları, toplumsal eylemlerin mekansal karşılıklarını dikkate alarak eyleme geçmelidir.

Sargın, çoğu mimarlık ve sanat eleştirmeni için, Kroll'un "saldırgan ve şiddet içeren bir "mimarlık üretim söylemi ve pratiğini" temsil ettiğini belirtir. Sargın, "kent sosyo-biyografisi ve kentinin demografik açılımı"nın, "salt ekonomiye, teknolojiye,

mühendislik hizmetleri ve estetik kaygılara bağlı bir mimarlığı" değil, "tüm kentli için tasarlanmış "toplumsal bir gelişme"ye ve buna bağlı olarak sosyal ve fiziki örgütlenmelere destek verebilecek bilgiyi ve üretim olanaklarını" içerdiğini savunur. Kentin sosyal yapısının tasarlanmış, planlanmış bir toplumsal gelişmeden kaynaklandığını vurgular. Ve bizlere, Kroll'un "Mimarların değil, sosyal dönüşümün ve eylemin kentsel formu oluşturduğu" savını hatırlatır. Ayrıca, Kroll'un, mimarların aktif katılımının sağlanabildiği, kamuya ait, toplumcu bir kent planlaması ve tasarımının gerçekleştirilebileceğini savunduğunu, aktarır [Sargın, G., A., 2000]. Sargın, mimari ürün ile ilgili olarak, Kroll'un yaklaşımını "Mimarlığın politik boyutunu bir üstdil olarak tasarlamaya çalışan Kroll, mimari ürünü, ne teknik bir düzleme indirgenebilecek bir insan yapısı (artifact), ne de sanatsal bir eylemin sonucu olarak görür; ulaşılması gereken, "insan" ve "yer" arasındaki diyalektiğin sosyal bir bağlamda yeniden kurgulandırılmasıdır" sözleriyle tarifler [Sargın, G., A., 2000].

Dolayısıyla, mimari ürünün tasarlanması sürecinde "insan" ve "yer" arasındaki ilişkinin sosyal bağlamdan ayrı düşünülemeyeceği açıktır. Sosyal bağlamından kopuk, kullanıcı ve tasarım arasındaki etkileşimi öngörmeden ortaya çıkan mimari ürün, kullanımı sürecinde, kullanıcının kenti kendi taktikleriyle kullanma özgürlüğü neticesinde, tasarımın öngöremediği kullanımların doğmasına sebep olacaktır. Kullanıcıyla, kentle bütünleşmeyen bir sonuç-ürün ortaya çıkacaktır. Kullanıcının özgür taktikleri kentsel mekanı farklı bir boyuta taşır, ancak kullanıcı odaklı tasarlanmayan kentsel mekan o kullanıcıya ait olamaz.

Tasarımcı, mimar, şehir plancısı, peyzaj mimarı, belediyeler, kamu kuruluşları vb. kente müdahale edecek disiplinler ve kuruluşlar, yalnızca biçimsel, siyasi veya başka sebepleri gözeterek, kente müdahale etmemeli, sosyal bağlamda kenti analiz etmeli, kentle ve kullanıcısıyla bütünleşecek tasarımları önerebilmelidir. Bu anlamda, üst ölçek stratejik kararların yanı sıra, kullanıcı ve mekansal deneyimler, gündelik hayat pratikleri ve kamusal aktiviteler odaklı kentsel taktikleri geliştirebilmelidir.

Sargın (2005), "kentsel ölçeğe taşınmış bir tasarım, tanımlı çevrenin maddesel niteliklerini zorlayan bir mecrada yeniden kurulmayı bekler" [Sargın, G., A., 2005] sözleriyle operasyona geçirilmiş, uygulanmış tasarımın kentsel çevresi ve kullanıcısıyla birlikte yeniden biçimleneceğini ifade etmektedir. Ve sözlerine şöyle devam etmektedir: ".. tek bir işlevin ötesinde, çoklu işlevleri göreve çağıran program mekan listesinin yerini almıştır ve kentsel ölçek tüm bileşenleriyle, tasarım süreç ve yöntemlerini değişime zorlamaktadır" [Sargın, G., A., 2000].

Sargın'a göre, program, "salt işlevsel değil, ilişkisel nitelikler üzerinden yeniden kurulmalıdır." Sargın, "toplumsal/sosyal iletişim biçimlerinin ilişkiselliğinden" bahseder. Bu ilişkisellik, "sosyal aktörün çevresini değiştirmeye yönelik müdahalelerini" de [Sargın, G., A., 2005] kapsar.

Sargın, "mekan donmuş bir son-ürün değil, sürekliliği yadsınamayan bir sürecin hem nesnesi hem de öznesidir,.. mekanın akışkan zamana takılı ilişkisel niteliğiyle, değişime zorlanan yapısı, yeni-den süreçlendirme "an"larında, tasarımcının kullanımına sunulabilmektedir" der. "Yeni-den süreçlendirme," Sargın'ın araştırdığı kentsel taktiklerden yalnızca biridir. Sargın'ın kentsel pratiklerin ve kentin "yeniden-okunabilirliği"ni irdelemek üzere sıraladığı kentsel taktikler, mekanın ve sosyal aktörlerin durağan ya da mutlak olmadığını, devingen ve programın yeni-den yorumlanmasıyla yeniden üretilebilir olduğunu ortaya koyar.

Mekan, "sosyal programlama" ile, programın da "metrekarelere indirgenmiş bir ihtiyaç listesi" olmaktan öte, "bir bağlam yazımını teşvik edecek temaları barındırıyor" olması anlamında değerlendirilerek örgütlenmesi gerekir [Sargın, G., A., 2005].

Dolayısıyla tasarımcı ve paydaşlarının taktikleri, sosyal programların örgütlenmesini, sosyal bağlamda mekan örgütlenmelerini önemseyecek nitelikte geliştirilmelidir.

4.3. Operasyonel/Operatif Düzeyde Kentsel Gelişim

4.3.1. Operasyon, eylemsel bir girişim: "*embolizasyon*"

Operasyon kelimesinin, sözlük anlamı, "is. 1. 1. Cerrah. 2. mec. Elde edilecek sonuç için alınan önlem ve yürütülen işlemlerin bütünü"dür [Haluk, Ş., 2009].

De Certeau da, "kentin sosyo-ekonomik ve politik stratejiler için bütünleştirici ve neredeyse mitik nihenk taşı görevi gördüğünü ve kent yaşamının, bu projenin dışladıklarını giderek daha da artan bir oranda talep ettiğini" söylemenin gerektiğini öne sürer [De Certeau, M., 2009]. Erkin dilinin, "kentselleşmekte" olduğunu, ancak, kentin "panoptik erkin dışında gelişen ve birbirine eklemlenen, çelişen hareketlerle dolu" olduğunu hatırlatmaktadır. Kentin "politik efsanelerin baskın teması" olduğunu, ama artık "programlı ve kontrollü operasyonların alanı" olmadığını görülmesini önerir.

De Certeau, kentin ideolojileştiren söylemlerde, "okunabilir bir kimliğe sahip olmayan erklerin kurnazlıkları ve kombinasyonları"nın çoğalmakta olduğunu, ancak, bu erklerin, ussal bir şeffaflığa sahip olmamaları dolayısıyla kavranamayacaklarını ve idare edilmelerinin de imkansız olduğunu savunur.

De Certeau'nun kentin "kontrollü operasyonların alanı" olmadığı ifadesinden yola çıkılarak, kentin ve kamusal bireyin, olağan bir şekilde zaman içerisinde hızla bir değişimi yaşama gayreti dolayısıyla, kente opere edilecek mimari/kentsel ürünün mutlak olmadığını, değişimi, esnekliği arzuladığını söyleyebiliriz. Ancak, "kontrollü operasyonların alanı" olmayan kentin dönüşümü sürecinde, deneyselliğe açık olan ve daha önce bahsedilen "embolizasyon" kavramının da, kentli ve tasarımcının karşılıklı deneyimleri sürecini tarifleyecek, kente dönük eylemsel bir girişim olabileceği savunulabilir. Kentlinin mekansal deneyimleri, kentsel alanlar arasındaki geçişleri ve bağlantıları embolizasyon kavramının kentsel bağlamda tartışılmasıyla tasarlanarak farklı bir boyuta taşınabilir. Fiziksel geçişler, sosyal geçişleri de anlamlı kılabilir. Yalnızca yapı ve yapının çevresinin, peyzajının tasarlanması ile kentsel mekanları

örgütlemenin yerine, kentsel bölgeler arasındaki geçişlerin, ulaşımın, kentsel elemanlarla sürekliliğinin sağlanmasıyla, kentli, gündelik ilişkilerini ve mekansal deneyimlerini tasarımcının kente noktasal müdahaleleri ile kavrayabilir.

4.3.2. Operasyonların mekanı

De Certeau, yön vektörleri, hız miktarları ve zaman değişkenleri dikkate alındığında söz konusu olanın "mekan" olduğunu hatırlatır. Mekanın; hareketliliklerin kesişim noktası olduğunu ve mekanda açılan, yayılan hareketler tarafından canlandırıldığını, "kendisini yönlendiren, koşullandıran, zamansallaştıran ve birbiriyle çatışan programların ya da çelişen yakınlıkların çokyüzlü bir birimi olarak işlev görmesini sağlayan operasyonlarca üretilen her şey"i kapsadığını savunur [De Certeau, M., 01/2009].

De Certeau'ya göre, "bir kentçilik anlayışıyla geometrik olarak belirlenen sokak, üstünde yürüyenler tarafından" mekana dönüştürülür [De Certeau, M., 01/2009]. De Certeau, öyküleri olan öznelerin gerçekleştirdiği eylemlerle "mekanları" özelleştiren operasyonların, mekanın üretimini koşulladığını ve mekana bir öykü atfettiğini düşünür.

De Certeau, anlatıların, sürekli olarak yerleri mekanlara, mekanları da yerlere dönüştüren bir iş gerçekleştirdiklerini, bunların birbirleriyle girdikleri ilişkileri değiştiren oyunlar kurduklarını aktarır. Bu sayısız oyunun bir yelpaze oluşturduğunu; "hareketsiz, neredeyse madenler kadar kımıltısız bir düzeni kurandan," mekanların "giderek çoğalan eylemlerinin gittikçe artan sürekliliklerine kadar" genişleyen bir yelpaze, ancak yine de bir biçimde sınırlandırılır [De Certeau, M., 01/2009].

De Certeau'nun mekan ile ilgili yaklaşımları, mekanın metinsel olarak okunması ile şekillenir. Kentsel mekanda eylemi olan, bir hikayesi olan özne ile birlikte mekanın her defasında yeniden kurgulanmasını, De Certeau her defasında vurgular.

Tanyeli ise, "kentin mimarlık eylemleri bağlamında nesne değil, özne olduğu bilgisinin doğuşu"ndan bahseder [Tanyeli, U., 2012]. "Kentin mimari eylemin malzemesi veya kendisine egemen olacak usta oyuncularını bekleyen bir sahne olarak tahayyül edildiği çağ"ın kapandığını, "artık kentin sayısız aktörün ve etmenin çoğul bir bileşkesi olduğunun bilinci"nin doğduğunu vurgular.

Dolayısıyla, kent de kullanıcı ile birlikte canlı, dinamik, devingen, değişken ve aynı zamanda, öznedir. Pasif bir nesne olmanın ötesinde, Tanyeli'nin ifadesiyle de, kentsel pratiklerin koreografilerini belirleyen bir öznedir [Tanyeli, U., 2012]. Tanyeli, sonuç biçimi tasarlamının yerine, mimari üretim sürecini tasarlayarak işe başlanılmasını önerir. Sonuç biçim değil, yol haritası çizmenin önemini vurgular.

Gurallar da, "olumsallık" kavramından bahseder; olumsuzluğun olabilir olan, umudu taşıyan, müdahaleyi -ancak, akış ile direnmeyen ve akış içinde de kaybolmayan bir müdahaleyi- barındıran, mimarlıkta açık uçlu bir özgürlük alanını tarifleyen, Tekeli'nin deyişiyle de "alternatif müdahale stratejileri"nin oluşturulmasına olanak sağlayan bir açılıma işaret ettiğine değinir. Ve Gurallar olumsuzluğu "Olumsuzluk beklenmedik ve "belirlenimsiz" olanla ilgilidir. Bu nedenledir ki, determinist (belirlenimci) ve indirgemeci bir bakış içermez. Yani belirli şartların belirli sonuçlar vereceği önyargısı, kabuller ve formüller ile hareket etmez. Böylelikle her durumu biricik ve özgün kabul eder. Olanı şart, mutlak ya da kutsal olarak görmez... O ya da bu olması önceden belirlenmiş kurallarla tarflenebilir değildir" şeklinde tanımlamaktadır [Gurallar, N., 2012].

Mimarlıkta olumsuzluğun, kente müdahale edecek tasarımcının, tüm iktidarı kendi elinde gören yaklaşımından sıyrılarak, yaşamın, kentselliğin akışı içinde, akış ile birlikte var olmaya çalışan bir stratejist olması gerektiği anlayışıyla, müdahale girişimlerini yönlendirmek üzere tartışılması gerekmektedir.

Gurallar, olumsal düşüncenin, var olanın olması gereken tek şey olduğunu düşünmemesi dolayısıyla umudu taşıdığını aktarır. Olanı, "olabilir pek çok şey içinden olmuş bulunan olarak kabul ettiğini," her şeyin, her tasarımın "zaten

belirlenmiş kurallarla şekillendiğine ve olması gerektiği gibi olduğu şeklinde mutlaklaştırılmadığı sürece," özgürlüğe imkan tanındığını ve umudu taşımaya başlayabileceğimizi aktarır [Gurallar, N., 2012].

Gurallar'a göre, geleceği şekillendirmek olası müdahaleler ile mümkündür. Ancak, Gurallar, "müdahale" kavramını, "yaşamın akışına direnmeyen, akışı kabul eden ama akışın içinde de kaybolmayan bir duruşla sergilenir" olarak düşünmek gerektiğini hatırlatır ve determinist anlayışa sahip birinin, "akışa karşı baraj inşa etmeyi planlarken," olumsuzluğu benimseyen birinin, "akış içinde varolmayı hayal edeceğini" vurgular.

Gurallar'ın üzerinde durduğu "olumsallık" kavramının mimarlık ile ilişkilendirilmesinin, bu tez kapsamında da, "operasyon" başlığı altında tartışılabilir olması anlamında değerli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada operasyonların, aynen ve doğrudan mimari kararların kentsel alana tatbik edilmesi gerekliliğinin olmadığını açıklamak anlamında "olumsallık" kavramına başvurulması gerekir. Olumsuzluk (contingency), bu bağlamda, alternatifleri barındırır ve mimarlıkta, pek çok alternatif içerisinde kentsel alanın değerlerini açığa çıkaracak, kamusal birey ile bütünleşecek, kentsel çevreye benimsenecek yalnızca bir tanesinin alanda tezahür etmesini açıklar.

4.4. Kuramın Operasyonel Uzantısı

"Thinking is not innate, but must be engendered in thought.."
[Deleuze, G., akt: Grosz, E., 2011]

Grosz, düşüncenin ne kadar tehlikeli olduğu ve uygulamaya/operasyona geçirildiği anda nasıl mekanı, bireyi çepeçevre sardığı, etkisi altına aldığı ile ilgili olarak şöyle söyler: "Düşünce, eyleme dönüşür dönüşmez, gücenir ya da razı olur, cezbeder ya da uzaklaştırılır, kırılır, ayrışır, birleştirir ya da yeniden birleştirir; yardımcı olamaz ama serbest bırakır ya da köleleştirir... Onun varlığının seviyesinde, onun ilk görünmeye başladığında , düşünce kendi içinde bir eylemdir- tehlikeli bir eylemdir" [Grosz, E., 2011].

De Certeau, “mekanı örgütleyici uygulama "programlarını" ya da "dizilerini belirleyen bir sözdizimi kapsamından" bakıldığında, çıkış noktası olarak Miller ve Johnson-Laird'in temel birim olarak gördükleri "bölge" tanımına bakılması gerektiğine dikkat çeker [De Certeau, M., 01/2009]. De Certeau, "bölge"nin tanımını, "eylem programlarının karşılaşması" olarak tanımlar ve bir etkileşim sonucunda oluştuğunu aktarır. Ve De Certeau'ya göre, "bir yer ne kadar "bölgelere" bölünmüşse, programlar arasında o kadar etkileşim ya da karşılaşma olduğundan söz edilebilir. Ve bu nedenle bir mekanın belirlenmesi, operasyonel ve rekabet dayalı bir süreçtir.." [De Certeau, M., 01/2009].

Dolayısıyla, eylem programlarının, yani kentsel programların, eylemlerin, aktivitelerin etkileşimli bir şekilde tasarlanması önemlidir. Bir mekanın örgütlenmesi sürecinde, öncelikle stratejik, taktik ve operasyonel bir "sürecin" tasarlanması gerekmektedir.

Pallasmaa da, Henri Bergson'un "mimari imgelerde eyleme yönelik, eylemsel karşılaşma anına yönelik bir ima ya da bir amaç ve "işlev vaadi" vardır" ve "bedenimi çevreleyen nesneler, onlar üzerindeki olanaklı eylemi yansıtır," diye yazdığını aktarır [Pallasmaa, J., 2011].

Mimari ürünün özünde, önerdiği kentsel çevresinde ne tür bir aktiviteye karşılık geleceğinin ipuçlarını veren "işlev vaadi" hakimdir. Kamusal birey ise, o kentsel çevrede "işlev vaadi"nin yönlendirdiği şekilde olası eylemleri sahneler.

Bu anlamda bu tez kapsamında da, "Kentsel Gelişim'in Stratejik, Taktik ve Operasyonel Düzeyleri'nin "Metropol Parasol," "Serpentine Galerisi Pavyonu," "Hangzhou New District Master Plan Önerisi," "Almere Kent Merkezi," "Seattle Sanat Merkezi, Olympic Heykel Parkı," "Leith Walk" ve "Superkilen" olmak üzere toplam yedi adet proje ve "Tokyo kenti" örneği üzerinden yöntemsel bir okuma geliştirilerek yorumlanması amaçlanmaktadır. Sekiz örnek seçilirken, güncel olmaları dikkate alınmış, bu tez kapsamında tartışılan stratejik, taktik ve operatif

kararları kendi özgün bağlamında almış oldukları ve bu tez içeriğinde de bu anlamda yorumlanabiliyor oldukları düşünülmüştür.

Aşağıda, her bir projenin stratejik, taktik ve operatif kararları kısaca anahtar kelimeler ile birlikte bir tabloda özetlenmektedir. Bu anlamda, bir Mimari Proje'nin stratejik, taktik ve operatif kararlarını okuyabilmenin araçları keşfedilmeye çabalanmakta, bir yöntemsel okuma geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bir kararı, stratejik yapan, üst ölçekte alınmış, ideolojik ve tüm kenti dönüştürebilecek nitelikte bir karar olmasıdır. Taktik kararlar, kullanım sürecini, kullanıcıları, gündelik yaşantıyı, mekansal pratikleri hedef almalıdır. Operasyonel, eylemsel kararlar ise, yapma biçimini temsil edebilmeli, kenti, yaşantıyı, kullanıcıyı dönüştürebilme yetisinde olmalıdır. Stratejik, taktik ve operatif düzeylerde alınan her karar, esnek, açık uçlu, yorumlanabilir, kentsel mekanın özgün değerlerini açığa çıkarabilecek özellikte, tartışılabilir, devingen, değişken, mutlak ve durağan olmayan, alternatifleri barındıran, kentsel mekanla ve kullanıcıyla bütünleşebilen niteliklerde olmalıdır.

1. Metropol Parasol, Seville, İspanya, J. Mayer H. Architects

STRATEJİK	TAKTİK	OPERATİF
Çağdaş kentsel bir simgenin tasarlanması, Yeni mekan arayışı, Şeffaflık	Karma kullanımların önerilmesi	Dev bir strüktürün kentsel geniş bir alana tatbik edilmesi

Şekil 4.3. Metropol Parasol, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine [Aslan, S, 2013].

Metropol Parasol Projesi'nin kentte/kamusal alana katkıları üzerinden, kentsel gelişim anlamında stratejik, taktik ve operatif kararları analiz edilmektedir [Bkz. Şekil 4.3]. Metropol Parasol Projesi için, "çağdaş bir kentsel simge tasarlamak," J. Mayer H. Mimarlık'ın stratejik düzeyde almış olduğu temel bir karar olup, "yeni mekan arayışları"na girmek ve "şeffaflık" temasını benimsemek de stratejik

kararlarındandır. Tasarımın karma kullanımları önermesi ile meydan işlerlik ve canlılık kazanacaktır. Bu anlamda, bu taktiksel kararlar, kullanıcıyı ve kamusal bireyin mekansal deneyimlerini gözetmektedir. Organik bir yapıya sahip dev bir strüktürün kenti ve kamusal mekanı tarifleyecek nitelikte, yapım teknolojileri ile birlikte uygulanabilmeyi hedeflemesinin de operasyonel bir kararlık olduğu düşünülmektedir.

Arkitera Haber'de, "Metropol Parasol" Projesi'nin Plaza de la Encarnacion Meydanı'na "anlam, hareket ve gölgeler kazandırdığı" ile "etrafa yayılmış ağaçlar gibi sınırları geçirgen olan bu alanda insanların giriş ve çıkışının kolay ve doğal olduğu" bilgileri aktarılmaktadır [www.arkitera.com]. Metropol Parasol, Plaza de la Encarnacion Meydanı'nın yeni, çağdaş bir kentsel merkez olma potansiyelini keşfetmektedir [www.arcspace.com].

Başer, XOXO The Mag Dergisi'ndeki "Dev Waffle" adlı yazısında, İspanya'nın Seville kentinde, J. Mayer H. Architects tarafından tasarlanan Metropol Parasol'u "dev bir waffle" olarak tanımlar. Başer, Metropol Parasol'ü, Seville'nin "yoğun ortaçağ kent dokusu içinde, Avrupa'nın en ilgi çekici kültürel destinasyonlarından biri" olarak tariflemektedir. Başer'in yazısında, yapının öncesinde otopark olarak hizmet verdiği, arkeolojik kalıntıların bulunmasının ardından, müze ve kültürel aktivitelere yer verilen bir kompleks olarak değerlendirilmek üzere yeniden planlandığı aktarılır [www.mdnc-krafte.com].

Resim 4.7. J. Mayer H. Architects, Metropol Parasol'un kent içindeki görüntüsü, 2004-2011, Seville, İspanya [www.jmayerh.de]

Resim 4.8. J. Mayer H. Architects, Metropol Parasol üst örtüsü [www.archdaily.com]

Ayrıca, içi ve dışı transparan olan bu strüktürün içerisine giren kullanıcıların, mekanı keşfe çıktıkları, böylelikle, mekan ve kullanıcı arasında karşılıklı bir ilişkinin başlayacağı aktarılır. 2004 yılında, Encarnacion Meydanı'nın yeniden düzenlenmesi amacıyla, yapılan yarışmada, birincilik ödülü alan, J. Mayer H. Mimarlık tarafından 2011 yılında hayata geçirilmiş olduğu ve Metropol Parasol'un bugün, dünyada inşa edilmiş en büyük strüktüre sahip olduğu da belirtilmektedir [www.mdnc-krafte.com].

Başer, “tasarlanan dev ahşap şemsiyeler”in, sadece bu proje için geliştirilen özel bir inşaat teknolojisiyle birleştirildiğini, her biri diğeriyle aynı boyutta olmayan, her biri farklı bir kesime sahip elemanların, yapı devamlılığına sahip organik bir formu meydana getirdiğini vurgular [www.mdnc-krafte.com].

Resim 4. 9. J. Mayer H. Architects, Metropol Parasol, 2004-2011, Seville, İspanya, meydan [criticalismo.blogspot.com]

12.670 metrekairelik alana yayılan strüktür içerisinde, arkeolojik sit, semt pazarı, yükseltilmiş meydan, ayrıca, karma bir kullanıma sahip olan şemsiyeler altında da, kafeler ve restoranlar yer almaktadır [Başer, İ., www.mdnc-krafte.com].

Metropol Parasol'ü ünük bir kentsel mekan yapan, onun zengin aktivite çeşitliliğine izin veriyor olmasıdır. Yüksek gelişmişlikteki bu strüktür meydanının işler kılınmasına yardımcı olur ve onu etkileyici bir hale getirir [<http://www.arcspace.com>].

2. Serpentine Galeri Pavyonu, Hyde Park, London, Herzog&De Meuron, Ai Weiwei

STRATEJİK	TAKTİK	OPERATİF
Sürdürülebilirlik, Geçmişin izlerinin sürdürülmesi	Otmak, durmak, uzanmak, gözlemlemek eylemlerinin gerçekleştirilmesi	Sürdürülebilir malzemenin kullanılması, Üç boyutlu peyzajın tasarlanması

Şekil 4.4. Serpentine Galeri Pavyonu, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine [Aslan, S, 2013].

Serpentine Galeri Pavyonu'nun her yıl yeniden tasarlanmasına ve geçici bir yapı olmasına rağmen, kentsel gelişimin stratejik, taktik ve operatif düzeylerinde alınabilecek kararları barındırdığı düşünülmektedir [Bkz. Şekil 4.4]. 2012 yılında Herzog&De Meuron ve Ai Weiwei tarafından tasarlanan Serpentine Galeri Pavyonu, üst ölçekte "sürdürülebilirlik" ilkesini benimsemiş ve geçmişte tasarlanan pavyonların izleri üzerinden bir tasarım yapma yaklaşımı geliştirerek, stratejik bir karar almıştır. Mimarlarının da deyimiyle, "yalnızca oturmak, durmak, uzanmak, gözlemlemek eylemlerinin gerçekleştirilebileceği" bir alan oluşturma taktiksel kararını da almıştır. Üç boyutlu peyzaj, geçmişteki yapıların izlerinden oluşturulan diyagramlarla tasarlanmış, sürdürülebilir malzeme kullanılarak tasarımın operasyona (uygulamaya) geçirilmesi mümkün olabilmektedir.

Galerinin her yıl yeniden tasarlanması durumu, bir geçicilik fikrini de geçerli kılmakta, kentsel mekana galerinin implante edilmesi ile kullanıcıya her defasında

farklı mekansal deneyimler sunarak da, mekanın yeniden canlandırılmasını (re-animasyon) sağlamaktadır.

Arredamento Mimarlık'ta, her yıl başka bir mimar tarafından tasarlanan Serpentine Galeri'nin 2012 yılında İsviçreli mimarlar Herzog&De Meuron ve Çinli sanatçı Ai Weiwei'nin işbirliği ile tasarlandığı aktarılmakta ve pavyonu ziyarete gelenlerin geçmiş pavyonlara ait izlerle karşılaşacakları aktarılmış, tasarımda arkeolojik bir yaklaşımın benimsendiği de vurgulanmıştır [Arredamento Mimarlık, 09/2012].

XXI Mimarlık Tasarım ve Mekan Dergisi'nde, Serpentine Galeri Pavyonu'nun, önceki pavyonları temsil eden on bir sütun ve destekleyici ek sütundan oluşmakta olduğu ve çatı düzleminin yerden 1.4 metre yükseltilmiş olduğu aktarılır [issuu.com].

Resim 4.10. Serpentine Galeri Pavyonu 2012, Herzog&De Meuron ve Ai Weiwei, Londra, Hyde Park [www.bustler.net]

(a)

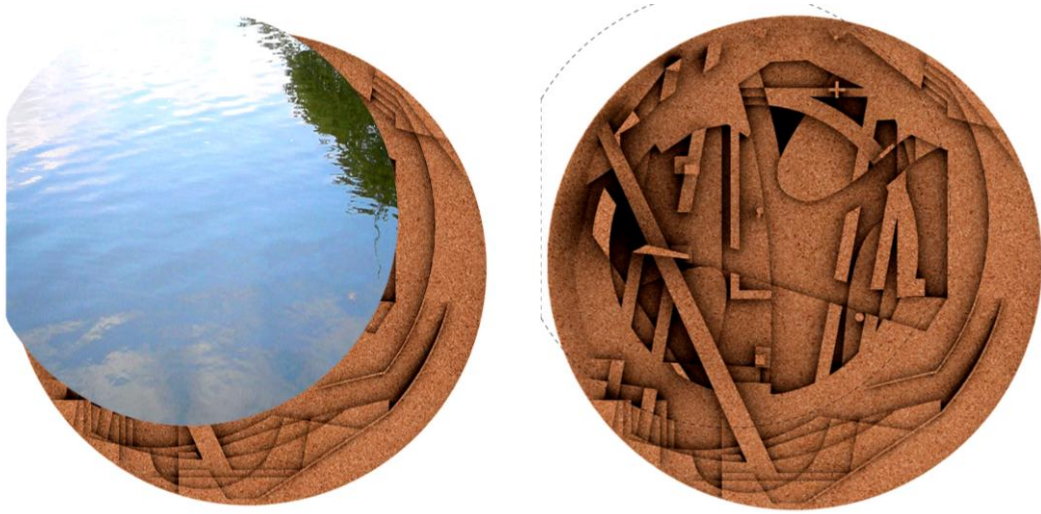
(b)

Resim 4.11. Serpentine Galeri Pavyonu (a) göz hizasından algılanabilir üst havuzu [www.bustler.net] (b) mantar kaplı döşemeleri [www.bustler.net]

Resim 4.12. Serpentine Galerî Pavyonu 2012, zeminle ilişkisi ve açık kamusal mekanı [www.bustler.net]

Ayrıca, Herzog&De Meuron ve Ai Weiwei, tasarlanan bu üç boyutlu peyzajın “oturmak, durmak, uzanmak ya da sadece etrafı gözlemlemek amacıyla oluşturulduğunu ve olimpiyat oyunlarının ziyaretçileri için bir keşif olacağını” dile getirirler [issuu.com].

Resim 4.13. Serpentine Galerî Pavyonu 2012, plan düzleminde [www.bustler.net]

3. Hangzhou New District Master Plan Önerisi, Hangzhou, Çin, UN STUDIO

Hangzhou New District Master Plan Önerisi, kentsel gelişime yön verecek stratejik, taktik ve operatif kararları içermektedir [Bkz. Şekil 4.5]. Kent için önemli bir

landmark tasarlamak amacıyla ve ekolojik tasarım yaklaşımını benimseyen "Yeşil-Mavi Aks"ın önerilmesiyle, proje kapsamında üst ölçekte stratejik kararlar alınmıştır.

STRATEJİK	TAKTİK	OPERATİF
Yeşil-Mavi aksın önerilmesi (Green-Blue Axis), Önemli bir landmark'ın tasarlanması, Ekolojik tasarım	Kullanıcı odaklı Yeşil-Mavi Aks (Yaya yolları vs.)	Yeşil-Mavi aksın ekolojik anlamda yeşil koridor olarak iklimatik etkisi, Ekolojik , ekonomik ve sosyal uyumu sağlayacak kentsel sürdürülebilir tasarım

Şekil 4.5. Hangzhou New District Master Plan Önerisi, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine [Aslan, S, 2013].

Kullanıcının kentsel aktivitelerine odaklanan Yeşil-Mavi Aks, önerilen kentsel mekanda, kullanıcının mekansal deneyimlerini ve davranışlarını tarifleyecek taktiksel kararın göstergesidir. UN Studio'nun bu projede amaçladığı, "ekolojik, ekonomik ve sosyal uyumu sağlayacak kentsel sürdürülebilir bir tasarım" yapmak ve Yeşil-Mavi Aks'ın ekolojik ve iklimatik etkisini sağlamak olup, bu yaklaşım, bu tez kapsamında, kentsel gelişimin operasyonel düzeyde alınmış kararları olarak yorumlanmaktadır.

Tanyeli, UN Studio'nun tasarlama stratejileri için şunları söylemektedir [Tanyeli, U., 2012]:

"Yalnızca tasarım-projelendirme-konstrüksiyon üçlüsünü tekil bir karmaşık süreç olarak biçimlendirmekle kalmayıp, onu daha da bütünsel bir toplumsallık içinde tanımlamayı deniyor."

Tanyeli, UN Studio mimarlarının kendi mimarlıklarına "inclusive architecture (kapsayıcı mimarlık)" dediklerini aktarır. Tanyeli'nin aktardığına göre, mimarlar, "mimarlığın tüm alanlarını içine alan hiyerarşik olmayan, karmaşık, doğurgan ve bütünsel bir tasarım süreci" diyerek süreci tasarlamanın önemini vurgularlar [Tanyeli, U., 2012].

Resim 4.14. UN Studio, Masterplan Hangzhou New District, Hangzhou, Çin, 2010
[www.unstudio.com]

Resim 4.15. UN Studio, Masterplan Hangzhou New District, genel görünüm
[www.unstudio.com]

Tanyeli, bugün mimarlıkta değişimin "biçimin ideolojisinin yerini, sürecin ideolojilerinin almakta oluşu"ndan kaynaklandığından söz eder. Tanyeli'ye göre, mimari tasarım ürününün sonuçlarını öngörmek mümkün değildir, sonuç ürüne varabilmek için sürecin tasarlanması gerekmektedir. Tekeli, "sonuç-biçim, tek bir matematiksel terimin tanımladığı sonsuz sayıdaki olasılık içinde varlık kazanan herhangi biri sadece," der. Ayrıca, yapı üretim sürecinde "stratejik ve taktik kararlar ağı içinde vuku bulan bir sonuç-ürünün" ortaya çıktığını söyler. Dolayısıyla, bugün, kent bağlamında tartışılan mimarlığın içinde bulunduğu durum, tasarımcıyı stratejik ve taktik kararlar almaya zorlar, bu kararların sonsuz olasılıklarının ara kesitinde

ortaya çıkacak bir sonuç-ürün, mimarlık eyleminden/operasyonundan bahsetmemizi sağlayacaktır.

Hangzhou, göl bölgesi ve yeşil çay bitkisel bölgeleri ile bilinmektedir. UN Studio'nun Hangzhou Yeni Bölgesi (New District) masterplanı, Hangzhou'nun doğal ve üretken kimliğini, Eski Kent Merkezi ve Yeni İş Merkezi Bölgesi arasındaki bağlantıyla bütünleştirmektedir [www.unstudio.com].

Hangzhou Yeni Bölgesi (New District)'nde tasarım stratejisi, yeşil ve yaşanabilir bir yaya arterinin, ulaşım noktaları ve tren istasyonu ile Ekolojik Ulusal Tarih Müzesi'ne bağlantısının sağlanarak tasarlanmasıdır. Tasarlanan ana arter üzerinde restoranlar, kafeler, kamusal aktiviteler yer almaktadır [www.chinese-architects.com].

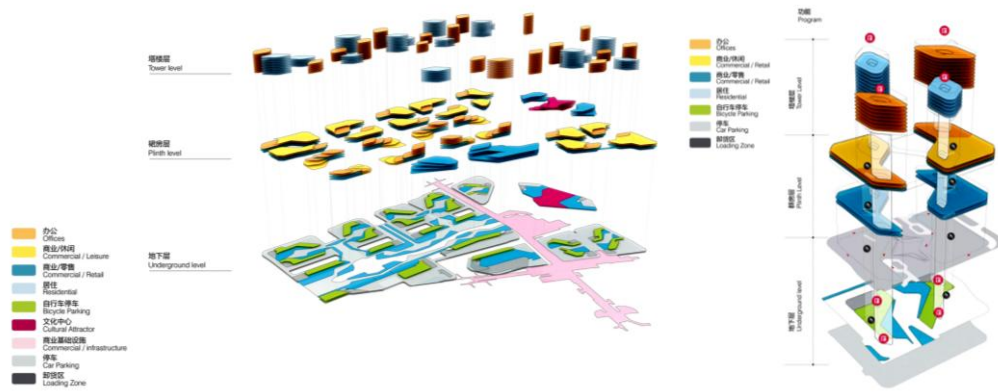
Resim 4.16. UN Studio, Masterplan Hangzhou New District, plan diyagramları [www.unstudio.com]

Resim 4.17. UN Studio, Masterplan Hangzhou New District, gece görünümü [www.unstudio.com]

Tren istasyonu ve ekolojik kültürel merkez önemli bir landmark olarak Yeşil-Mavi Aks boyunca devam eder. Bu aks, etkileyici yeşil çevresi ve su ile olan ilişkisine bağlı olarak "kentsel vadi" olarak da anılır [www10.aecafe.com].

Tasarım, ekolojik, çeşitli kamusal ve ticari aktiviteler yoluyla ekonomik ve sosyal uyumu sağlayacak sürdürülebilir bir tasarım yaklaşımını savunur [www.unstudio.com].

Resim 4.18. UN Studio, Masterplan Hangzhou New District, mekansal organizasyon şemaları [www.unstudio.com]

4. Almere Kent Merkezi, Almere, Hollanda, OMA

STRATEJİK	TAKTİK	OPERATİF
Yeni bir kimlik Tematik çeşitlilik	Günün ihtiyaç ve ilgilerine cevap vermek	Kentin ihtiyaç duyduğu doluluğa karşı boşluğun varlığı

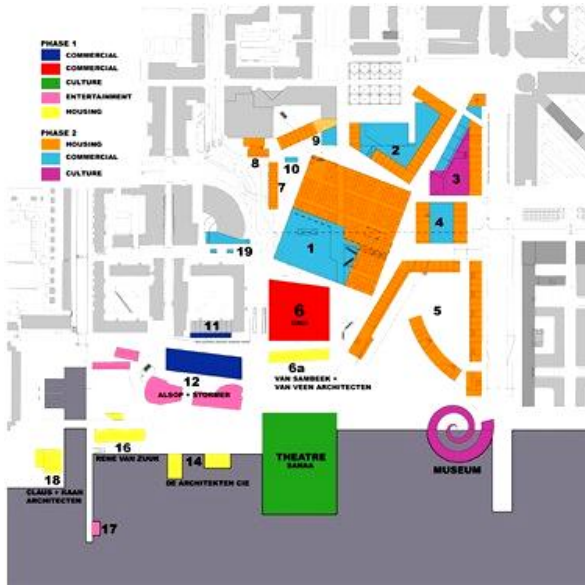
Şekil 4.6. Almere Kent Merkezi Projesi, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine [Aslan, S, 2013].

OMA tarafından tasarlanan Almere Kent Merkezi'nin kent ölçeğinde, stratejik, taktik ve operatif düzeylerde kararlar aldığı düşünülmektedir [Bkz. Şekil 4.6]. Almere Kent Merkezi'nde "yeni bir kimlik arayışı" ve "tematik çeşitlilik" üst ölçekte

alınmış stratejik kararlar olup, mimarın tasarlama anlayışını da yansıtmaktadır. "Günün ihtiyaç ve ilgilerine cevap verecek" nitelikteki tasarım yaklaşımı, bugünün kentleriyle ve kamusal bireyiyle mücadele etmek için iyi bir taktiksel araçtır. OMA'nın, Almere Kent Merkezi Projesi kapsamında, "kentin ihtiyaç duyduğu doluluğa karşı boşluğu" tasarlama yaklaşımı, kentsel gelişimi yönlendirecek, kenti hem fiziksel anlamda, hem de yaşanabilirlik anlamında rahatlatacak operasyonel bir tavidir.

Arredamento Mimarlık Dergisi'nde, OMA tarafından tasarlanan Almere Kent Merkezi'nin, bir sergide tanıtımı üzerinden, projenin amacını ve kentsel gelişime katkılarını aktaran bir metne yer verilmiştir. Metinde, projenin, günün ihtiyaç ve ilgilerinin altı çizilerek, Almere'nin yeni bir kimlikle etkileyici ve tematik bir zenginliğe sahip olmasını sağladığı belirtilmiştir [Arredamento Mimarlık, 04/2000].

Projenin programı, 4000 m2lik ticaret kompleksi, 1200 m2lik eğlence aktiviteleri, 925 konut birimi ve 2000 araçlık park alanından oluşmaktadır [Arredamento Mimarlık, 04/2000].

Resim 4.19. OMA, Almere City Center Masterplan önerisi, vaziyet planı
[oma.eu]

Almere, Hollonda'da denizden setlerle ayrılan geniş tarım alanları üzerine yeni ve farklı bir tasarım olarak uygulanmıştır. Almere Kent Merkezi Projesi, aynı zamanda, Alsop&Störmer, de Architecten Cie., Claus en Kaan ve Kuzuyo Sejima gibi çeşitli mimarların, kent merkezinin farklı bölümlerini çalışmasıyla gerçekleştirilmiştir [Arredamento Mimarlık, 04/2000].

Metinde, projenin, altyapı sisteminin üzerinde ayrı katmanlardaki kullanımları içeren bir megastrüktürden oluştuğu belirtilmiştir. Ayrıca, tüm alan, yeni bir merkezin gelişimine izin verirken, OMA'nın bu alanın sadece yarısını kullanarak, “kent in oluşumundan beri süregelen doluluğa karşı, “boşluk” fikrini” kullanmayı tercih etmiş olduğu aktarılmıştır [Arredamento Mimarlık, 04/2000].

Resim 4.20. OMA, Almere City Center, maket fotoğrafı [oma.eu]

Metin içeriğinde, tasarımda tek bir yapı oluşturmak için bütün fonksiyonlar, bir diğ erinin üzerinde katmanlar halinde çözümlenmiş ve tüm fonksiyonların kısa düşey bağlantılar yardımıyla birbirine bağlandığı, boş mekan ve hacimlerin görsel uyum yarattığı bir megastrüktürün tasarlanmış olduğu vurgulanmaktadır [Arredamento Mimarlık, 04/2000].

(a)

(b)

Resim 4.21. OMA, Almere City Center Masterplan (a) üstten görünümü [oma.eu]
(b) genel görünümü [oma.eu]

5. Seattle Sanat Merkezi, Olympic Heykel Parkı, USA, Weiss/Manfredi

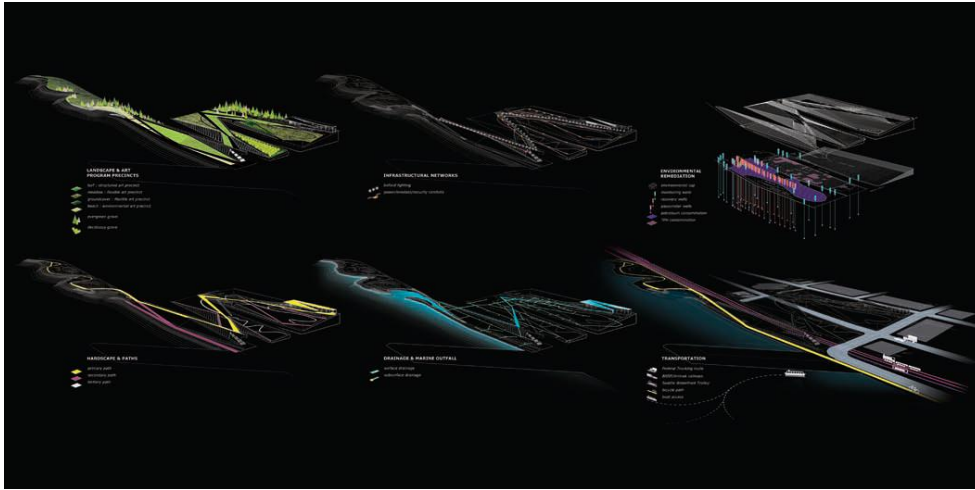
STRATEJİK	TAKTİK	OPERATİF
"Kentin sosyal ve kültürel sağlığı için terapötik bir değer" [Weiss/Manfredi]	Kamusal aktivitelerin tasarlanması	Yeni bir topoğrafyanın tasarlanması

Şekil 4.7. Seattle Sanat Merkezi, Olympic Sculpture Park Projesi, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine [Aslan, S, 2013]

Şekil 4.7'de Seattle Sanat Merkezi, Olympic Heykel Parkı Projesi'nin kentsel gelişime yön verecek stratejik, taktik ve operatif düzeylerde almış olduğu kararlara yer verilmektedir. Weiss/Manfredi, projeyi "kent in sosyal ve kültürel sağlığı için terapötik bir değer" olarak yorumlamaktadır. Mimarların üst ölçekte, kent in sağlığı ve kentsel problemlerin tedavi edilebilmesini amaçlayan bu yaklaşımları stratejik bir kararlılık olarak yorumlanabilir. Kamusal aktivitelerin kullanıcı odaklı tasarlanması kentsel gelişimin taktik düzeyinde geliştirilmelidir. Bu proje kapsamında, yeni bir topoğrafya tasarımının operasyona geçirilmesi, kentsel gelişimin yönünü değiştirecektir.

Nicole Huber, Olympic Sculpture Park ile ilgili olarak, Z şeklindeki sürekli bir form ile yeni bir kentsel yüzey olarak tasarlanan peyzajın, tren yolları ve kara yolu üzerinde bir köprü görevi görerek, öncesinde balık avlama zemini, yağ deposu ve altyapı koridoru olarak kullanılan geçmişini açığa vurduğunu; bugünkü kullanımı için de, peyzajın, Heykel Parkı olarak kullanımı ve gelecekteki kullanıcıları için bir sahne olarak kullanımı anlamında, alanın kolaylaştırılmış bir kullanım potansiyeline sahip bir hale getirildiğini¹¹ aktarır [Huber, N., 2008].

Huber (2008), buraya gelen kullanıcıların kentle yeni bir ilişki kurduklarını aktarır. Parkın sokak katmanında, cafe, sergi, eğitim ve performans mekanlarının yer aldığını belirtir. Huber'e göre, Olympic Heykel Parkı "sanat ve kent," "kent ve doğa," "organik ve inorganik formlar" kavramları arasında yeni bağlantıları tanımlar.

Resim 4.22. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfrudi, United States, yeni bir topoğrafyanın tasarlanması [Huber, N., 2008]

Arazinin konumuna ve önceden var olan yapısal isteklerine bağlı olarak, tasarım kararları alınmaya çalışılmıştır. Başlangıçta, üç bahçenin köprülerle birbirlerine bağlanması ya da yolun bir platform olarak inşa edilmesi gerekmektedir. Weiss/Manfredi alanın potansiyellerinin kısıtlı olmasına rağmen "ilişki (connection)" ve "yönelme (orientation)"yi önemsemişlerdir [Huber, N., 2008].

¹¹ Nicole Huber'in dili İngilizce, orjinal makalesinden çevirilerek aktarımıdır [Çev: Aslan, S., 2013].

(a)

(b)

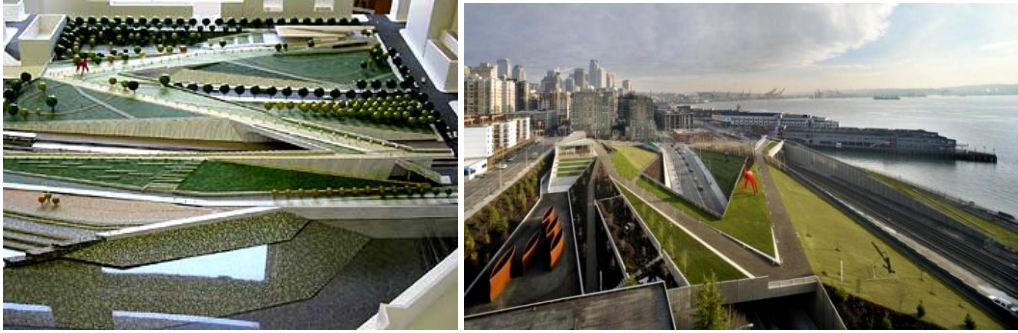
Resim 4.23. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfrudi, United States Proje Alanı (a) tasarım öncesi alanın görünümü (b) tasarımın alana uygulandıktan sonra alanın görünümü [www.topboxdesign.com]

Weiss/Manfredi, bu yaklaşım ile ilgili olarak, prensiplerini "alanı bir hastalıktan kurtarmak" ve "kentin sosyal ve kültürel sağlığı için terapatik bir değer" sözleriyle aktarmışlardır. Alanın potansiyellerinin yeniden keşfedilmesi ve kentsel çevrenin tasarlanması için, alanın değerlerinin açığa çıkarılması gerektiğini savunmuşlar ve "altyapıyı," "kullanımları" ve "kamusal aktiviteleri" tasarlamışlardır [Huber, N., 2008].

Bu anlamda, Weiss/Manfredi, makro ölçekte, yeni bağlantıları, kentsel ilişkileri tasarlamaya ve metaforlar üreterek topoğrafyayı tasarlamaya çalışmışlardır. Topoğrafyayı, yapı, kentsel peyzaj ve açık alanların birbirleriyle kentsel ilişkilerini önemseyerek tasarlamışlardır. Sanat ve çevre, kamu ve özel, teknoloji ve kültür, mimarlık ve kentsel peyzaj ikili kavramları ile kentsel çevreyi kuramsal düzeyde tartışmışlardır [Huber, N., 2008].

Resim 4.24. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfrudi, United States, genel görünüm [www.topboxdesign.com]

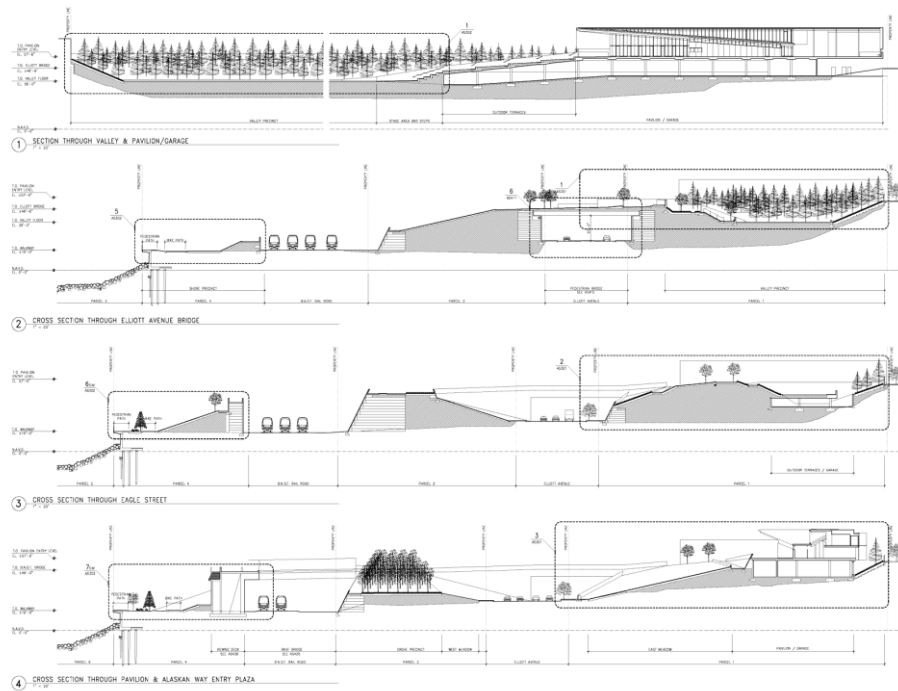

(a)

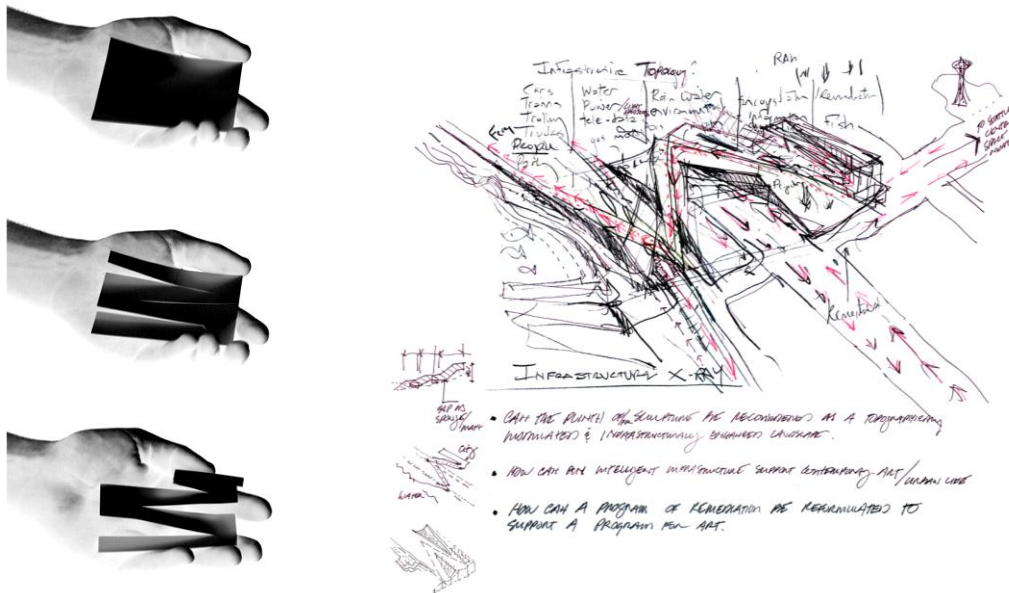
(b)

Resim 4.25. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfrudi, United States (a) maket fotoğrafı [www.djc.com] (b) genel görünüm [www.archdaily.com]

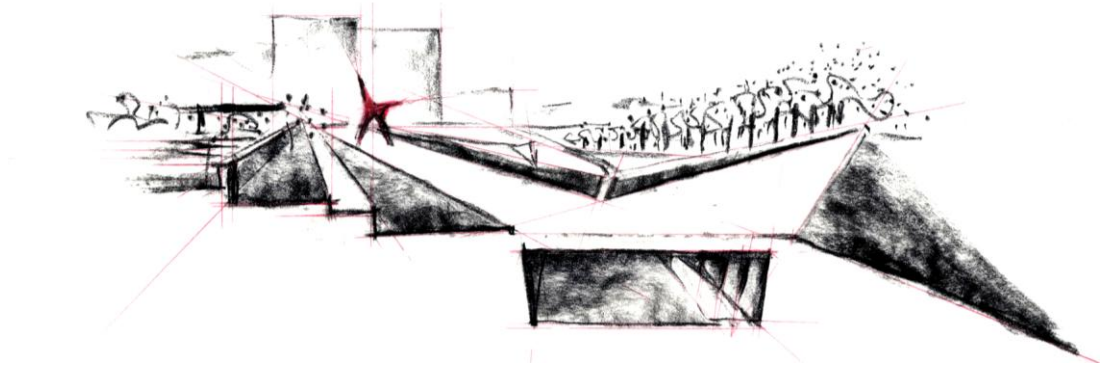
"Ne bir bina, ne bir köprü ne de bir kentsel peyzaj, ama hepsi de" sözleriyle projenin mimarlık, mühendislik ve peyzaj mimarlığı disiplinlerini biraraya getirdiğini vurgulamışlardır. Mimarlar parkın her katmanında farklı isteklere cevap verdiğini savunmaktadırlar: sanat, peyzaj ve altyapı. Parkta yer alan sanat objeleri sanat ve peyzajı bütünleştirmekte olup, parkta, farklı bitkisel peyzaj çeşitliliği de hakimdir [Huber, N., 2008].

Resim 4.26. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfredi, United States, kesitler [www.weissmanfredi.com]

Resim 4.27. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfredi, United States, tasarım aşamaları ve eskizleri [www.weissmanfredi.com]

Resim 4.28. Seattle Art Museum, Olympic Sculpture Park, Weiss Manfrudi, United States, eskiz [www.weissmanfredi.com]

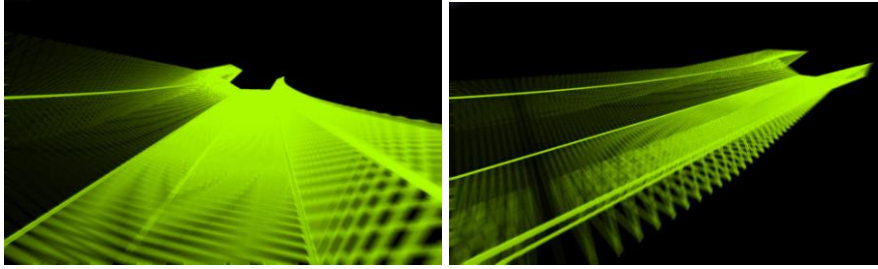
6. Leith Walk, Edinburg, BIOMORPHIS

STRATEJİK	TAKTİK	OPERATİF
Mevcut ile yeni tasarımın bütünleşmesi	Yeşil peyzaj ile kullanıcının bütünleşmesi	"Algoritmik bir geçiş" Edinburg'un dönüşümü

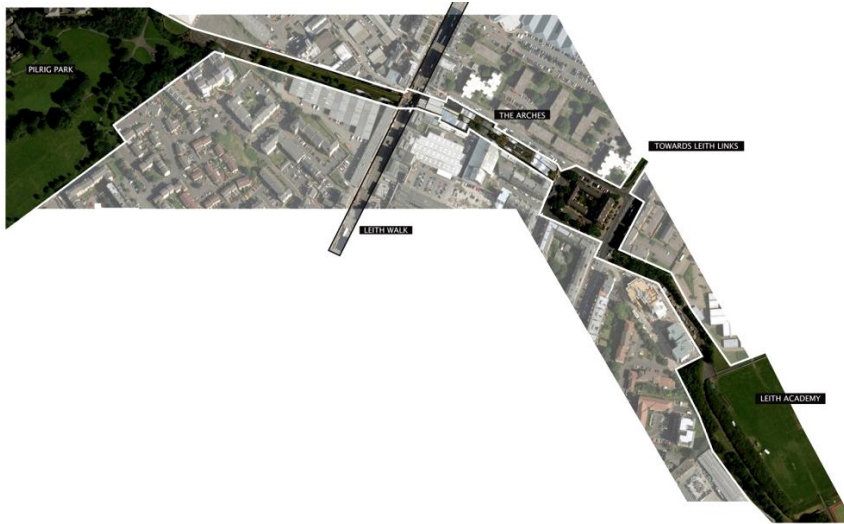
Şekil 4.8. Leith Walk Projesi, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine [Aslan, S, 2013].

Leith Walk Projesi, kentin gelişimine yön verecek stratejik, taktik ve operasyonel kararlılıktadır [Bkz. Şekil 4.8]. Leith Walk Projesi'nde stratejik karar, mevcut olan "eski köprü" ile yeni tasarımın bütünleşmesi olarak yorumlanabilir. Önerilen yeni köprü, eski köprü ile teknolojinin olanaklarıyla bütünleşmiş, kentin önemli akslarını birbirine, kullanıcının kentsel aktivitelerini barındıracak şekilde bağlamıştır. Bu kentsel taktikler, tasarımcıyı kentle bütünleştirmekte, kamusal alanın yaşanabilirliğini, erişimini ve canlılığını hedeflemektedir. "Algoritmik bir geçiş" olarak anılan tasarım, yeni köprünün yapım teknolojisinden dolayı bu şekilde anılmaktadır. Yapma biçimi ve kullanımı ile, Edinburg'un dönüşümüne katkı sağlayacak tasarım, operasyonel kararlılıktadır.

XXI Mimarlık Tasarım ve Mekan Dergisi'nde, BIOMORPHIS tasarım ekibi Pierre Forissier ve Adriana Koluszk tarafından Edinburg'da tasarlanan yaya ve bisiklet köprüsü ile ilgili olarak, uygulama sürecinin hala devam ettiği aktarılmaktadır [issuu.com].

Resim 4.29. Biomorphis, Leith Walk, diyagramlar

Resim 4.30. Biomorphis, Leith Walk, vaziyet planı [www.archdaily.com]

Resim 4.31. Biomorphis, Leith Walk, genel görünüm
[www.architizer.com, www.biomorphis.com]

Ayrıca, Edinburg Belediyesi'nin girişimiyle, kentin önemli caddelerinden biri olan Leith Walk'un doğu ve batı yakasındaki bisiklet yollarını birbirine bağlayacak, tarihsel yolların ve dokunun sürekliliğini sağlayacak, mevcut bağlantılarla paralel çalışacak, düşük enerji kullanımlı hafif bir yapının, kentsel peyzajın tasarlanması amacıyla, aynı zamanda, Kuzey Edinburg'un dönüşümüne de katkı sağlayacak bir tasarım olarak geliştirilmiş olduğu aktarılmaktadır [issuu.com].

(a)

(b)

Resim 4.32 Biomorphis, Leith Walk, genel görünüm

(a) yoldan görünümü [www.domusweb.it]

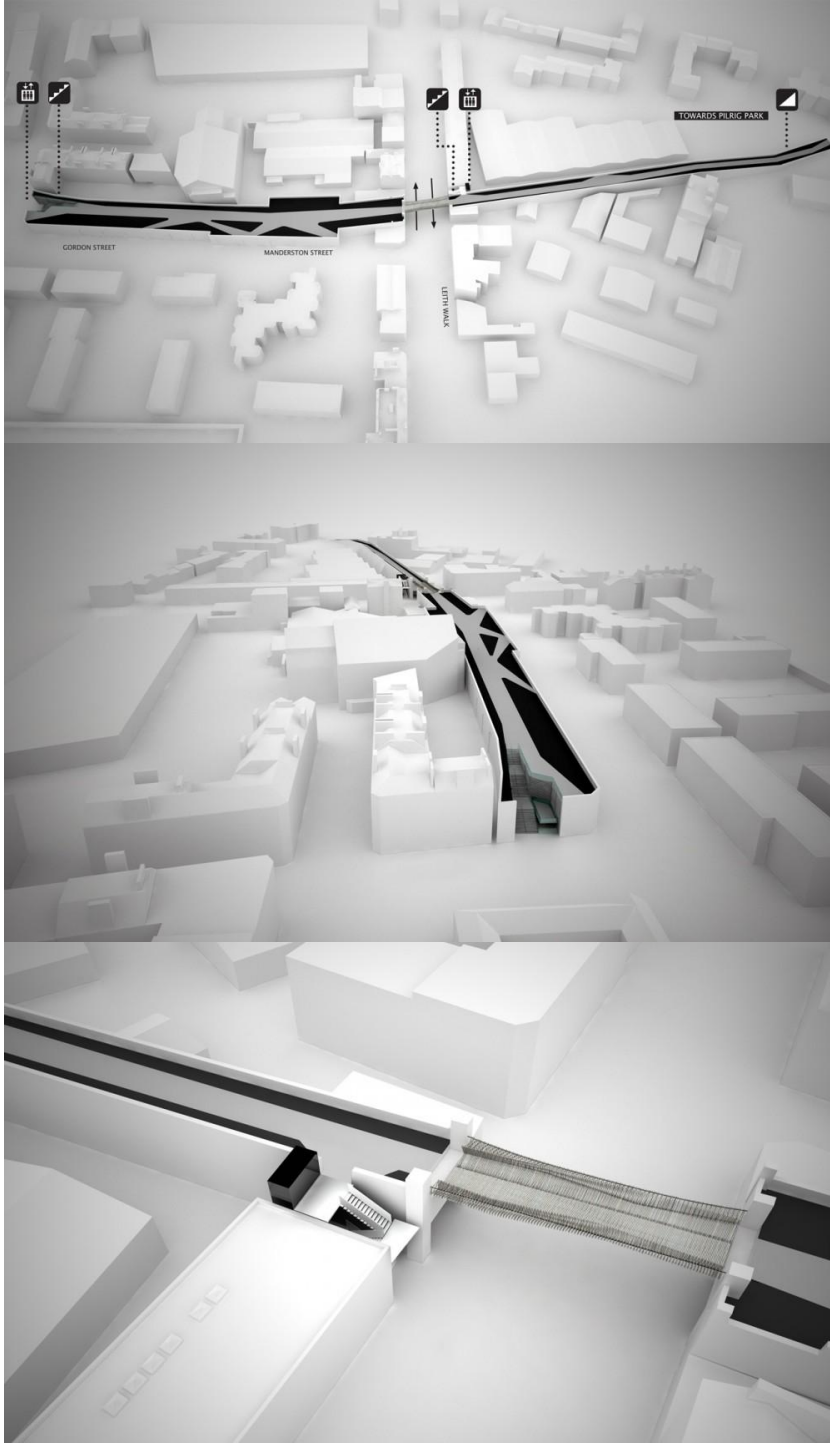
(b) köprü üzerinden yola bakış [greengopost.com]

Resim 4.33. Biomorphis, Leith Walk, panoramik görüntüsü [www.archdaily.com]

Resim 4.34. Leith Walk, sokaktan köprüye geçiş merdivenleri [biomorphis.com]

Resim 4.35. Biomorphis, Leith Walk, üç boyutlu görseller [www.archdaily.com]

Dergide, yapının çerçevesinin, eski köprü'nün kalıntılarına iki adet çelik halatla bağlanarak, basit ahşap levhalardan, tekrarlama, hizalama ile “algoritmik bir geçiş” olarak tasarlanmış olduğunun da altı çizilmektedir [issuu.com].

7. Superkilen, Kopenhag Danimarka, TOPOTEK I, BIG-BJARKE INGELS GROUP

STRATEJİK	TAKTİK	OPERATİF
Farklı kültürlerin sergi mekanı olmak	<u>The Red Square:</u> cafe, müzik, spor (modern) <u>The Black Market:</u> gündelik/bilindik yaşantı <u>The Green Park:</u> piknik, spor, gezinti kullanımlarını barındırır.	Kırmızı, Yeşil ve Siyah olmak üzere üç farklı bölge tasarlamak, Renklerin cesurca uygulanması

Şekil 4.9. Superkilen, stratejik, taktik ve operatif kararları üzerine [Aslan, S, 2013].

Şekil 4.9'da, Superkilen Projesi'nin kentsel gelişimin stratejik, taktik ve operatif düzeylerinde almış olduğu kararlara yer verilmektedir. Superkilen Projesi'nin en önemli özelliği, farklı kültürleri bir araya getirmesidir. Farklı kültürlerin sergi mekanı olmak ve onları bir arada kentsel aktivitelerle buluşturmak, stratejik düzeyde alınmış bir üst ölçek kararlardır. Farklı bölgelerin farklı kentsel aktiviteler sunması kentsel taktikler olarak yorumlanabilir. Üç farklı renk ve bölgenin, cesurca geniş bir kentsel alana uygulanması ise, operasyonel bir eylemdir.

Re-animasyon	Polimerizasyon	İmplantasyon	Embolizasyon
--------------	----------------	--------------	--------------

Şekil 4.10. Superkilen, re-animasyon, implantasyon kavramlarıyla yorumlanması [Aslan, S, 2013].

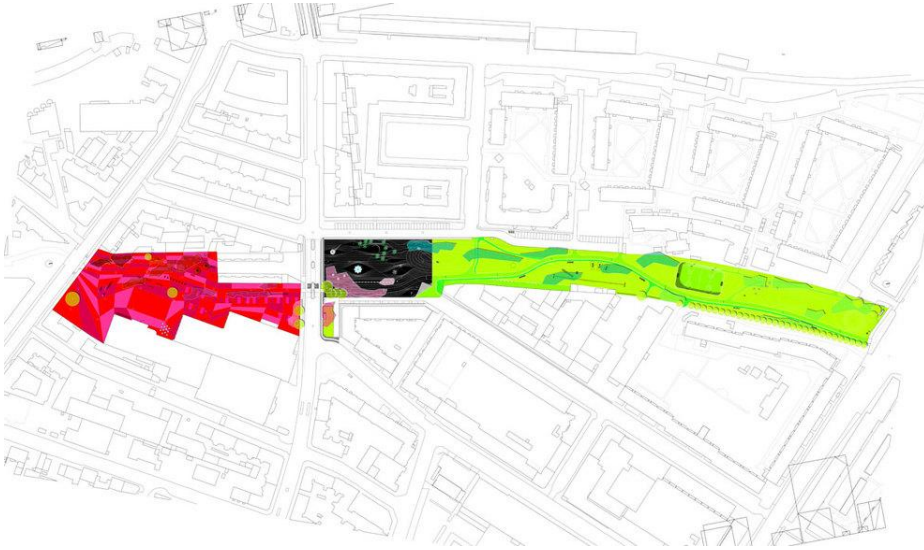
Superkilen, sorunlu bir bölgenin yeniden canlandırılması sürecini, farklı kültürlerden nesnelerin kentsel alana, kentli ile buluşmak amacıyla implante edilmesiyle tasarlandığı için, kentsel tasarımın farklı düzeylerinde tasarım stratejilerini temsil eden “re-animasyon” ve “implantasyon” kavramı ile buluşmuştur [Şekil 4.10].

Superkilen, “The Red Square,” “The Black Market” ve “The Green Park” olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. The Red Square, kafe, müzik ve spor alanları ile modern

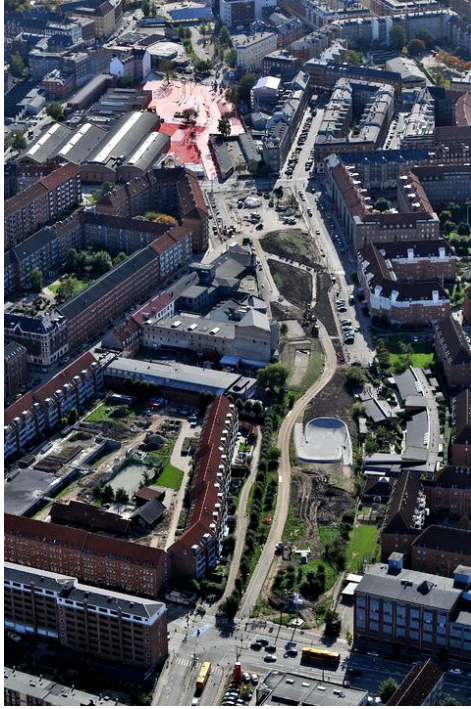
bir yaşantı; The Black Market, daha bilindik ve gündelik hayat; The Green Park ise, piknik ve yürüyüş için tasarlanmıştır [www.arkitera.com].

Superkilen, Danimarka'nın etnik çeşitliliği yüksek olan bir bölgesi olan Kopenhag ilinde, yarım mil boyunca uzanan bir kent parçasının "dev boyutlu bir sergi mekanı" olarak BIG, Topotek 1 ve SUPERFLEX tarafından tasarlanmıştır [Yapı Dergisi, 373, 12/2012].

Sergi rnleri, altmış farklı kültürden insanların, geldikleri yerlere ait nesneleri barındırmaktadır. Yapı Dergisi'nde "Superkilen Masterplan" adlı bir yazıda, her nesnenin yanında hem kendi dilinde, hem Danca açıklamaların yer aldığı ve bölgenin çeşitliliğinin yansıtıldığı, çeşitliliği destekleyen bir proje olduğu aktarılmaktadır [Yapı Dergisi, 373, 12/2012].

Resim 4.36. TOPOTEK I, BIG – BJARKE INGELS GROUP, SUPERFLEX, Superkilen, vaziyet planı [europaconcorsi.com]

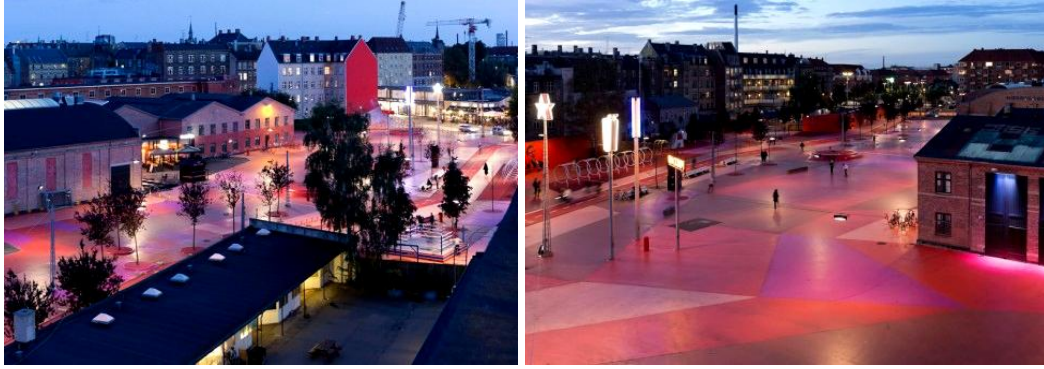
Resim 4.37. Superkilen, The Red Square, The Black Market, The Green Park, üstten görünümü [superflex.net]

Resim 4.38. Superkilen, The Red Square, üstten görünümü [www.en.ozartsetc.com]

2009'da inşaatına başlanan ve 2012'de halka açılan park, Superkilen Projesi, kırmızı, siyah ve yeşil olmak üzere, üç farklı renkle bölgelere ayrılmış bir park olup, bölgede yaşayan ve altmış farklı kültürden insanların, kendi kültürlerine ait nesneleri

içeren bir sergi mekanı olarak tasarlanmıştır. Farklı kültürlerden insanları bir araya getiren, renkleri cesurca kullanan, sosyal etkileşime olanak sağlayan, kentsel çevresiyle bütünleşen özgün ve hareketli bir çevre tasarımıdır [www.yapi.com.tr].

Resim 4.39. Superkilen, The Red Square, genel görünüm [superflex.net]

Superkilen, üç ayrı bölgeye ve renge ayrılmıştır. Bunlar, Kırmızı Meydan, Siyah Meydan ve Yeşil Park'tır. Farklı yüzeyler ve renkler, parkta yer alan nesneler ile bütünleşerek, hareketli bir kentsel çevre oluşturulmuştur. Yeşil alan ihtiyacı da gözetilerek, farklı ağaç sıraları ile çiçek tarhlarının oluşturduğu adacıklar tasarlanmıştır [Yapı Dergisi, 373, 12/2012].

Resim 4.40. Superkilen, The Red Square, genel görünüm [superflex.net]

Kırmızı Meydan, Norrebrohall Spor ve Kültür Merkezi'ndeki spor ve kültür etkinliklerinin de açık havada sürdürülebilmesine olanak sağlamakta, aynı zamanda rekreasyonel olanaklarıyla, etkinlik ve oyunlar aracılığıyla mahalle halkının da sosyal etkileşime girebilmesine imkan vermektedir [Yapı Dergisi, 373, 12/2012].

Kırmızı Meydan, çevresinde yer alan binaların cephelerinde zemin renginin devam etmesiyle üç boyutlu bir deneyimi yaşatmakta ve cephe ile zeminin kesiştiği noktada oluşturulan yükselti de, insanların güneşlenebilecekleri bir alan sunmaktadır. Kırmızı Meydan, hafta sonları tüm Kopenhag halkının geldiği bir pazaryerine dönüşmekte olup, zemin, pazar yerinin kurulmasına, buz pateni yapılmasına, top oyunlarına olanak sağlayan çok işlevli bir kauçuk ile kaplanmıştır [Yapı Dergisi, 373, 12/2012].

Yapı Dergisi'nde, meydanı, etrafındaki sokaklar, yapılar ve çitlerin tanımladığı ve meydanın içerisinde, "egzersiz alanları, thai boxing, Çernobil'den bir kaydırak, Irak'tan bir salıncak, Hindistan'dan bir tırmanma iskelesinin bulunduğu çocuk bahçesi, Jamaika'dan ses sistemi, Salvador Allende'den bir baskı, çeşitli ülkelerden gelen banklar ve bisiklet kilitleme yerleri"nin bulunduğu aktarılmaktadır.

(a)

(b)

Resim 4.41. Superkilen, The Black Market, genel görünüm (a) Oyun Alanı (b) Oturma Alanları [superflex.net]

Resim 4.42. Superkilen, The Black Market, genel görünüm [superflex.net]

Ayrıca, Siyah Meydan'ın da, "Kentsel Oturma Odası" olarak anılmakta olduğu belirtilmektedir. Bu meydana "Mimers Plads" da denilmektedir. Burasının Superkilen Masterplan'ının kalbini oluşturduğu aktarılmaktadır. Bu alanda, bölge sakinleri, Fas süs havuzu, Türk bankı ve Japon kiraz ağaçları çevresinde toplanmaktadır. Meydanda, "Çin palmiye ağaçlarının altında, Brezilya'dan gelen bar sandalyeleri, siyah Japon ahtapot oyun alanı, Bulgar piknik masaları, Arjantin barbeküsü, kiraz ağaçları çevresindeki Belçika bankları, Norveç bisiklet parkı ve Liberya'dan sedir ağaçları" bulunmaktadır. Ayrıca, zemindeki birbirine paralel, kıvrımlı beyaz çizgiler, meydandaki mobilyaları vurgulamakta olup, oluşturulan yükseklik farkları ise, bisiklet trafiğini alanın doğusuna taşımıştır [Yapı Dergisi, 373, 12/2012].

Yapı Dergisi'nde, proje kapsamında "spor"un farklı kültürlerden gelen insanları bir araya getirmedeki rolüne önem verildiği de aktarılmaktadır. Bu anlamda, basketbol ve hokey sahaları ve bir çok spor alanı, çevredeki gençler için bir çekim merkezi haline gelmekte ve tüm bu spor alanları Yeşil Park'ta konumlanmaktadır. Yeşil Park, ayrıca, çocuk, genç ve ailelerin piknik yapabilecekleri, egzersiz yapabilecekleri, hokey, badminton turnuvaları düzenleyebilecekleri alanlar sunmaktadır. Bu alanda, "Ermenistan'dan piknik masaları, Güney Afrika'dan barbeküler, basketbol ve futbol oynanabilen spor arenasını biçimlendiren bir volkan, Teksas'dan bir "line dance" pavyonu, Kabil'den yüksek kaydırak ve İspanyol pinpon masaları" yer almaktadır. Dergide, Yeşil Park'ın en güneyde, tepede, "Mimmer Plads" ile birleştiği, buradan tüm Superkilen'in görülebildiği de aktarılmaktadır.

8. Tokyo; Teleport Kent

STRATEJİK	TAKTİK	OPERATİF
Japon kültürü, Minimal çözümler, Medya ve bilgi kenti, Tüketim toplumu	Farklı işlevleri barındıran çok katmanlı kent	"Serbest düzenli tren hatları ve metro dolaşım sistemi" [Barrie, A., 2000], Yerden bağımsız imar düzenleri

Şekil 4.11. Tokyo, Teleport Kent, kentin planlanmasında alınan stratejik, taktik ve operatif kararlar üzerine [Aslan, S, 2013].

Şekil 4.11'de Tokyo kentinin gelişimine ilişkin stratejik, taktik ve operatif düzeylere yer verilmiştir. Tokyo'daki yaşama biçimi, Tokyo'nun deprem bölgesi olması gibi faktörler, kentteki mimari tasarımlara ve kentsel gelişime doğrudan yansımaktadır. Gündelik alışkanlıkların ve yaşantının yoğunlukla kamusal mekanda vuku bulması ve metropol insanının yalnız yaşaması, evlerin minimalist bir anlayışla tasarlanmasını gerektirmiştir. Tokyo'nun kapitalist bir kent olması, tüketim ve rant odaklı bir kentsel gelişmeyi de beraberinde getirmektedir. Tüm bunlar, bilinçli alınmış kararlar olmak zorunda değildir, ancak kentsel gelişim sürecinde "stratejik" yaklaşımlar olarak değerlendirilebilmelidir. Kentin çok katmanlı, çok işlevli oluşu ise, metropol kentlerinin geleceğini öngören, kamusal yaşantının, tüketimin, sokaklarda süregiden gündelik yaşantının tezahürü anlamında, kentsel taktiksel yaklaşımlardır. Tokyo'daki, Tanyeli'nin deyimıyla "adeta yerden bağımsız imar düzenleri" ve kentin her yerinin "aynı heterojenlikte" olduğu ile mimarinin, yine Tanyeli'nin aktardığına göre, "parselin ve malsahibinin ekonomik koşulları" ile tasarlandığını bilmek, Tokyo kentinin operasyonel(operatif) kararlarının karşılıklarını okumamızı mümkün kılacaktır.

Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi'nde "Gerçek ile Kurgu Arasındaki Bir Kente Başlarken" adlı araştırmada, Tokyo kenti üzerine dokuz epizot yazılmış olup; bu epizotlar, Tokyo kentinin oluşumu, ulaşım sistemi, gündelik hayatı,

minimalist yaklaşımları, peyzajı hakkında, araştırmalara ve gözlemlere dayanmaktadır.

Epizot 1'de, Mimar Pompili, "Tokyo İçin Bir Tanımlama" adlı yazısında, Tokyo'nun modernleşmeye 19. yüzyılın ikinci yarısında başladığını aktarır. Ve 1920'lerde, Londra, New York, Paris, Viyana gibi metropol kentlerde, "kentsel sorunlara ilişkin planlı ve akılcı yaklaşımlar" geliştirildiğini aktaran Pompili, "Tokyo, kırsal kökenli yapısından günümüzün çok merkezli dev metropolüne ani bir sıçramayla, hatta, plansız olarak ulaşır" sözleriyle, Tokyo'nun ani bir değişimin içerisine girdiğini belirtir [İstek, C., 2000]. Pompili, Tokyo'nun bu ani metropolleşmesinin, ilk bakışta görsel çatışmalar sergileyebileceğini, ancak işlevsel olarak "parçalar arasında yüksek verimlilik ilişkilerini esas kabul eder" diyerek, kentin bütününde, merkezler arasındaki ağların verimli ve işler olduğunu vurgular. Pompili, kentin özellikle merkezini oluşturan İmparator Sarayı ve yaklaşık 60 km çapındaki dairesel alanı tariflemektedir.

Pompili'nin Tokyo kenti hakkında aktardıklarına bakılarak, kentte, üç farklı konut tipinin (tek müstakil konutlar, apato ve mansiyon tipi toplu konut binaları) yoğun konut platformlarını oluşturduğu, bu konut dokularının kesiştiği yerlerde Tokyo'nun önemli kent merkezlerinin olduğu anlaşılır. Bu merkezlerin, "karma ticari, kültürel ve kentsel faaliyetlerin odaklandığı kilit noktaları" olduğu vurgulanır. Bu merkezlerin çekirdeğini, katlı mağazalar ve ticari işlevleri de olan tren ve metro hatlarının kesiştiği terminal kompleksleri oluşturur. Bu terminaller, katlı mağazalar, alt-üst geçitler ve kamu dolaşımına açık sokak şeklinde alanları kapsayan bir köprü görevi görür ve aynı zamanda, restoran, sinema, müze, iç meydanları barındırır. Pompili, "bu alt merkez kentler, yirmi dört saat boyunca aktif olan Tokyo metropolünün çok merkezli düğüm noktalarını oluşturur" sözleriyle, kentin polimerleşen yapısının kente sunduğu aktiviteler ile canlı ve hareketli oluşunu vurgular.

Tokyo'nun "dünyanın en gelişmiş ve ileri toplu taşımacılık sistemlerinden birine sahip" [İstek, C., 2000] olduğu da aktarılmaktadır. Yer, yer üstü ve yer altı olmak

üzere üç düzlemdeki konut platformlarını kesen, tren ve metro hatlarının düğüm noktalarında kent merkezleri vardır.

Resim 4.43. Tokyo, Teleport Kent, 2000 [www.urbanism.org]

Ve Pompili, Tokyo'da yaşayan birinin gündelik deneyimini, kişinin kenti algılayışının sürekli olarak değiştiğini vurgulayarak, "biri, kent merkezlerindeki ve onlara bağlanan yapay ortamlara odaklanırken, diğeri ise konut platformundaki yerleşim alanlarının sessiz ve dolambaçlı sokakları arasında gerçekleşir" sözleriyle de kentteki farklı yaşam şekillerini tekrar gözler önüne serer.

Tanyeli, "Tokyo'dan Geleceği Okumak, Türkiye'yi Okumak veya Sadece Tokyo'yu Okumak" adlı makalesinde, Tokyo'nun "35 milyonluk nüfusuyla, yeryüzünün en büyük metropolü" olduğunu vurgular. Saskia Sassen'e göre de, "New York ve Londra ile birlikte üç küresel kentten biri" olduğunu aktarır. Tanyeli, bir zamanlar, bu kentlerin "geleceği önceden haber veren öncüler gibi tahayyül ettiklerini," şimdilerdeyse, Tokyo'nun "kentsel/mimari kaliteye ilişkin alışlagelmiş kavrayışı

altüstedişyle aynı çarpıcılığı" gösterdiğini aktarmakta olup, Tokyo'nun sadece eleştirilerek, lanetlenerek kavranamayacağını da altını çizerek [Tanyeli, U., 2008].

Resim 4.44. Tokyo, panoramik görüntüsü [<http://tr.wikipedia.org>]

Tanyeli, yazısında "Tokyo'nun aile yaşamının tanımlandığı mikro-çevreden kamusal yaşamın tanımladığı makro-çevreye uzanan bir ölçekte, ne gibi yeni gelişmelere sahne olduğu"nu ortaya koymaya çalıştığını özellikle belirtir [Tanyeli, U., 2008].

Tanyeli'ye göre, Tokyo'nun toplumsal organizasyonunda sıkı bir disipline sahip olduğundan bahsedilirken, imar ve mimarlık uygulamalarında böyle bir disiplinden söz edilemez. Tanyeli, Tokyo'daki metropol insanının adeta "bir makinenin dişlileri gibi devindiğini" ve "sistemin aksaksız işlemesini" sağladıklarını aktarır [Tanyeli, U., 2008].

Tanyeli, Tokyo'da her türlü mimari ifade özgürlüğünün olduğunu, "imar düzenlerinin adeta yerden bağımsız" olduğunu, "belirli bir biçimde" davranmaya zorlayacak "imar kısıtlamalarının" olmadığını, imar düzeninin, "morfolojik tanımlamaları" değil, "inşai, teknik, hijyenik ve işlevsel nitelikler"i tanımladığını aktarır [Tanyeli, U., 2008].

Aralarında kırk santimetreye varan ince aralıklar bulunan yapılar, dört metre enindeki parsellere konumlanmış olup, birbirlerine değmezler. Ayrıca, bu ince aralıklara pencereler açılabilir [Tanyeli, U., 2008]. Tanyeli'ye göre, "her bina yanındakinden habersiz mutlak bir kayıtsızlık içindedir." Bir başkasının mülk

sınırları ihlal edilmediği sürece, teknik olanaklar dahilinde, o parsel içerisinde her türlü yapı yapılabilmektedir [Tanyeli, U., 2008]. Tanyeli, bu "özerkliği," ülkenin olağanüstü deprem bölgesi olması ile ilişkilendirir ve bu durumu, strüktürlerin olası bir depremde yanındakini tahrip etmesin diye birbirlerinden ayrı oldukları şeklinde yorumlar. Tanyeli, yanındaki yapıyı dikkate almadan yapılmış, sayısız çeşitlilikte yapı tasarımları olduğuna dikkat çeker.

Tanyeli, Avrupalıların "Tokyo'da kamusal mekan kıtlığı var şeklindeki iddialarına rağmen," Tokyo'da kamusal mekanın "genişleye genişleye özel mekanı yutup, tükettiği"ni dile getirir. Ayrıca, Tokyo'da tekil yaşayan bireylerin minimalist anlayışta tasarlanmış küçük evlerde yaşadığından, evlerde yemek yapma kültürünün çoktan yitip gittiğinden ve sokaktaki üç dükkandan ikisinin lokanta olduğundan bahseder.

Grulois de, Charles Jencks'in Tokyo için, "işaretler ve sembollerin gözden kaçan tiyatrosu" yorumunu, Roland Barthes'ın Tokyo'ya "İmgelerin İmparatorluğu" ismini verdiğini aktarır [Grulois, G., 2000]. Grulois, kentte elektrografik görüntülerin yoğun olduğundan, "tepe ışıkları, flaşlar, trafik ışıkları, neonlar" ile bina cephelerinde ışık diyagramlarının oluşturulduğundan bahseder.

Grulois, "Tokyo Körfezi: Metabolist Ütopya'dan, Postmodern Antiütopya'ya" adlı yazısında (2000), Yutaka Hikosaka'nın Tokyo'daki tüketim kültürü ile ilgili olarak "1970'lerin ikinci yarısından, 1980'lere doğru istasyon kompleksleri etrafında odaklanmış kent kültürünün gelişmesi, bu mekanların sağladığı geniş ticaret ortamı ve ulaşım imkanları Tokyo'nun tüketimi pompalayan bir kente dönüşmesine hız kazandırırken, aynı zamanda beraberinde trafik problemi ve "kopuk ekonomi" diye bilinen büyük arazi spekülasyonlarını da getirir" sözlerine yer vermektedir. Grulois'e göre (2000), Tokyo kentinin "kendi kendiliğinden oluşan kaotik görüntüsü herhangi bir hiyerarşik düzenle anlatılamaz."

Ayrıca, Grulois'e göre (2000), Tokyo'daki tüketim toplumu, mimarinin değişim sürecine de yön vermiş, sürece hız kazandırmıştır ve "kent, fiziksel boyutlarından ve

elle tutulurluğundan arındırılmış, ışık, ses, imge gibi unsurları kendisine mimari ifade biçimi olarak seçen dev bir reklam makinesine dönüşüvermiştir" [Grulois, G., 2000]. Tam bu noktada, Paul Virilio'nun "gözlerimiz kent tarafından sürekli olarak birbiriyle yer değiştiren görüntüler veren gerçekötesi imgelerle bombardıman altına tutuldukça, kent de giderek kendi gerçekliğinden arınır" sözlerine de yer vermektedir.

Grulois (2000), çağdaş kentliyi "siberkentli" olarak isimlendirir. Grulois'e göre, kentli onları bulundukları fiziksel çevreden koparan telekomünikasyon aygıtlarıyla (cep telefonları, bilgisayarlar vb.) donanmıştır; geleneksel mekan-zaman dilimlerinin ötesine geçmiştir.

Grulois'e göre, Tokyo'da, "kentlin ulaşım, taşıma, dolanım gibi hareketlilik içeren altyapısı giderek görünmez "network"lere" dönüşmektedir. Grulois (2000), kentin sahip olduğu kavram çeşitliliğini ve olası gelecek kentler hakkında verdiği ipuçlarını "Tokyo, çağdaş kentte bu son durumların (mimarlık ve kentsel tasarımın varoluşuna dair) nasıl mevcut kent düşüncelerimizi etkileyebileceğini dünyadaki bütün diğer metropollerden daha çok bize sunarken, 21. yüzyıla uzanan çok merkezli kavramların nasıl bir arada tutunabileceğini de gösterir" sözleriyle dile getirmektedir.

Barrie ise, mimarların "bu kentte zeminin hiç bir hükmü yok" diye iddia ettiklerini aktarır. Bu iddiaların kaynağını da "Tokyo'nun serbest düzenli tren hatları ve metro dolaşım sistemleri" olarak belirtir [Barrie, A., 2000]. Barrie, bu durumu, "Bir an için yerin metrelerce altında metroyla seyahat ettiğinizi düşünün; bakmışsınız sonrasında birden zemin üzerine çıkmış, ofis binalarından birinin içini seyrediyorsunuz; çok geçmeden ise bindiğiniz vagonu çok katlı bir mağazanın dördüncü katındaki istasyondan terk ediyorsunuz" sözleriyle tarifler.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER: Türkiye’de Kentsel Gelişim ve Planlama Sürecinde Uygulama Sorunlarına Bir Bakış

Kent/Mimarlık alanında teknolojinin hızla gelişmesine, modern yaşamın kentsel alana yansımalarına, modern insanın tüketim alışkanlıklarına bağlı olarak, hızlı bir değişim/dönüşüm yaşanmaktadır. Bu değişim/dönüşümün, kent bağlamında örgütlenen kamusal alanların bir yeniden okunarak keşfedilmesiyle birlikte tartışılması gerekmektedir. Kent/Mimarlık üretimi/oluşumunun okunması; taktiklerin geliştirilerek, geleceğe yönelik ucu açık, esnek, geliştirilebilir tasarım stratejilerinin önerilmesinin ve bu taktiklerle stratejilerin operasyona geçirilmesinin gerekliliği ve öneminin vurgulanması bu çalışmanın odak noktasıdır. Bu çalışma; pratik bir amaçla yapılmakla birlikte, içerik önemli ölçüde kuramsaldır. Araştırmanın sonucunda, emsali olmayan, her anlamda doğru bir kentsel tasarım uygulamasının gösterilmesi ve değişmeyecek sabit bir kentsel gelişim stratejisinin önerilmesi bu çalışmanın kapsamı dışında olup, asıl amaç, örnekler üzerinden tezin kavramsal yapısının çözümlenmesidir.

Tasarıma ve mimarlığa stratejik olarak yaklaşmak, mimarlık/kent tasarımında stratejik tasarım yöntemlerinin geliştirilmesini olası kılar. Taktikler geliştirilerek geleceğe yönelik stratejilerin önerilmesi, tasarımın ve tasarımcının önünü açar. Stratejik olarak geliştirilemeyen, etaplama ve planlama hatası olan projeler bu anlamda eleştirilebilmelidir.

Bugünün ve geleceğin kent ve mimarlığının stratejik, taktik ve operasyonel düzeylerde okunması, geleceğe dönük stratejilerin önerilmesini, taktiklerin geliştirilmesini ve bir laboratuvar alanı olarak kentin keşfedilmesini sağlar; kent/mimarlık tartışma zeminini sağlam kılar. Kent, kamusal mekanın deneyimlenmesi yoluyla ve farklı mimarlar tarafından, farklı programlar ve kentsel alanların tasarlanmasıyla –taktiklerle stratejilerin operasyona geçirilmesiyle- yeniden üretilir. Bu üretime hem mimarlık, hem kentsel anlamda stratejiler geliştirerek katkı koymak, bu üretimin kolay dönüşebilen, zamana uyum sağlayabilen, esnek, ucu açık,

yeniden kurgulanmaya, eleştiriye açık bir potansiyele sahip üretken bir tasarım olarak görülmesini gerekli kılar.

Yapılan bu kuramsal çalışmanın ışığında, Türkiye’de *Kentsel Gelişim ve Planlama* sürecinde mevzuat ve uygulama sorunları değerlendirilebilir, bu kuramsal çalışmanın gelecek Ülkemiz kent/mimarlık sorununa ve dönüşüm yaklaşımlarına ışık tutabilmesini ve müdahaleleri yönlendirecek önerilerin geliştirilebilmesi sağlanabilir.

Son yıllarda, kentsel dönüşüm kavramı, kentsel yenileme, koruma, canlandırma, sağlıklaştırma, düzenleme, geliştirme gibi çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Kente müdahaleler de bu tanımlamalarla birlikte, gecekondulu alanlarının toplu konut alanlarına dönüştürülmesi, tarihi kent merkezlerinin korunması ve restorasyonu şekillerinde gerçekleşmektedir. Türkiyede kentsel alanların dönüştürülmesi olgusuna stratejik olarak yaklaşılmadığı ve toplumsal değişim ve mekansal düzenlemeler yalnızca fiziksel düzenlemeler, uygulamalar boyutunda kaldığı için etkin ve verimli bir dönüşüm gerçekleştirilememektedir.

Türkiyedeki kayıp ve özellikle gecekondulaşmanın olduğu bölgelerde, bu alanların dönüştürülmesi ve tekrar kente katılması için önerilen kentsel dönüşüm projeleri, alanın topoğrafik verileri gözetilmeden düzleştirilmesi ve eğimin ortadan kaldırılmasıyla, TOKİ blokları veya benzeri çok katlı blokların alana yerleştirilmesi anlayışıyla elde edilmektedir.

Her alana uygulanabilen, her durumda hazır önerilerin yerine, duruma, yere, mekana, mekanın aktörlerine, yerel ve iklimsel değerlerine özgün çözümlerin üretilmesi için bütüncül bir stratejinin, çok boyutlu planlama anlayışının sosyal dönüşümü sağlayacak, süreci önemseyecek bir anlayışın geliştirilmesi sağlanmalı, kentsel dönüşüm uygulamalarının tek boyutlu girişimler ve fiziksel müdahaleler olmasından kaçınılması gerekir.

Kentin dönüşümü sürecinde toprak sahibi, imar ve parselasyon planlarının oluşturulmasından sonra toprağı satın alan arsa sahibi, proje müellifi, müteahhitler,

firmalar, yerel yönetimler, yöneticiler rol oynamakta olup, bu süreçte yerel halkın da bilinçlendirilerek katılımının sağlanması gerekir. Bu anlamda, yerel yönetimlerdeki temsilcilerin, kendi ilçelerindeki problemleri, o bölgede yaşayan kullanıcıları, kentsel aktivite potansiyellerini araştırması, analiz etmesi, geleceğe dönük plan ve stratejileri geliştirmesi, bu anlamda geliştirilen üst ölçek stratejik kararları, yerel değerleri önemseyen eyleme yönelik proje ve tasarımların geliştirilmesini teşvik edecek Mimari ve Kentsel Tasarım Projeleri yarışmaya açılarak, yeni önerilerin kentsel alana uygulanabilmesi süreci, tasarımcılar ve katılımcılar arasında kolektif olarak tartışılarak geliştirilmesi ve opere edilmesi sağlanabilmelidir.

Bu tez kapsamında da yer vermiş olduğum, Batı literatürü taramasıyla birlikte, kent parçası tasarımlarına baktığımızda, genelinde, gündelik hayatın, kamusal alanın dinamiklerinin, sosyal ilişkilerle birlikte kentsel programların araştırıldığı ve önerildiği uygulamalar olduğu anlaşılır. Son yüzyılda, özellikle, bilgisayar teknolojilerinin mimarlığa girmesiyle, kentlerin görsel materyallerin hüküm sürdüğü, seri üretim olanaklarının arttığı ve bu tür uygulamalara olanak tanıdığı, metropolleşme ve küreselleşme sürecine girdiği görülür. Ülkemizde de, tüm dünyada olduğu gibi, kentler metropolleşmekte, kentsel alanlar kalabalıklaşmakta, küreselleşme ve tüketim odaklı kent kültürü, kentsel mekanı ve bireyi zorlamaktadır.

Ülkemizde ve dünyada, mimarlık ve kentsel tasarım alanında oluşan ve doğacak problemlerle mücadele etmek için bir yol haritasının çizilmesi zorunluluğu kaçınılmazdır. Tanyeli bu anlamda, ideolojiyi, bir mekanı veya kentsel alanı tasarlayarak sorumlu meslek adamlarının kullandığı bilişsel (cognitive) haritalar olarak tanımlar ve şöyle der: "Üzerinde eylemde bulunacakları alanı kavramak için yararlanacakları bu haritalar sayesinde, o alanda çalışanlar, izleyecekleri rotaları çizebilirler" [Tanyeli, U., 2012]. Dolayısıyla, tasarlama eylemini opere edeceğimiz operasyona açık kentsel, kamusal alanda kullanacağımız bilişsel haritalar, taktikler geliştirilerek stratejik bir rotanın çizilmesi sürecinde belirir. Zihinsel anlamda yararlanacağımız bu bilişsel haritalar, kullanıcı ve kentlinin kamusal alandaki gündelik hayat pratiklerini, tasarımcının alana özgün ürettiği kentsel taktikleri

öngörür ve operasyona dönüşecek, esnek, açık uçlu, geleceğe dönük stratejilerin üretilmesine de olanak tanır.

Kentsel tasarıma yaklaşımın pragmatik anlamda, bizi operasyonel bir eyleme götürecek olan taktik ve stratejilerle geliştirilmesini, bu anlamda mekanın operasyonel uzantısının tariflenmesini, düzensiz, dinamik, canlı kent organizmasının olanaklı düzeni tarifleyecek senaryoları üzerinden yeni-den kurgulanmasını teşvik etmek gerektiğini vurgulamak gerekir.

Özetle, burada, reçeteler ya da formüller ile tanımlayabileceğimiz taktik ya da stratejilerin üretilmesi, bu taktik ve stratejik kararların da uygulamaya (operasyona) geçirilmesi gibi indirgemeci bir tavır sergilenmemektedir. Aksine, reçete ya da formüllerden bağımsız, ancak geleceğe odaklanan bir anlayışla, esnek ve geliştirilebilir stratejik ve taktik kararların, tasarım sürecinin tasarlanması yoluyla operasyona geçirilmesinden bahsedilmektedir.

Her tasarım uygulanması sürecinde, pratikte farklılıklar gösterebilir. Ya da o tasarımın pratikte toplum tarafından benimsenmesi/benimsenmemesi zaman alabilir. Tasarımın bir şey olması, kullanım aşamasında, kullanıcının tasarım ile kurduğu ilişkiler bağlamında yeniden ol-masına bağlıdır.

Oluş halinde olan kentlerimizin, yalnızca, otoriteyi eline alan tasarımcı, mimar, planlamacı ya da belediyelerce içerikten yoksun, yalnızca bilgisayar teknolojilerinin sunduğu olanaklarla üretilen sonsuz biçimlerin, kentsel alana tatbik edilmesi anlayışının yıkılması gerekmektedir. Kentsel alanın özgün, yerel değerleri, inovatif, yenilikçi tasarım fikirleriyle, çağı yakalayan bir anlayışla değerlendirilerek, her an duruma özgün olarak alınacak, kullanıcıyı, kenti, kamusal alanı hazmeden taktiksel kararlar ve geleceğe dönük, esnek stratejik kararların alınmasıyla tasarlanmalıdır. Ancak, alınan her karar aynen, kentsel alana tatbik edilemez. Tasarım sürecinin tasarlanmasıyla kararlar değişkenlik gösterebilir. Operasyonel durum, kentsel alana tatbik edeceğimiz, stratejik ve taktik kararların, sonsuz alternatiflerin, zaman içerisinde kente ait olacak tasarımın, üretim ve tatbikatı sürecinin tasarlanması

yoluyla, oluş halinde olan kentte olma hali, vuku bulması ile sonuçlanması olarak yorumlanırsa, gerçek manada eylem/tatbikat gerçekleştirilmiş olur.

Tez kapsamında incelenen yedi proje ve bir kent örneği üzerinden olası *stratejik, taktik ve operatif* kararlar yorumlanmıştır. Özellikle, incelenen bu yedi projeyi özgün kılan, mimari programın çeşitliliği, farklı kullanımların bir aradılığı ve üst ölçek kararları barındırıyor olmalarıdır. Bu örnekler, bu tez kapsamında kentsel gelişimin stratejik, taktik ve operasyonel düzeylerinde alınabilecek kararları okuma anlamında araç olmuşlardır. Bu örnekler çoğaltılabilir, dolayısıyla bir çok proje bu anlamda okunabilir. İncelenen kent ise, Tokyo kentidir. Tokyo, burada, örnek alınması gereken başarılı bir kent örneği olarak ele alınmamakla birlikte, olası gelecek kentleri hakkında ipuçlarını barındırıyor olması, parçacıl yapısının anlaşılması anlamında incelenmiştir.

Bir mana, anlam, anlayış, dünya görüşü, ideolojik bir yaklaşımı benimsemeyen bir mimari/kentsel tasarım, şekilden fazlasını sunamaz. Biçimi dahi, estetik kararlardan uzak, bir "anlam"a sahip olmayan, kente, mimarlığa, günün ihtiyaç ve ilgilerine hitap etmeyen bir şekilden daha fazla bir şey değildir. Böyle bir tasarım, ne kente, ne mimarlığa, ne de toplumsal yaşantıya, sosyal bir olguya dair bir şey söyleyemez.

İdeolojik kararlılığa sahip stratejik, kullanıcı odaklı taktik ve yapma biçimi odaklı operatif kararları alamayan mimari/kentsel tasarım "mana"dan uzaktır. Tasarımcının mimari duruşunu, dünya görüşünü, ideolojik kararlılığını yansıtacak stratejik kararlar, kullanıcının tasarımla nasıl bütünleşeceğine müdahale edecek taktik kararlar ve tasarımın yapma biçimini, nasıl uygulanacağını, teknolojisini, malzemesini belirleyecek operasyonel (operatif) kararlar, iyi analiz edildiğinde, mimari/kentsel tasarımı başarılı kılacaktır. Dolayısıyla, günün bilgi, teknolojisine hakim bir mimar, kolaylıkla operasyonel kararlıkta olabilir; aynı şekilde, kullanıcının kentsel ve gündelik deneyimlerini araştıran, gözlemleyen bir mimar, taktik kararlar alabilir; mimari kuram ve eleştirisi alanında okuma yapan, düşünen bir mimar/tasarımcı da stratejik kararlar alabilir ve başarılı olabilir.

Bir tasarımın/mimari düşüncenin mutlak surette ete kemiğe bürünerek bir yapı olarak kentsel mekanda tezahür etmesi zorunlu değildir; ancak, stratejik ve taktik kararların bir metne ya da mimari temsile (üç boyutlu görseller, mimari planlar, cepheler, kesitler, maketler vb.) dönüşmesi de operasyonel bir kararlılıktır; ki mimari düşüncenin paylaşılması anlamında vazgeçilmez, aynı zamanda tartışmasız çok faydalıdır. Özgür, üretken, yenilikçi kentler düşlemek, bireysel veya kolektif kentsel deneyimleri kurgulamak ve olası yeni açılımlarla kuşatılmış bir mimariyi ve kentsel tasarımı teşvik etmek üzere, mimarların ve tasarımcıların harekete geçmesi, kentteki eylemi, mekansal pratikleri ve sürekliliği çok iyi gözlemlemesi ve tartışması gerekmektedir.

Bu çalışmada kentsel gelişim, planlama, dönüşüm ve uygulama sürecinin stratejik, taktik ve operasyonel düzeylerinde, re-animasyon, polimerizasyon, implantasyon ve embolizasyon kavramlarının kentsel alanın yeniden canlandırılmasını, parçadan bütüne olanaklı düzenini, yerleştirme ile yerelle bütünleşmesini, kentsel tıkanıkları önleyecek, tıkanık, kayıp alanları örgütleyecek ulaşım ve yapısal geçiş ağlarının tasarlanmasını öneren dönüştürücü potansiyelleriyle kent ve mimarlığı bütüncül bir strateji ve politikayla sürdürecektir. Bilginin kuramsal olarak ortaya konulmasıyla operasyon hedeflenmektedir.

Tartışmakta olduğum bu kuramsal yaklaşımın, Türkiye bağlamında tartışılarak, Ülkemizde kaybolan ve kente dahil olması gereken alanların, kentin kamusal alanlarının yeniden canlandırılması kapsamında, bir ufuk açacağı umut edilmektedir. Kente, bir yapıdan başlayarak, yapının çevresi/peyzajı, sokağı, mahallesi, semti, kamusal alanları, kent parçaları ve metropoliten yapısı dahil, her aşamasında üretilen kısa vadeli taktiklerin, bütüncül ve çok boyutlu kentsel tasarım ve planlama stratejileri ile birlikte üretilmesiyle, sosyo-ekonomik, fiziksel ve toplumsal dönüşümü de sağlayacak, sürece ve katılımcı pratiğe dayalı operasyona geçirilecek bilginin, anlayışının Ülkemiz yerel yönetimlerinin de bilinçlendirilerek, tasarım ofisleri, genç müellifler ve kurumların da bir ekip olarak bu anlamda çalışmasının destekleneceği programlar, eğitimler geliştirilmeli; bu çalışmayı sürdürecektir, yönetecek akademik ve mesleki kurumlar oluşturulmalıdır.

KAYNAKLAR

Achternkamp, U., "Implantation," "Archilab Europe Strategic Architecture, 8th International Meeting of Architecture in Orleans," Sergi Katoloğu, Achternkamp, U; Akbar, O. (Kuratör), Baltschun, A., Bittner, R., Boeri, S., Brayer, M., A., İncedayı, D., Kurg, A., Künast, R., Maitland, R., Mittmann, E., Mutman, D., Neubauer, F., Pichler-Milanovic, N., Zalans, E., Zehnter, A., **HYX Publisher**, Orleans, 118-119 (2008).

Akad, M., T., "Modern Savaşın Temel Kavramları," 1. Basım, **Kitapyayinevi Yayınları**, Haziran, İstanbul, 10-11, 50-51, 97, 157-158, 177, 192-201 (2011).

Akcan, E., "Melankoli ve "Öteki"," Cogito, Üç Aylık Düşünce Dergisi, www.eurozine.com (2005).

Akpınar, İ., "İstanbul'u (Yeniden İnşa Etmek): 1937 Henri Prost Planı," "Cumhuriyet'in Mekanları Zamanları İnsanları," Altan Ergut, E., İmamoğlu, B., 1. Baskı, **Dipnot Yayınları**, Ankara, 107-124 (2010).

"Algoritmik Bir Geçiş," **XXI Mimarlık Tasarım ve Mekan Dergisi**, 10: 56-58, (2012).

Altan, H., Z., "Bir Sürgünlük Biçimi: Metropol Yaşamı," **Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 34: 5-21 (2008).

Altın, E., "NYC: Yukarıdan Bakmak," **Arredamento Mimarlık, Tasarım Kültürü Dergisi**, 10: 66-67 (2010).

Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi, Dosya: Reklam ve Mimarlık, "Serpentine Gallery 2012 Pavyonu," 09: 121-125 (2012).

Arslan Avar, A., Yrd. Doç. Dr., "Lefebvre'in Üçlü –Algılanan, Tasarlanan, Yaşanan Mekan- Diyalektiği," **Mimarlar Odası Yayınları**, Dosya: Mimarlık ve Mekan Algısı, Aralık, 7-16 (2009).

Arslan, M., E., "20. Yüzyıl Teknolojik Ütopyalarının, Hareketlilik, Esneklik/ Uyabilirlik ve Teknoloji Kavramları," Mayıs, Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 21-28 (2006).

Aslan, S., Fotoğraf Arşivinden (2010).

Aruoba, O., "Yürüme," 7. Basım, Nisan, **Metis Yayınları**, İstanbul, 34 (2009).

Atılğan, Y., "Aylak Adam," 24. Baskı, İstanbul, **Yapı Kredi Yayınları**, 14 (2011).

Aydınlı, S., "Mekan'dan "Mekansal"a: Mekanın Zamansallığı/Zamanın Mekansallığı," **Felsefe Ekibi İnternet Dergisi**, 13 (2009).

Barthes, R., “Göstergebilimsel Serüven,” Çev: Mehmet Rıfat, Sema Rıfat, 2. Baskı, *Yapı Kredi Yayınları*, 147 (1985).

Başer, İ., “Dev Waffle,” *XOXO The Mag Design Dergisi*, 154-156, www.mdnc-krafte.com/xoxo_design.pdf.

Baltschun, A., "Polymerization," "Archilab Europe Strategic Architecture, 8th International Meeting of Architecture in Orleans," Sergi Katoloğu, Achternkamp, U; Akbar, O. (Kuratör), Baltschun, A., Bittner, R., Boeri, S., Brayer, M., A., İncedayı, D., Kurg, A., Künast, R., Maitland, R., Mittmann, E., Mutman, D., Neubauer, F., Pichler-Milanovic, N., Zalans, E., Zehnter, A., *HYX Publisher*, Orleans, 88-89 (2008).

Barrie, A., "Epizot8: Mimarın Elinden Çıkmış Kent Parçaları," "Gerçek ile Kurgu Arasında Bir Kente Başlarken," İstek, C., Dr. Mimar, Derleyen Konuk Editör, *Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi*, 04: 93-96 (2000).

Baudrillard, J. ve Nouvel, J., "Tekil Nesneler: Mimarlık ve Felsefe," Çev: Aziz Ufuk Kılıç, Mart, 1. Baskı, *Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul, 64-66, 69-72 (2011).

Benjamin, W., "Pasajlar," Çev: Ahmet Cemal, 6. Baskı, *Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul, 02: 219-223 (2007).

Calvino, I., “Görünmez Kentler,” Çev: Işıl Saatçioğlu, Mart, 7. Baskı, *Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul, 201-203 (2002).

Cengizkan, A., "1950'li Yıllarda Ankara'da Konut: Modernleşme ve Demokratikleşmenin Konut Sunumuna Yansımaları," "Cumhuriyet'in Mekanları Zamanları İnsanları," Altan Ergut, E., İmamoğlu, B., 1. Baskı, *Dipnot Yayınları*, Ankara, 205-234 (2010).

Çalak, I., E., “Kentsel ve Kolektif Belleğin Sürekliliği Bağlamında Kamusal Mekanlar: ULAP Platz Örneği, Almanya,” *Tasarım+Kuram Dergisi*, 8(13): 34-47 (2012).

Çubukçu, A., “Teoride ve Eylemde Diyalektik Materyalizm,” Kasım, 5. Baskı, *Evrensel Basım Yayın*, İstanbul, 28, 47-50, 56-60, 64-70, 84 (2011).

De Certeau, M., “Gündelik Hayatın Keşfi I; Eylem, Uygulama, Üretim Sanatları,” Çev: Lale Arslan Özcan, Ocak, *Dost Kitabevi Yayınları*, Ankara, 116, 185-187, 190, 216-218, 227 (2009).

De Certeau, M., Giard, L., Mayol, P., “Gündelik Hayatın Keşfi II; Konut, Mutfak İşleri,” Çev: Çağrı Eroğlu, Erkan Ataçay, Kasım, *Dost Kitabevi Yayınları*, Ankara, 37, 137-138 (2009).

Firidin, E., Araş. Gör., Enşici, B. A., Araş. Gör., “İstanbul'un Gündelik Yaşamında Kadıköy Çarşısı'nın Önemi,” Mayıs, **Tasarım+Kuram Dergisi**, MSGSÜ Mimarlık Fakültesi, 3(4): 78-93 (2006).

Grosz, E., “Architecture from the Outside Essays on Virtual and Real Space,” **The MIT Press Cambridge**, Massachusetts, London, England, 57 (2011).

Grulois, G., "Epizot 7: Tokyo Körfezi: Metabolist Ütopya'dan, Postmodern Antiütopya'ya," "Gerçek ile Kurgu Arasında Bir Kente Başlarken," İstek, C., Dr. Mimar, Derleyen Konuk Editör, **Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi**, 04: 90-92 (2000).

Gurallar, N., "Olumsuzluk ve Mimarlık," **Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi**, Dosya: Mimarlar, Skandallar, Sansasyonlar, 07-08: 114-118 (2012).

Haluk, Ş., Türkçe Sözlük, 10. Baskı, **Türk Dil Kurumu Yayınları**, Ankara, 1506, 1811, 1892 (2009).

Hançerlioğlu, O., "Felsefe Sözlüğü," Ekim, **Remzi Kitabevi**, İstanbul, 45-47, 57 (2011).

Harvey, D., "Umut Mekanları," Çev: Zeynep Gambetti, Ağustos, 2. Baskı, **Metis Yayınları**, İstanbul, 127 (2011).

Helle, H., J., “Kentlileşmiş İnsan,” "Kent ve Kültürü," Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, Şubat, 6. Baskı, **Yapı Kredi Yayınları**, 08: 71-79 (2012).

Huber, N., “Olympic Sculpture Park – Seattle, WA by Weiss/Manfredi Architecture/Landscape/Urbanism,” **EDRA/Places Awards with Metropolis Design**, 20(3):6-11 <http://escholarship.org/uc/item/0m63s4h1?query=olympic> (2008).

İncedayı, D., “ArchiLab 2008 ve Bir Konut Yerleşmesi: Sociópolis, Valencia – İspanya,” Ocak-Şubat, **Mimarlık Dergisi**, 345, <http://www.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=358&RecID=1990> (2009).

İnternet: Archilab Europe Strategic Architecture, Sergi Katolog Özeti, Presbooklet, **HYX Publisher**, Orleans, http://www.archilab.org/public/2008/21.05.08_pressbooklet.pdf (2008).

İnternet: Hejduk & Marrou, APH 515: Current Issues and Topics, <http://parcdela Villette.wikispaces.com/file/view/Parc+de+la+Villette,+Rem+Koolhaas.pdf>.

İnternet: karcomic.blogspot.com.

İnternet: www.kangrubu.com.

İnternet: <http://katalizor.nedir.com>.

İnternet: <http://www.hayathastanesi.net/dokuman.php?did=2-14>.

İnternet: <http://tr.wikipedia.org/wiki/Polimerizasyon>.

İnternet: <http://www.aksehirasml.k12.tr/icerikdetay-77/anestezi-ve-reanimasyon-alani.html>.

İnternet:
<http://taner.balikesir.edu.tr/arastirmaseminerleri/YaseminErenf10755/index.html>.

İnternet:
<http://www.kinderuniversitaet.uzh.ch/archiv/fruehjahrsemester/spezialveranstaltung/kunststoffe.html>.

İnternet: <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0mplantasyon>.

İnternet: <http://tr.wikipedia.org/wiki/Kateter>.

İnternet: <http://www.implantistanbul.net/implant-nedir.asp>.

İnternet: www.savasankartal.blogspot.com.

İnternet: www.anadolukartallarifilm.com.

İnternet: <http://www.disimplantlari.net/dis-implant-yerlestirilmesi.html>.

İnternet: www.archigram.com.

İnternet: http://gongolive.com/casanova---hernandez-architects-90-kamusal-alanda-akupunktur_MTg5.aspx.

İnternet: <http://www.saltonline.org/tr/164/90-kamusal-alanda-akupunktur>.

İnternet: www.akupunkturtr.com.

İnternet: <http://www.arkitera.com/haber/index/detay/5933>.

İnternet: <http://www.arcspace.com/features/j-mayer-h-architects/metropol-parasol/>.

İnternet: [www.jmayerh.de/19_0 Metropol Parasol.html](http://www.jmayerh.de/19_0_Metropol_Parasol.html).

İnternet:
www.archdaily.com/201961/metropol-parasol-j-mayer-h-grup/metropol-parasol6.

Internet: criticalismo.blogspot.com/2011/09/experimenting_in_public_metropol.html.

Internet: www.bustler.net/index.php/article/serpentine_gallery_opens_pavilion_without_ai_w_eiwei.

Internet: <http://www.unstudio.com/projects/masterplan-hangzhou-new-district>.

Internet: <http://oma.eu/projects/2007/almere-masterplan>.

Internet: <http://www.topboxdesign.com/seattle-art-museum-olympic-sculpture-park-by-weissmanfredi-united-states/seattle-art-museum-olympic-sculpture-park-urban-landscape-art-and-ecology-city-and-waterfront/>.

Internet: <http://www.djc.com/news/en/11143878.html>.

Internet: <http://www.archdaily.com/101836/olympic-sculpture-park-weissmanfredi/pw-panorama/>.

Internet: <http://www.weissmanfredi.com/project/seattle-art-museum-olympic-sculpture-park>.

Internet: <http://www.archdaily.com/247838/leith-walk-green-bridge-biomorphis/leith-algorithm-c/>.

Internet: <http://www.archdaily.com/247838/leith-walk-green-bridge-biomorphis/leith-aerial-1280/>.

Internet: <http://www.archdaily.com/247838/leith-walk-green-bridge-biomorphis/leith-maquette-a-1280/>.

Internet: <http://www.archdaily.com/247838/leith-walk-green-bridge-biomorphis/leith-maquette-b-1280/>.

Internet: <http://www.archdaily.com/247838/leith-walk-green-bridge-biomorphis/leith-maquette-c-1280/>.

Internet: http://www.architizer.com/en_us/blog/dyn/51795/the-leith-walk-by-biomorphis-is-scotlands-own-high-line-park/.

Internet: www.biomorphis.com/Leith%20Walk.html.

Internet: <http://www.archdaily.com/247838/leith-walk-green-bridge-biomorphis/leith-4-1280/>.

Internet: <http://www.domusweb.it/en/news/biomorphis-leith-walk/>.

İnternet: <http://greengopost.com/biomorphis-green-timber-bridge-leith-walk-bicycling-edinburgh-biodiversity/>.

İnternet: www.arkitera.com/haber/index/detay/kopenghandaki-superkilen-parki-50den-fazla-milletten-izler-tasliyor/8855.

İnternet: <http://europaconcorsi.com/projects/204075-Urban-Revitalization-Superkilen/images/3300308>.

İnternet: <http://www.en.ozartsetc.com/2012/10/31/superkilen-park-by-big-topotek1-and-superflex/>.

İnternet: <http://superflex.net/tools/superkilen/image/19#g>

İnternet: http://www.yapi.com.tr/Haberler/bu-meydandan-ortama-enerji-yayiliyor_104040.html.

İnternet: <http://www.urbanism.org/urban-design/tokyos-urban-design-role/>.

İnternet: http://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Dosya:Imperial_Palace_Tokyo_Panorama.jpg&filetimestamp=20051221091005.

İnternet: http://www.chinese-architects.com/en/projects/37747_master_plan_hangzhou_new_district/51/featured.

İnternet: <http://www10.aecafe.com/blogs/arch-showcase/2012/05/25/master-plan-hangzhou-new-district-in-china-by-unstudio/>.

İnternet: <http://www.michiganstrokenetwork.com/assets/images/AVM2.jpg>

İnternet: <http://www.drhuhc.org/articles/images/embolization1.gif>.

İnternet: http://www.taafonline.org/images/figure_4--avm_embolization.jpg

İnternet: <http://www.cuneytkoksoy.com/tedaviyontemleriembolizasyon.htm>.

İnternet: Marie Pierre Vandeputte, Repere.
http://www.esadse.fr/postdiplome/Azimuts/pdf/34_az34_archigram.pdf.

Jacobs, J., "Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı," Çev: Bülent Doğan, Mayıs, 1. Baskı, *Metis Yayınları*, İstanbul, 70, 91, 174-175, 200, 209, 221-222 (2011).

Kavaklı, A., "Akupunktur," Derleme, Ocak, *Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, Anatomi Ana Bilim Dalı, Elazığ, 15 (1): 1-4 (2010).

Koçyiğit, R., G., "Mimarlıkta Yersizleşme ve Yerin-Yeniden Üretimi," Doktora Makalesi, *Tasarım+Kuram Dergisi*, 8 (13): 95-113, <http://tasarimkuram.msgsu.edu.tr> (2012).

Lefebvre, H., "Modern Dünyada Gündelik Hayat," Çev: Işın Gürbüz, 2. Baskı, Mayıs, *Metis Yayınları*, 192 (2010).

Lynch, K., "Çevrenin İmgesi," "Kent ve Kültürü," Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, Şubat, 6. Baskı, *Yapı Kredi Yayınları*, 08: 153-161 (2012).

Lynn, G., "Canlanan Biçim," "Mimarlık ve Sanallık," Özetleyerek Çev: Nuray Togay, Dizi Sorumlusu, Çağdaş Mimarlık Sorunları Dizisi, Ocak, *Boyut Yayın Grubu*, 63-69 (2002).

May, R., "Yaratma Cesareti," Çev: Alper Oysal, Temmuz, 9. Basım, *Metis Yayınları*, İstanbul, 39-40, 142 (2005).

Meyerson, M., "Ütopya Gelenekleri ve Kentlerin Planlanması," "Kent ve Kültürü," Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, Şubat, 6. Baskı, *Yapı Kredi Yayınları*, 08: 113-124 (2012).

Mittmann, E. ve Mutman, D., "Re-animation," "Archilab Europe Strategic Architecture, 8th International Meeting of Architecture in Orleans," Sergi Katoloğu, Achternkamp, U; Akbar, O. (Kuratör), Baltschun, A., Bittner, R., Boeri, S., Brayer, M., A., İncedayı, D., Kurg, A., Künast, R., Maitland, R., Mittmann, E., Mutman, D., Neubauer, F., Pichler-Milanovic, N., Zalans, E., Zehnter, A., *HYX Publisher*, Orleans, 152-153 (2008).

"OMA'dan Bir Yorum: Almere Kent Merkezi," *Arredamento Mimarlık Tasarım ve Kültürü Dergisi*, 04: 110-111 (2000).

Pallasmaa, J., "Tenin Gözleri: Mimarlık ve Duyular," Çev: Aziz Ufuk Kılıç, Mart, 1. Baskı, *Yapı Endüstri Merkezi Yayınları*, İstanbul, 51-52, 78-80 (2011).

Pompili, M., "Epizot 1: Tokyo İçin Bir Tanımlama," "Gerçek ile Kurgu Arasında Bir Kente Başlarken," İstek, C., Dr. Mimar, Derleyen Konuk Editör, *Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi*, 04: 71-72 (2000).

Rossi, A., "Şehrin Mimarisi," Çev: Nurdan Gürbilek, Eylül, 1. Baskı, *Kanat Yayınları*, İstanbul, 74, 120, 166 (2006).

Sabuktay, A., "Kızılay'da Gündelik Hayat ve Yönetim," *Mülkiye Dergisi*, XXXII(261): 161-174 (2008).

Sargın, G., A., "Kentsel Mimarlık, Kamusal Bilinç ve Mimarlık Eğitimi," *Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi*, 07-08: 140-142 (2000).

Sargın, G. A., "Aklın Bir Anık Durgunluğu Sanallık ve Mekanı Üzerine Tezler," "Mimarlık ve Sanallık," Özetleyerek Çev: Nuray Togay, Dizi Sorumlusu, Çağdaş Mimarlık Sorunları Dizisi, Ocak, **Boyut Yayın Grubu**, 9-26 (2002).

Sargın, G., A., "Sosyal Mimarlık, Politika ve Kent: Lucien Kroll," **Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi**, 05: 74 (2000).

Sargın, G., A., "Kentsel Programı Tasarlamak,"¹² **Planlama Dergisi**, 3: 39-47
http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/246444d94f081e3_ek.pdf (2005).

"Sualtı Pavyonu," **XXI Mimarlık Tasarım ve Mekan Dergisi**, 07-08: 14-15,
http://issuu.com/xxi_dergi/docs/xxi_temagu_12/1, (2012).

Süataç, S., "Yirminci Yüzyıl Toplu Konut Örneklerinin İncelenmesi," Yüksek Lisans Tezi, Ekim, **Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 17-33 (2006).

"Superkilen Master Plan," **Yapı 373 Mimarlık Tasarım Kültür Sanat Dergisi**, 12: 68-73 (2012).

Tan, P., "Mimarlık Sosyolojisine Girişin Olanakları," **Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi**, 03: 112-116 (2011).

Tanyeli, U., "Tokyo'dan Geleceği Okumak, Türkiye'yi Okumak veya Sadece Tokyo'yu Okumak," **Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi**, 02: 85-91 (2008).

Tanyeli, U., "Mimarlıkta Değişmekte Olan Ne? Biçim Bilgisinden Süreç Bilgisine," Dosya: Reklam ve Mimarlık, **Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi**, 09: 76-83 (2012).

Tekeli, İ., "Gündelik Yaşam Üzerine Düşünceler," "Mübeccel Kıray İçin Yazılar," Atacan, F., Ercan, F., Kurtuluş, H., Türkay, M., 1. Basım, Ekim, **Armağan Dizisi, Bağlam Yayınları**, 339-351 (2000).

Uludağ, Z., "Mimarlık Tarih Yazımına Eleştirel Bakış:Cumhuriyet'in Modern Kent Peyzajını Okumak" "Cumhuriyet'in Mekanları Zamanları İnsanları," Altan Ergut, E., İmamoğlu, B., 1. Baskı, **Dipnot Yayınları**, Ankara, 153-167 (2010).

Urry, J., "Mekanları Tüketmek," 1. Baskı, **Ayrıntı Yayınları**, İstanbul, 13-17, 20-21, 37, 42-43 (1999).

Uz Sönmez, F., "Seksenler İstanbul'u Kentsel Söylemini Popüler Yazılı Medya Üzerinden Okumak," Yüksek Lisans Tezi, Kasım, **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 2, 47-48 (2007).

¹² Metin başlığında, "Yeni Mimar Dergisi (2004) için hazırlanmış yazılardan derlenmiş" olduğu bilgisi yer almaktadır.

"Uzakdoğu Metropolleri: Seul, Şanghay, Tokyo," *Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi*, 02: 64 (2008).

Vidler, A., "Warped Space: Art, Architecture, and Anxiety in Modern Culture," *The MIT Press*, London, England, 25-51 (2000).

Vural Arslan, T., Dr., "Yok Mekanlar ve Kimliksizlik: Alışveriş Merkezleri Örneğinde Yok-(Çok)-Mekan Olgusu," *Mimarlık Dergisi*, 347, Mayıs-Haziran, <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=361&RecID=2073> (2009).

Yalçın, A., "Metropolde Gündelik Hayat ve Yeni Kavramlar Üzerinden İstanbul Okuması," Aralık, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, 12: 38-47 (2006).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : ASLAN, Saliha
 Uyuğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 14.12.1987 Ankara
 e-mail : s.aslann-sa@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi /Mimarlık Bölümü	02/2011-02/2013
Lisans	Gazi Üniversitesi/ Mimarlık Bölümü	14.06.2010

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
4/2012-	ABB İmar ve Şehircilik Daire Bşk.	Mimar
7/2010-4/2012	TOBAŞ	Mimar
2009	Yakup Hazan Mimarlık Ltd. Şti.	Stajyer Mimar
2008	TOBAŞ	Stajyer Mimar

Yabancı Dil

İngilizce :

Wall Street Institute (Threshold Seviye, Mayıs 2013)

Amerikan Kültür Ankara İngilizce Dil Yeterlilik Diploması: C2 Advanced Düzey
 (Haziran 2012)

TÖMER, Ankara Üniversitesi

Üyesi Olduğu Mesleki Kuruluşlar

T.M.M.O.B. Mimarlar Odası Üyesi, Ankara (Temmuz 2010)

Akademik Yurt Dışı Deneyimleri

Üsküp Amerikan Koleji Kampüsü Proje Yarışması, Yer Görme, Makedonya-Bulgaristan, Gazi Üni., Atölye 3, Prof. Dr. Işık Aksulu Yürütücülüğü'nde, Ekim 2008.

“Schindler Award for Architecture”, Yer Görme, Viyana-Avusturya, Gazi Üni. Atölye 1, Prof. Dr. Nur Çağlar Yürütücülüğü'nde, Nisan 2008.

Akademik, Mesleki Etkinlikler

1. Dışişleri Bakanlığı Binası ve Yerleşkesi Tasarımı, Ulusal Mimari Proje Yarışması, Temmuz-Eylül 2010.
2. EWTA, “European Workshops on Tourism and Architecture,” Workshop Katılım, Haziran-Temmuz 2010.
3. WS-RADS, “Winter School- Roving Architectural Design Studio,” Workshop Katılım, Şubat 2009.
4. Mimarlıkta Eleştirel Okumalar II: Gerçek Mekan-Sanal Mimarlık Metin Yarışması, 2009.
5. Denizli Hükümet Konağı ve Yakın Çevresi Kentsel Tasarımı Yarışması, 2009, Satınalma Ödül, Ekip Başlı Y. Mimar Yakup Hazan ile Birlikte.

Akademik İlgi Alanları

Mimarlıkta Eleştiri ve Mimarlık Kuramları, Mimarlık, Kent, Kamusal Alan, Mimarlıkta Dijital Teknolojiler, Kentsel/Mimari Tasarım.

Kişisel İlgi Alanları

Edebiyat, Felsefe, Fotoğraf, Sinema, Tiyatro, Tenis, Trekking.